

**EVALUATIE BELEIDSEXPERIMENTEN
VEEL VOORKOMENDE CRIMINALITEIT HOOG CATHARIJNE**

WERKGROEP HOOG CATHARIJNE

**Vakgroep Stads- en Arbeidsstudies
Rijksuniversiteit Utrecht
Bureau Criminaliteitspreventie
Amsterdam**

Utrecht, maart 1990

Foto omslag: Foto Dienst Gemeente Utrecht

**EVALUATIE BELEIDSEXPERIMENTEN
VEEL VOORKOMENDE CRIMINALITEIT HOOG CATHARIJNE**

WERKGROEP HOOG CATHARIJNE

**A.E. van Burik
I.H.J. Starmans**

**Met medewerking van:
P. de Savornin Lohman
W. Turpijn**

**Vakgroep Stads- en Arbeidsstudies
Rijksuniversiteit Utrecht
Bureau Criminaliteitspreventie
Amsterdam**

Utrecht, maart 1990

Voorwoord

In het kader van het beleidsplan 'Samenleving en Criminaliteit' van de rijksoverheid werden in de gemeente Utrecht in de tweede helft van de jaren tachtig enkele proefprojecten opgezet, gericht op het terugdringen veel voorkomende criminaliteit. Deze projecten betroffen respectievelijk de problematiek van vandalisme, winkelcriminaliteit en fietsendiefstal in twee winkelcentra; vandalisme, (on-)veiligheid en beheer in twee galerijflats; het vraagstuk van het schoolverzuim; het beheer van sportvoorzieningen door de gebruikers ervan en tenslotte de criminaliteitsproblematiek in het zaken-, winkel- en wooncentrum Hoog Catharijne.

Het voorliggende rapport heeft betrekking op het laatstgenoemde project. Het is het eindverslag van het evaluatieonderzoek naar de beleidsexperimenten die gericht zijn op de vermindering van veel voorkomende criminaliteit en onveiligheidsbeleving in Hoog Catharijne. Deze beleidsexperimenten hebben een officiële looptijd van 13 maart 1989 tot 13 maart 1990.

Het rapport vormt als zodanig de afsluiting van een reeks van rapporten, te weten:

- de door de vakgroep Stadsstudies der Rijksuniversiteit Utrecht verrichte voorstudie naar de criminaliteitsproblematiek in en rond Hoog Catharijne (Hesseling en Van Hunnik, 1987);
- het door de werkgroep Hoog Catharijne ontwikkelde 'Voorstel Beleidsexperimenten Veel Voorkomende Criminaliteit Hoog Catharijne' (Turpijn, Van Burik en De Savornin Lohman, 1988);
- het door de vakgroep Stads- en Arbeidsstudies der Rijksuniversiteit Utrecht en het Bureau Criminaliteitspreventie te Amsterdam uitgebrachte tussenrapport betreffende de evaluatie van de genoemde beleidsexperimenten (Van Burik, Starmans en Turpijn, 1989).

Zowel de beleidsexperimenten als het daarmee verbonden evaluatieonderzoek zijn slechts mogelijk geweest door de hulp van velen. Gedacht moet daarbij worden aan bij het project betrokken personen en instellingen uit de kringen van de (lokale) overheid, het bedrijfsleven, de hulpverlening, politie en justitie, maar zeker ook aan de dagelijkse gebruikers van Hoog Catharijne: het bezøkende publiek, het winkelpersoneel en andere werkenden en de bewoners. Wij zijn daar iedereen erkentelijk voor. Onze bijzondere dank gaat uit naar Cees de Wit, Elly Machielse, Arnold Peters, José Koster, Lieke de Groot, Sabine Jansen, enkele medewerkers van de vakgroep Empirische en Theoretische Sociologie en het enquêtebureau Mediad BV te Rotterdam, die ons in verschillende fasen van het onderzoek met raad en daad hebben bijgestaan.

Agnes van Burik
Pauline de Savornin Lohman
Ingrid Starmans
Wouter Turpijn

Utrecht, februari 1990

Inhoudsopgave

	pagina
Voorwoord	
1 Inleiding	1
2. Verantwoording van het onderzoek	4
2.1 Doelstelling en inventarisatie van het verrichte onderzoek	4
2.2 Het publieksonderzoek	6
2.2.1 Verantwoording en representativiteit	6
2.2.2 De vergelijking tussen voor- en nameting	7
2.3 De avondenquête	8
2.4 De enquête onder ondernemers	9
2.5 De enquête onder de bewoners	10
2.6 De voorkennis van de maatregelen voor de start van de experimenten	10
3. Beleidsexperiment preventieve politiezorg	12
3.1 Beschrijving van het experiment	12
3.2 Beschrijving van het evaluatie-onderzoek	13
3.3 De in- en uitvoering van de maatregel	13
3.4 Verplaatsingseffecten	16
3.5 Resultaten van het (effect)onderzoek	17
3.5.1 Bekendheid met en beoordeling van de maatregel	18
3.5.2 Aanwezigheid van geüniformeerd personeel	19
3.6 Conclusies	22
4. Beleidsexperiment gedeeltelijke afsluiting	24
4.1 Beschrijving van het experiment	24
4.2 Beschrijving van het evaluatie-onderzoek	24
4.3 De resultaten van het (effect)onderzoek	25
4.3.1 De avondbezoekers	25
4.3.2 Het publiek	26
4.3.3 De ondernemers	26
4.3.4 De bewoners	27
4.4 Het Hoog Catharijne-team en de NVD	28
4.5 Samenvatting	28
5. Beleidsexperiment winkelcriminaliteit	30
5.1 Beschrijving van de experimenten	30
5.2 Beschrijving van het evaluatie-onderzoek	31
5.3 De uitvoering van de maatregelen	32
5.4 De resultaten van het (effect)onderzoek	38
5.5 Samenvatting en conclusie	42
6. Beleidsexperiment fietsen: fietsendiefstal en fout parkeren	44
6.1 Beschrijving en uitvoering van de maatregelen	44
6.2 Beschrijving van het evaluatie-onderzoek	46
6.3 De resultaten van het onderzoek op basis van registratie	46
6.4 De resultaten van de algemene metingen onder publiek en bewoners	50
6.5 Samenvatting en conclusies	53
7. Beleidsexperiment 'Bestrijding vandalisme en vervuiling'	54
7.1 Beschrijving en uitvoering van het beleidsexperiment	54
7.2 Beschrijving en resultaten van het evaluatie-onderzoek	55

8.	Onveiligheidsbeleving, vermijdingsgedrag en slachtoffer- schap; vóór en ná de invoering van de maatregelen	57
8.1	Inleiding	57
8.2	Onveiligheidsbeleving voor en na de maatregelen	58
8.2.1	De publieksenquête	58
8.2.2	De avondenquête	58
8.2.3	De ondernemersenquête	60
8.2.4	De bewonersenquête	60
8.3	Sfeerbeleving voor en na de maatregelen	61
8.3.1	De publieksenquête	61
8.3.2	De avondenquête	61
8.3.3	De ondernemersenquête	62
8.3.4	De bewonersenquête	62
8.4	Ergernis aan groepen voor en na de maatregelen	63
8.4.1	De publieksenquête	63
8.4.2	De ondernemersenquête	64
8.4.3	De bewonersenquête	65
8.5	Vermijdingsgedrag voor en na de maatregelen	65
8.5.1	De publieksenquête	66
8.5.2	De avondenquête	66
8.5.3	De ondernemersenquête	66
8.5.4	De bewonersenquête	67
8.6	Veranderingen in de beoordeelde veiligheid	67
8.6.1	Inleiding	67
8.6.2	Beoordeelde veiligheid	67
8.7	Samenvatting	68
9.	Geregistreeerde criminaliteit in Hoog Catharijne vóór en ná invoering van de maatregelen	70
9.1	Inleiding	70
9.2	Politiegegevens over Hoog Catharijne, binnenstad en geheel Utrecht	70
9.3	De gegevens van de Nederlands Veiligheidsdienst	72
9.4	Slachtofferschap (enquêtegegevens)	74
9.5	Samenvatting	76
10.	Conclusies en aanbevelingen	77
10.1	Conclusies	77
10.1.1	Implementatie van de maatregelen	77
10.1.2	Onveiligheidsgevoelens in Hoog Catharijne	80
10.1.3	Feitelijke criminaliteit in Hoog Catharijne	81
10.2	Aanbevelingen	82
10.2.1	Aanbevelingen 'preventieve politiezorg'	82
10.2.2	Aanbevelingen 'gedeeltelijke afsluiting'	84
10.2.3	Aanbevelingen 'winkelcriminaliteit'	84
10.2.4	Aanbevelingen 'fietsen: fout parkeren en diefstal'	85
10.2.5	Aanbevelingen 'vandalisme en vervuiling'	85
10.2.6	Algemene aanbevelingen naar aanleiding van het totale project	85
	Literatuuropgave	87

Bijlagen

Bijlage 1: Enquêtelijsl nameting publiek

Bijlage 2: Onderzoeksverantwoording

Bijlage 3a: Gedeeltelijke afsluiting Hoog Catharijne

Bijlage 3b: De voorlichtingscampagne

Bijlage 4: De werkwijze van het Hoog Catharije-team

Bijlage 5: Het project drugshulpverlening

Bijlage 6: Geregistreerde criminaliteit in Hoog Catharijne, binnenstad en geheel Utrecht

Bijlage 7: Financieel overzicht

1. Inleiding

Begripsbepaling

Onder het begrip 'veel voorkomende criminaliteit' wordt in het kader van het project Hoog Catharijne in essentie verstaan: het feitelijk plaatsvinden van diverse vormen van criminaliteit en van verstoring van de openbare orde. Uit de voorstudie is gebleken dat het wat de criminaliteit betreft vooral gaat om vermogensdelicten (waaronder (brom)fietsdiefstal, diefstal uit voertuigen en winkeldiefstal), (sexuele) geweldsdelicten en handel in en gebruik van drugs. Verstoring van de openbare orde vindt plaats indien individuen en/of groepen door hun activiteiten de vrijheid van een ander ernstig belemmeren. Voorbeelden zijn: hinderlijk gedrag, het lastig vallen van personen en vechtpartijtjes. Het begrip onveiligheidsbeleving heeft betrekking op de subjectieve kant van de criminaliteitsproblematiek. Het gaat hierbij om angst- en/of onrustgevoelens die een relatie hebben met de feitelijke en/of vermeende criminaliteit en openbare orde problemen. Onveiligheidsgevoelens zijn vaak zeer reëel in hun consequenties. Ze kunnen leiden tot vermijdingsgedrag. Mensen gaan dan bijvoorbeeld 's avonds niet meer de straat op, Hoog Catharijne wordt vermeden en dergelijke.

De organisatie van het project

De spil van het project Hoog Catharijne wordt gevormd door de gelijknamige werkgroep. In deze door de gemeente Utrecht ingestelde werkgroep zijn de verschillende groepen vertegenwoordigd die in Hoog Catharijne een rol spelen: bedrijfsleven, bewoners, beheerder-eigenaar, gemeentelijke en rijksoverheid, justitie, politie en de Nederlandse Spoorwegen. Voorts nemen medewerk(st)ers van de vakgroep Stads- en Arbeidsstudies, Faculteit Sociale Wetenschappen, Rijksuniversiteit Utrecht, en van het Bureau Criminaliteitspreventie Van Dijk en Van Soomer BV te Amsterdam aan de werkgroep deel in verband met het door hen verrichte onderzoek in de verschillende fasen van het project. Het voorzitterschap van de werkgroep Hoog Catharijne berust bij de Kamer van Koophandel.

De werkgroep Hoog Catharijne had tot taak de beleidsexperimenten te ontwikkelen, zorg te dragen voor een goede implementatie van de experimenten en als begeleidingscommissie op te treden voor de te verrichten onderzoeken in de verschillende fasen van het project. De betrokken onderzoek(st)ers waren verantwoordelijk voor de opzet en uitvoering van het benodigde onderzoek en voor de rapportage ervan. Voorts hebben zij zorg gedragen voor de schriftelijke verslaglegging van de door de werkgroep ontwikkelde beleidsexperimenten. Voor het verrichten van al deze werkzaamheden kwam de werkgroep Hoog Catharijne vanaf het begin van het project geregeld, soms zelfs maandelijks, bijeen. Specifieke werkzaamheden werden uitgevoerd door speciale projectgroepen, waarin ook personen van buiten de werkgroep zitting hadden.

Fasering van het project

Het project Hoog Catharijne is gestart in het najaar van 1986 en heeft sindsdien, parallel aan de in het voorwoord reeds genoemde rapporten, de volgende fasen gekend:

1. De voorstudiefase waarin de vraagstukken van veel voorkomende criminaliteit, onveiligheidsbeleving en vermijdingsgedrag met betrekking Hoog

Catharijne in kaart zijn gebracht en zijn geanalyseerd (najaar 1986 tot medio 1987).

2. De fase waarin op basis van de voorstudie en discussies in de werkgroep Hoog Catharijne een aantal beleidsexperimenten is ontwikkeld om de problematiek integraal aan te pakken (najaar 1987 tot begin 1988).
3. De fase waarin de ontwikkelde beleidsexperimenten zijn uitgevoerd en zijn geëvalueerd door middel van onderzoek (eind 1988 tot begin 1990).

In de tussen de fasen liggende perioden vond met name overleg en besluitvorming plaats van de bij het project betrokken overheidsinstanties en andere instellingen.

De voorstudie leverde relevante informatie op ten aanzien van de aard en omvang van de vermogensdelicten in Hoog Catharijne (winkelcriminaliteit, bromfiets- en fietsdiefstal, zakkenrollerij, diefstal uit/vanaf auto's), de handel in en het gebruik van drugs, geweldsdelicten en berovingen, verstoring van de openbare orde, vandalisme en vervuiling.

Voor het merendeel van deze problematiek was het duidelijk dat beleidsmaatregelen c.q. -experimenten op korte termijn mogelijk en noodzakelijk waren. Met name ten aanzien van de drugsproblematiek en de problematiek van onveiligheidsbeleving en vermijdingsgedrag werd nader onderzoek noodzakelijk geacht. Door budgettaire beperkingen is dit aanvullende onderzoek binnen het kader van het onderhavige project evenwel niet mogelijk geweest. Enige informatie over de stand van zaken met betrekking tot de drugshulpverlening is opgenomen in een bijlage (bijlage 5).

De beleidsexperimenten

Mede op basis van de voorstudie is vervolgens via uitvoerige discussie door de werkgroep Hoog Catharijne en de speciale werkgroepen een integraal pakket aan beleidsexperimenten voor Hoog Catharijne tot stand gebracht (zie Turpijn, Van Burik en De Savornin Lohman, 1988).

Bewust is van experimenten gesproken omdat:

- sommige van de voorstellen (naar ons bekend) elders nog niet eerder zijn uitgevoerd;
- door middel van evaluatieonderzoek de doeltreffendheid van de maatregelen is vastgesteld.

Het doel van de beleidsexperimenten was het terugdringen van:

- gevoelens van onveiligheid (bij bezoekers, bewoners en winkelpersoneel);
- geweldscriminaliteit (tegen bezoekers, bewoners en winkelpersoneel)
- fout parkeren van (brom-)fietsen rond Hoog Catharijne;
- (brom-)fietsendiefstal rond Hoog Catharijne;
- winkeldiefstal;
- vandalisme en vervuiling aan de buitenzijde van Hoog Catharijne;
- overlast door drugsverslaafden.

Hiermee beoogden de maatregelen niet alleen het terugdringen van veel voorkomende criminaliteit, maar ook het vergroten van de aantrekkelijkheid van het winkelcentrum. De baten van het experiment moeten dan ook niet alleen in de sfeer van de vermindering van veel voorkomende criminaliteit gezien worden.

In concreto werden de volgende experimenten ontwikkeld:

- het beleidsexperiment 'preventieve politiezorg';
- het beleidsexperiment 'gedeeltelijke afsluiting';
- het beleidsexperiment 'fietsen: diefstal en fout parkeren';

- het beleidsexperiment 'bestrijding winkelcriminaliteit';
- het beleidsexperiment 'bestrijding vandalisme en vervuiling';
- het project 'drugshulpverlening'.

De implementatie van al deze experimenten heeft veel voorbereidingstijd gekost, en heeft daardoor met vertraging plaatsgevonden. Er diende met verschillende instellingen overleg gevoerd te worden om bijvoorbeeld de vereiste goedkeuringen en vergunningen te verkrijgen. Hetzelfde was noodzakelijk om de financiering van het project rond te krijgen met als verdeelsleutel: 1/3 door de eigenaar van Hoog Catharijne (het ABP) 1/3 door diverse gebruikers van Hoog Catharijne en 1/3 door de overheid (zie ook bijlage 7). Uiteindelijk is het geheel aan experimenten met een looptijd van een jaar medio maart 1989 officieel gestart in plaats van begin september 1988. Met name onderdelen van het beleidsexperiment 'bestrijding winkelcriminaliteit' vingen echter wel eerder aan, onder meer om voor de sinterklaas- en kerstdrukke eind 1988 al op gang te zijn. De -nachtelijke- gedeeltelijke afsluiting van Hoog Catharijne werd pas begin mei 1989 gerealiseerd, terwijl het project 'drugshulpverlening' door verschillende oorzaken niet eerder dan eind 1989 van start ging. Een en ander zal in de desbetreffende hoofdstukken van dit rapport nader aan de orde komen.

Leeswijzer

Als afronding van deze inleiding resteert tenslotte de opzet van het rapport te vermelden. In de volgende hoofdstukken wordt verslag gedaan van het verloop van de beleidsexperimenten bij de uitvoering, van de opzet en het verloop van het evaluatie-onderzoek en van de onderzoeksresultaten.

In hoofdstuk 2 wordt verantwoording afgelegd voor de opzet van het onderzoek en de wijze waarop het is uitgevoerd. Het betreft onder meer onderwerpen als (non-)respons, representativiteit van de onderzoeksgegevens en kenmerken van de onderzoeksgroepen. De hoofdstukken 3 tot en met 7 zijn daarna gewijd aan de onderzoeksbevindingen voor de afzonderlijke beleidsexperimenten. In ieder hoofdstuk worden de korte inhoud van het desbetreffende experiment en de bijbehorende onderzoeksopzet nog eens in herinnering gebracht. Vervolgens komen de specifieke onderzoeksresultaten aan bod.

In de hoofdstukken 8 en 9 worden de uitkomsten wat betreft onveiligheidsbeleving en feitelijke criminaliteit besproken.

In hoofdstuk 10 komen tenslotte de eindconclusies en aanbevelingen aan de orde die op grond van de onderzoeksbevindingen getrokken en gedaan kunnen worden. Het rapport wordt afgerond met enkele bijlagen.

2. Verantwoording van het onderzoek

2.1 Doelstelling en inventarisatie van het verrichte onderzoek

De verschillende beleidsexperimenten binnen Hoog Catharijne zijn gericht op het terugdringen van de gevoelens van onveiligheid en van de veel voorkomende criminaliteit ter plaatse.

Er zijn dan ook **drie centrale onderzoeksvragen** te onderscheiden bij de evaluatie van het project:

- In hoeverre is er sprake van een afname van gevoelens van onveiligheid bij het publiek, de ondernemers en de bewoners van Hoog Catharijne?
- In hoeverre is er sprake van een afname van de veel voorkomende criminaliteit binnen Hoog Catharijne?
- In hoeverre en hoe zijn de geplande maatregelen ten uitvoer gebracht?

In dit hoofdstuk wordt verslag gedaan van de verschillende wijzen waarop de evaluatiegegevens zijn verzameld.

Het evaluatie-onderzoek betreft in de eerste plaats een **algemene voor- en nameting** onder publiek, avondbezoekers, ondernemers en bewoners van Hoog Catharijne door middel van **enquêtes**. Door middel van de voormeting werd vastgesteld wat de situatie was vlak vóór de invoering van de maatregelen.

In de nameting (na invoering van de maatregelen) werden de vragen van de voormeting herhaald, zodat een beeld verkregen wordt van de veranderingen die in de tussentijd zijn opgetreden. De evaluatie van de beleidsmaatregelen -en dus ook deze onderzoeksrapportage- is in belangrijke mate gebaseerd op de resultaten van deze algemene voor- en nameting. De metingen werden uitgevoerd door het onderzoeksbureau MEDIAD. De voormeting vond plaats in de week van 20 - 25 juni 1988; de nameting in de week van 6 - 11 november 1989.

Voorts is een aantal specifieke onderzoeken -veelal procesevaluaties- uitgevoerd met betrekking tot de verschillende beleidsexperimenten als zodanig. Deze onderzoeksresultaten komen aan de orde als aanvulling op de resultaten van de algemene effectmeting.

In de derde plaats werd de geregistreerde criminaliteit in beeld gebracht aan de hand van politiecijfers en van cijfers van de particuliere veiligheidsdienst binnen Hoog Catharijne (NVD).

In de volgende paragrafen wordt een verantwoording gegeven van de algemene metingen onder het publiek (paragraaf 2.2), de avondbezoekers (paragraaf 2.3), de ondernemers (paragraaf 2.4) en de bewoners van Hoog Catharijne (paragraaf 2.5).

Onderstaand volgt een overzicht van alle (deel)onderzoeken, zoals deze werden aangekondigd in het 'Voorstel Beleidsexperimenten Veel Voorkomende Criminaliteit Hoog Catharijne'(Turpijn, van Burik, de Savornin Lohman, 1988).

Tabel 1: Overzicht uitgevoerd evaluatie-onderzoek

Omschrijving onderzoek		Tijdstip
Algemene evaluatie (totale project)		
	Publieksenquête voormeting	juni 1988
	Publieksenquête nameting	nov. 1989
	Ondernemersenquête voormeting	juni 1988
	Ondernemersenquête nameting	nov. 1989
	Bewonersenquête voormeting	juni 1988
	Bewonersenquête nameting	nov. 1989
	Politie en NVD-cijfers: voormeting en nameting	maart '89-jan. '90 maart '89-jan. '90
Specifiek onderzoek beleidsexperimenten		
Preventieve politiezorg	Participerende observatie	maart 1989
	Interviews H.C.team-Politie:	juni 1989
	Procesevaluatie	okt. 1989
Preventieve politiezorg/ gedeeltelijke afsluiting	Enquête avond en nacht	sept. 1988
	Publiek: voormeting	
	Enquête avond en nacht Publiek: nameting	sept. 1989
Winkelcriminaliteit:		
- opleidings- programma	Enquête personeel winkelbe- drijven H.C.: vooronderzoek	nov. 1987
	Enquête deelnemers (ondernemers): Procesevaluatie	april 1989 sept. 1989
- technopreventie	Interviews personeel:	
	winkelbedrijf 1	dec. 1988
	winkelbedrijf 2	nov. 1989
	Enquête klanten:	
	winkelbedrijf 1	febr. 1989
	winkelbedrijf 2	nov. 1989
- versnelde justitiële afhandeling	Dossieronderzoek	juli 1989 nov. 1989
Pietsmaatregelen	Telling fout parkeren: voormeting nameting	febr. 1989 okt. 1989

De afstemming in de tijd van onderzoek en beleidsmaatregelen

De algemene nameting onder publiek, ondernemers en bewoners was gepland in juni 1989, aangezien de algemene voormeting in juni 1988 werd gehouden. De verplaatsing van de start van een belangrijk deel van de experimenten –van september 1988 naar maart 1989– heeft er echter toe geleid dat de nameting werd uitgesteld tot november 1989.

Methodologisch gezien zijn er bezwaren tegen het houden van een voor- en nameting in verschillende maanden in een jaar; er kunnen zich dan verschillen in de onderzoekspopulatie voordoen. Het merendeel van de experimenten liep in juni 1989 echter pas enkele maanden. Op zo korte termijn kan men weinig effecten aantoonbaar maken. De algemene nameting kon echter niet verder worden uitgesteld dan tot november 1989.

Op het moment dat de nameting plaats vond waren sommige experimenten al langer in werking dan andere:

- De experimenten preventieve politiezorg, vandalisme en vervuiling en de fietsenmaatregelen zijn gestart medio maart 1989 en waren ten tijde van de nameting dus 8 maanden van kracht.
- De onderdelen van het experiment winkelcriminaliteit zijn op verschillende data van start gegaan. In september 1988 startten de deelexperimenten opleidingsprogramma en technopreventie en in december 1988 de versnelde justitiële afhandeling; dit betekent een looptijd van circa 12 maanden voor dit experiment.
- De gedeeltelijke afsluiting van Hoog Catharijne kon pas in mei 1989 gerealiseerd worden, terwijl het project drugshulpverlening¹ uiteindelijk pas in september 1989 gestart werd. In november 1989 was dit laatste project dus maar nauwelijks begonnen, terwijl de gedeeltelijke afsluiting een half jaar een feit was.

2.2 Het publieksonderzoek

2.2.1 Verantwoording en representativiteit

De voor- en nameting onder het (winkelend) publiek werd uitgevoerd op een centraal punt in Hoog Catharijne. Vóór restaurant Hoog Brabant in het Radboudkwartier zijn respectievelijk 888 en 885 passanten geënquêteerd. Mensen die Hoog Catharijne slechts één keer per maand of nog minder vaak bezoeken hebben slechts een deel van de vragenlijst voorgelegd gekregen. Dit betekent dat de onderzoeksresultaten zijn gebaseerd op de antwoorden van 539 respondenten bij de voormeting en 652 respondenten bij de nameting.

Om mogelijke veranderingen bij het (winkelend)publiek te kunnen constateren na invoering van de beleidsexperimenten, is gekozen voor een trendonderzoek: bij de nameting is een nieuwe steekproef getrokken, onder dezelfde condities (met uitzondering van de maand van afname) als bij de voormeting. Dit heeft een aantal voordelen in vergelijking met een panelonderzoek (waarbij dezelfde groep bij de nameting opnieuw ondervraagd wordt):

1 Dit project valt feitelijk buiten het kader van de beleidsexperimenten Hoog Catharijne. De ontwikkelingen binnen het project werden, voor zover mogelijk, wel gevolgd door de onderzoeksgroep.

- er is geen grote uitval, hetgeen bij een panelonderzoek meestal wel het geval is;
- de feitelijke ervaringskennis van de respondenten met Hoog Catharijne is groter; er worden opnieuw mensen benaderd die zich in Hoog Catharijne bevinden.

Om te kunnen bepalen of beide steekproeven een juiste afspiegeling vormen van de totale populatie Hoog Catharijne-bezoekers zouden we de steekproeven en de totale populatie bezoekers onderling moeten vergelijken op kenmerken als leeftijd, geslacht, woonplaats, bezoeksfrequentie e.d. Dergelijke gegevens ontbreken echter nagenoeg voor de totale populatie. Uit passantentellingen (bron: Beheerskantoor Hoog Catharijne 1985) zijn alleen globale gegevens bekend over de spreiding van Hoog Catharijne-bezoekers over de dagen van de week en over de plaats van herkomst van het Hoog Catharijne-publiek. Bij vergelijking tussen steekproeven en de populatie volgens de passantentellingen van Hoog Catharijne-beheer (zie bijlage 2, tabel 1 en 2) blijkt het volgende:

- Het aantal bezoekers door de week is enigszins oververtegenwoordigd in beide steekproeven, terwijl het aantal Hoog Catharijne-bezoekers op zaterdag ondervertegenwoordigd is. Wat dit betekent voor de representativiteit van de onderzoeksresultaten valt echter niet vast te stellen.
- Ongeveer de helft van alle Hoog Catharijne-bezoekers is afkomstig uit Utrecht of directe omgeving; dit komt goed overeen met de gevonden verdelingen in beide steekproeven.

In hoeverre de weigeringen om mee te doen geleid hebben tot een selectie bij de respondenten valt niet na te gaan.

Tenslotte dient nogmaals te worden opgemerkt dat alleen de groep respondenten die Hoog Catharijne frequent (vaker dan 1x per maand) bezoekt in aanmerking kwam voor een uitgebreid vraaggesprek. De laag frequente bezoekers zijn niet uitgebreid bevraagd omdat hun ervaringskennis met Hoog Catharijne dermate gering is, dat zij de meer specifieke vragen over de situatie in Hoog Catharijne niet afdoende kunnen beantwoorden. De onderzoeksresultaten hebben dus vooral betrekking op de frequente bezoekers van Hoog Catharijne. Deze selectie blijkt samen te hangen met woonplaats en leeftijd: mensen die in Utrecht woonachtig zijn én jongeren in de leeftijdscategorie 15 - 24 jaar bezoeken Hoog Catharijne relatief vaker (zie bijlage 2, tabel 2).

Een en ander betekent dat enige voorzichtigheid geboden is bij het generaliseren van de onderzoeksresultaten naar de totale populatie van Hoog Catharijne-bezoekers.

2.2.2 De vergelijking tussen de steekproeven van voor- en nameting

We hebben de steekproeven van de voor- en de nameting (van respondenten die de volledige vragenlijst kregen voorgelegd) onderling vergeleken op relevante formele kenmerken zoals sexe, leeftijd, bezoeksfrequentie, tijdstip en reden van bezoek (zie bijlage 2, tabel 3).

Uit deze analyse blijkt dat beide steekproeven nauwelijks verschillen wat betreft woonplaats, sexe, frequentie en reden van bezoek:

- Twee derde van de respondenten uit beide groepen komt uit Utrecht of directe omgeving².
- Beide steekproeven bestaan voor circa de helft uit mannen en circa de helft uit vrouwen.
- Bijna een derde van beide steekproeven komt dagelijks in Hoog Catharijne. Dit zijn voor een groot deel passanten die door Hoog Catharijne heen komen op weg naar en van werk en school.
- Zoals verwacht vormt winkelen de belangrijkste functie van Hoog Catharijne. Tweederde van de respondenten uit de voor- en de nameting komt er om te winkelen.

We vonden wel een (beperkt) verschil tussen de twee steekproeven wat betreft leeftijd en tijdstip waarop men al dan niet in Hoog Catharijne komt:

- In de steekproef van de nameting is de groep jongeren tussen 14 en 25 jaar naar verhouding groter dan in de voormeting. Deze leeftijdsgroep bezoekt Hoog Catharijne vaker overdag én 's avonds.

Het gevonden verschil in leeftijdsverdeling zou verklaard kunnen worden door het feit dat beide enquêtes niet in dezelfde maand werden afgenomen. Om vertekeningen in de resultaten te voorkomen zijn leeftijd en overdag/ avondbezoek als achtergrondvariabelen in de analyses betrokken.

Redenen om Hoog Catharijne niet vaker te bezoeken.

We hebben de respondenten die Hoog Catharijne één keer per maand of nog minder bezoeken, gevraagd naar hun redenen om niet vaker in Hoog Catharijne te komen. Het merendeel van de respondenten (circa 80% zowel bij de voor- als bij de nameting) blijkt om praktische redenen –meestal omdat Hoog Catharijne te ver weg is– weinig in Hoog Catharijne te komen. Slechts enkelen (respectievelijk 17 van de 347 en 8 van de 233 respondenten) zeiden niet vaker in Hoog Catharijne te komen omdat men zich er niet veilig voelt. Het lijkt dus –reeds vóór de invoering van de maatregelen– relatief weinig voor te komen dat onveiligheid mensen ervan weerhoudt om Hoog Catharijne vaker te bezoeken. Hierbij dienen wel twee kanttekeningen te worden geplaatst:

- Ook voor mensen die Hoog Catharijne vaker bezoeken kunnen er wel bepaalde tijdstippen zijn (bijv. na sluitingstijd) dat men Hoog Catharijne mijdt.
- Onbekend blijft het percentage mensen dat ~~nooit~~ in Hoog Catharijne komt omdat men er zich onveilig voelt.

2.3 De avondenquête

Uit de algemene voormeting onder het publiek van Hoog Catharijne werd duidelijk dat slechts een gering percentage (14%) het gebied ook 's avonds na 23.00 uur bezoekt. Daarom is naast de algemene publieksenquête (die overdag plaatsvond), een aparte avondenquête gehouden onder het publiek dat Hoog Catharijne na 23.00 uur bezoekt.

Als plek van afname is gekozen voor een plaats waar mensen komen die zich van en naar het station bewegen via het voetgangersgebied, als ook mensen die

2 Het gaat hier om een groep frequente bezoekers, die wat vaker uit Utrecht e.o. komen, dan de totale populatie van bezoekers (daarvan kwam 50% uit Utrecht en directe omgeving).

direct via de ingangen voor het openbaar vervoer een (beperkt) deel van Hoog Catharijne doorkruisen. De beperkte ervaringskennis met Hoog Catharijne van deze laatste groep is er echter debet aan geweest dat er vaak "weet niet" werd geantwoord op de vragen die werden voorgelegd.

In totaal hebben 124 respondenten meegewerkt aan de voormeting, terwijl 118 respondenten meededen aan de nameting. Voor het doen van uitspraken over de representativiteit van de steekproeven, ontbreken de achtergrondgegevens van de totale populatie. Bij de vergelijking tussen voor- en nameting op de kenmerken geslacht, leeftijd en frequentie van bezoek blijken de steekproeven echter weinig van elkaar te verschillen. Wel werd een duidelijk verschil gevonden wat betreft de plaats van herkomst. Bij de voormeting was 40% van de respondenten afkomstig uit Utrecht, bij de nameting blijkt slechts 29% van de respondenten uit Utrecht afkomstig te zijn. Deze variabele is dan ook als achtergrondvariabele meegenomen bij de analyses van de onderzoeksresultaten.

Wat betreft de overige kenmerken zien de steekproeven er als volgt uit:

- Bij beide metingen bestaat de steekproef voor ongeveer 40% uit vrouwen en voor 60% uit mannen.
- Ongeveer 70% van de respondenten is jonger dan 35 jaar.
- De groep die Hoog Catharijne wekelijks bezoekt is bij beide metingen het grootst en ligt rond de 35%.

2.4 De enquête onder ondernemers

Nagenoeg alle (winkel)bedrijven binnen Hoog Catharijne zijn bij de voormeting en bij de nameting benaderd met een mondelinge enquête.

Ten tijde van de voormeting waren 170 (winkel)bedrijven gevestigd in Hoog Catharijne. Hiervan hebben er 129 meegedaan aan de eerste meting. Dit betekent een respons-percentage van 76%. Bij de nameting hebben 131 (winkel)bedrijven meegedaan aan het onderzoek, hetgeen opnieuw een hoge respons opleverde (77%).

In totaal hebben 106 bedrijven meegewerkt aan beide metingen. Bij nadere analyse bleek echter dat slechts in 51 gevallen dezelfde personen aan beide metingen mee werkten. Ondanks het feit dat deze groep beperkt is in aantal, hebben we er toch voor gekozen om de analyses van de onderzoeksresultaten daar waar gezocht wordt naar mogelijke effecten op basis van verschillen te baseren op de antwoorden van deze panelgroep van 51 respondenten. Wanneer we namelijk de onderzoeksgroep van de voormeting en de groep van de nameting –die deels onafhankelijke en deels gematchte groepen vormen– als analyse-eenheid gebruiken, dan ontstaan onvermijdelijk problemen bij de interpretatie van eventuele gevonden verschillen.

Indien (significante) verschillen gevonden werden bij de panelgroep, dan is wel gekeken of deze ook terug te vinden waren in de vergelijking tussen de onderzoeksgroepen van de voor- en nameting.

De representativiteit van de panelgroep

De vraag in hoeverre de panelgroep een afspiegeling vormt van de ondernemers-populatie is op twee manieren bekeken.

- Uit een opgave van de verdeling van vestigingsplaats (kwartier) van de bedrijven in Hoog Catharijne blijkt dat populatie en panelgroep op dit punt goed overeen komen (zie bijlage 2, tabel 4).

- De voormetingsgroep en de nametingsgroep blijken goed met elkaar overeen te komen wat betreft bedrijfskenmerken (branche en grootte van het bedrijf) en persoonskenmerken van de ondervraagde bedrijfsleiders (sexe en leeftijd). We hebben de panelgroep vergeleken met deze beide onderzoeksgroepen (zie bijlage 2, tabel 5 en 6) en dan blijkt dat de onderlinge verschillen klein zijn.

We kunnen dus concluderen dat er geen duidelijke aanwijzingen gevonden werden voor een selectieve uitval van (winkel)bedrijven binnen de panelgroep.

2.5 De enquête onder de bewoners

In Hoog Catharijne bestaan 3 woontorens, de Radboudveste, de Gildeveste en de Moreelsepark-veste, met in totaal 127 bewoonde appartementen. Alle bewoners is gevraagd om mee te werken aan de mondelinge enquêtes (voormeting en nameting).

In totaal hebben 73 bewoners meegedaan aan de voormeting. Dit betekent een respons-percentage van 57%. In vergelijking met de response onder de ondernemers is dit percentage matig te noemen. Het aantal weigeringen om mee te doen aan de voormeting was echter klein (circa 10%); bijna eenderde van alle bewoners bleek, ondanks herhaaldelijk aanbellen, noch overdag noch 's avonds thuis te zijn.

In november 1989 is de algemene nameting onder de bewoners gehouden. Opnieuw was er sprake van een grote uitval ten gevolge van afwezigheid; 53 bewoners hebben aan deze meting meegewerkt (een respons-percentage van 42%).

Slechts 19 bewoners hebben meegewerkt aan beide metingen. Net als bij het onderzoek onder (winkel)bedrijven, is de analyse van de onderzoeksresultaten voor zover het de effectmeting betreft gebaseerd op de antwoorden van deze panelgroep van 19 bewoners.

De representativiteit van de panelgroep bewoners.

In hoeverre de panelgroep representatief is voor de totale bewonersgroep valt niet direct na te gaan, aangezien gegevens over de kenmerken van de totale bewoners-populatie ontbreken.

Een vergelijking tussen de panelgroep van bewoners en de totale groepen bewoners die meededen aan de voor- en/of de nameting is te vinden in bijlage 2 (tabel 7 en 8). Veel conclusies kunnen hier niet aan verbonden worden, gezien de geringe omvang van de panelgroep. Een en ander leidt tot de conclusie dat de resultaten van het bewonersonderzoek met enig voorbehoud geïnterpreteerd dienen te worden.

2.6 De voorkennis van de maatregelen voor de start van de experimenten

Bij een voormeting is het van belang dat de respondenten niet reeds bekend zijn met –en dus mogelijkwerwijs beïnvloed door– de komende veranderingen (de beleidsexperimenten). De wetenschap dat er iets gedaan wordt aan de criminaliteit in Hoog Catharijne kan er bijvoorbeeld toe geleid hebben dat men zich al veiliger is gaan voelen. De omgekeerde redenering kan echter ook opgaan: als er iets aan de criminaliteit in Hoog Catharijne gedaan gaat worden dan zal het daar wel onveilig zijn.

Op het moment van afname van de voormeting was er in de plaatselijke media reeds enige bekendheid gegeven aan de maatregelen. Dit geldt met name voor de experimenten 'uitbreiding politiezorg' en 'gedeeltelijke afsluiting'.

We hebben in de voormeting dan ook enkele vragen opgenomen naar de voorkennis van de maatregelen.

De publieksenquête

40% van de respondenten (n=539) zegt bekend te zijn met de geplande beleidsmaatregelen; 23% van de respondenten weet spontaan een of meerdere van de maatregelen te noemen, meestal is dat het project 'uitbreiding politiezorg'.

Respondenten afkomstig uit Utrecht of directe omgeving zijn het best op de hoogte.

De voorkennis van de maatregelen blijkt dermate groot te zijn dat de kans bestaat dat er vertekeningen in de onderzoeksresultaten optreden.

We zijn dan ook nagegaan of er sprake is van verschillen in de waardering en beleving van de situatie in Hoog Catharijne (onveiligheid, vermindering aanwezigheid politie etc.) tussen de groep die geen voorkennis had van de maatregelen en de groep waarbij dit wel het geval was. Dit blijkt niet het geval te zijn. We mogen dus concluderen dat een eventuele beïnvloeding van de voorkennis van de geplande maatregelen op de beoordeling van de situatie in Hoog Catharijne voor de start van de beleidsexperimenten, niet aantoonbaar aanwezig is.

De ondernemers- en bewonersenquête

Tijdens de jaarvergadering van de belangenvereniging Hoog Catharijne, in juni 1988, zijn de aanwezigen geïnformeerd over de verschillende geplande beleidsexperimenten. De algemene voormeting onder ondernemers werd in diezelfde maand gehouden.

Het is dan ook niet verwonderlijk dat driekwart van de ondervraagde ondernemers uit de panelgroep op de hoogte blijkt te zijn van de bestaande plannen voor Hoog Catharijne.

Van de 19 ondervraagde bewoners uit de panelgroep zegt tweederde te weten dat er plannen bestaan om de criminaliteit in Hoog Catharijne tegen te gaan. Ondernemers en bewoners noemen spontaan in de eerste plaats de uitbreiding van de politiezorg en op de tweede plaats de gedeeltelijke afsluiting van Hoog Catharijne. De meesten weten echter geen concrete plannen te noemen.

We dienen rekening te houden met de mogelijkheid dat er een verstoring invloed uitgaat van de factor 'voorkennis van de maatregelen' op de effectmeting bij ondernemers en bewoners. Bij de vergelijking van de onderzoeksresultaten van de situatie voor- en na de invoering van de beleidsexperimenten is deze variabele dan ook -voor zover mogelijk gezien de kleine aantallen- als controle ingevoerd.

3. Beleidsexperiment preventieve politiezorg

3.1 Beschrijving van het experiment

Teneinde de formele controle en het preventieve toezicht in Hoog Catharijne te verhogen, is voor de duur van één jaar –ingaaande maart 1989– de functie van 'toezichthouder' gecreëerd. Prioriteit voor de (12) toezichthouders diende te liggen bij het zichtbaar aanwezig zijn in het gebied. De toezichthouders werden toegevoegd aan het reeds bestaande Hoog Catharijne-team van de Gemeente Politie Utrecht¹.

Door deze maatregel werd de totale sterkte van het Hoog Catharijne-team verdubbeld.

De taken van het Hoog Catharijne-team zijn:

- het bevorderen van (gevoelens van) veiligheid bij bewoners, ondernemers en bezoekers;
- het terugdringen van geweldscriminaliteit gericht tegen bewoners, ondernemers en bezoekers;
- het terugdringen van winkeldiefstal;
- het terugdringen van overlast door drugsverslaafden.

De toezichthouders werden uitgerust met de volgende (beperkte) **bevoegdheden**:

- Aanhouden van verdachten bij ontdekking van strafbare feiten op heterdaad met de daaruit voortvloeiende gevolgen:
 - . onderzoek kleding;
 - . overbrengen van verdachten naar de plaats van voorgeleiding en verhoor;
 - . opmaken van een volledig Proces-verbaal bij geconstateerde overtredingen van artikel 424, 453 en 461 van het Wetboek van Strafrecht en geconstateerde overtredingen van de artikelen van de Algemene Politie Verordening van de Gemeente Utrecht;
 - . opmaken van een proces-verbaal van bevindingen bij alle andere geconstateerde strafbare feiten.
- Controlebevoegdheid op grond van Opiumwet, Wet Ongewenste Handwapenen, Wapenwet en Vuurwapenwet.
- Aanhouden van verdachten bij genoemde controle geconstateerde overtredingen en misdrijven met de daaruit voortvloeiende gevolgen, zoals:
 - . onderzoek kleding

¹ Het Hoog Catharijne-team bestond voor de aanvang van het experiment uit een wijkagent, een (hoofd)agent en 6 agenten uit de binnenstadsploegen, die roulerend (vroeger voor een periode van twee weken, sinds medio 1989 voor een periode van zes weken) aan het Hoog Catharijne-team zijn toegevoegd. Met de komst van de 12 toezichthouders is het team verder uitgebreid met een adjudant, twee brigadiers en 6 agenten. Het Hoog Catharijne-team vormt sinds de ingang van het experimentele jaar een min of meer zelfstandige ploeg binnen het grotere binnenstadsteam van de Gemeentepolitie.

- . overbrengen van verdachten naar de plaats van voorgeleiding en verhoor
 - . opmaken van een proces-verbaal van bevindingen.
 - Het dragen en indien noodzakelijk gebruiken van een wapenstok.
- Deze bevoegdheden zijn voorts alleen geldig voor een beperkt gebied, namelijk het openbaar gebied van Hoog Catharijne.

3.2 Beschrijving van het evaluatie-onderzoek

De centrale onderzoeksvragen die door de evaluatie van het project beantwoord dienen te worden zijn:

- 1 In hoeverre nemen de onveiligheidsgevoelens bij publiek, ondernemers en bewoners af door de aanwezigheid van meer geüniformeerd personeel?
- 2 Heeft de aanwezigheid van meer geüniformeerd personeel een preventief effect op de criminaliteit binnen Hoog Catharijne?
- 3 Hoe wordt de nieuw gecreëerde functie van toezichthouder ervaren en beoordeeld door de diverse direct betrokken partijen?
- 4 Zijn er verplaatsingseffecten voor wat betreft criminaliteit en openbare orde problemen?

De eerste twee evaluatievragen worden uitgebreid besproken in de hoofdstukken 8 (onveiligheidsgevoelens) en 9 (feitelijke criminaliteit). In dit hoofdstuk ligt het accent op de beantwoording van de derde en vierde onderzoeksvraag.

In paragraaf 3.3 wordt weergegeven hoe het beleid met betrekking tot de toezichthouders is uitgevoerd en hoe de diverse direct betrokkenen (de toezichthouders zelf, de teamleiding van het Hoog Catharijne-team en de NVD²) het beleid tot nu toe ervaren en waarderen.

De vermelde gegevens zijn gebaseerd op gesprekken met deze betrokkenen en op participerende observaties bij het team.

In paragraaf 3.4 komt aan de orde welke **verplaatsingseffecten** zijn opgetreden als gevolg van deze maatregel. De gegevens zijn ook weer gebaseerd op de gesprekken met de direct betrokkenen.

In paragraaf 3.5 komt de effect-evaluatie aan de orde, gebaseerd op de uitkomsten van de algemene publieksenquête, de avondenquête en de enquêtes onder ondernemers en bewoners. Het betreft daarbij de vraag hoe bekend de maatregel is en hoe de maatregel wordt gewaardeerd.

3.3 De in- en uitvoering van de maatregel

Op 13 maart 1989 zijn 9 toezichthouders door Burgemeester Vos geïnstalleerd. Het streefgetal van 12 werd dus (door tijdgebrek) in eerste instantie niet gehaald; pas 10 maanden later was het team op de gewenste sterkte. In deze periode deed zich bovendien een drietal wisselingen voor.

Gedurende de periode dat het aantal toezichthouders niet compleet is geweest, is de totale sterkte van het team zo veel mogelijk op peil gehouden door aanvulling met agenten.

² De NVD (Nederlandse Veiligheidsdienst) is een particuliere beveiligingsorganisatie die de beveiliging van Hoog Catharijne mede verzorgt.

Tenslotte is sinds juni 1989 een maatschappelijk werker voor de duur van een jaar aan het Hoog Catharijne-team toegevoegd.

Zijn taken zijn:

- Professionalisering van het Hoog Catharijne-team.
- Contactlegging en samenwerking met de diverse hulpverlenende instellingen, veelal ten behoeve van doorverwijzing.
- Individuele cliëntcontacten aangaan via aanhoudingen en door zelf in Hoog Catharijne rond te lopen en mensen aan te spreken. Dit betreft vooral druggebruikers en dak- en thuislozen.

Opleiding en inwerkperiode

Bij de recrutering van de toezichthouders is als voorwaarde gesteld dat zij reeds onbezoldigd opsporingsambtenaar van gemeente- of rijkspolitie (geweest) zijn, zodat de opleidingstijd beperkt gehouden kon worden.

De opleiding (van ongeveer 6 weken) wordt door een deel van de toezichthouders als erg kort ervaren: met name de administratieve afwerking van zaken levert de nodige problemen op. Men tracht nu door bijscholingscursussen dit soort hiaten op te vullen. De training op sociale vaardigheden, waaraan in de opleiding vrij veel aandacht is besteed, werd wel voldoende geacht.

De eerste vier maanden van het project zijn de toezichthouders ingewerkt door min of meer vaste mentoren (de agenten). Het moment waarop de toezichthouders volledig zelfstandig konden functioneren is wat later gerealiseerd dan werd verwacht, namelijk in de herfst van 1989.

Werkwijze van de toezichthouders

In de taakomschrijving van de toezichthouders is de nadruk gelegd op het uitoefenen van **preventief toezicht** in Hoog Catharijne. Deze doelstelling wordt overdag zeker gehaald. In de loop van het experimentele jaar is echter gedurende de avond/nacht het accent in toenemende mate komen te liggen op repressief optreden.

De aanwezigheid van de toezichthouders in het algemeen en de regelmatig gehouden repressieve acties (bijvoorbeeld tegen fietsendieven en drugdealers) in het bijzonder, wierpen wel duidelijk hun vruchten af.

- In de afgelopen 10 maanden heeft het Hoog Catharijne-team dan ook 42 dealers opgepakt.
- In de periode maart tot en met december 1989 werd 354 keer een gesignaleerd persoon³ aangetroffen in Hoog Catharijne tegenover 200 keer in dezelfde periode een jaar eerder.
- In de periode maart-december 1989 werden 610 'verdachte' personen gecontroleerd op het bezit van harddrugs.

Ten aanzien van de druggebruikers werd een ontmoedigingsbeleid toegepast. Gebruiken in het openbaar wordt bemoeilijkt door het strikt gehanteerde 'keep-moving beleid'.

Het is overigens niet zo dat door de repressieve activiteiten het preventief toezicht ondergesneeuwd is geraakt. In bijlage 4 zijn grafieken opgenomen met betrekking tot de verdeling repressief en preventief werken. Uit dit materiaal

³ Een gesignaleerd persoon is iemand die bijvoorbeeld geen gehoor heeft gegeven aan een oproep om een vrijheidsstraf uit te zitten of een boete nog niet heeft betaald.

blijkt dat de activiteiten van het Hoog Catharijne-team op de werkvloer overwegend preventief van aard zijn.

Samenwerking met de NVD

Vóór de komst van de toezichthouders is met de Gemeente Politie de afspraak gemaakt dat het Hoog Catharijne-team zich in de eerste plaats zou richten op het openbaar gebied van Hoog Catharijne en de NVD voornamelijk de parkeergarages met de bijbehorende trappenhuizen voor haar rekening zou nemen. Ook nu wordt deze werkverdeling in grote lijnen aangehouden.

Bij aanvang van het project is door de betrokken ministeries als voorwaarde gesteld dat het aantal NVD-beveiligingsbeambten gedurende het experimentele jaar niet verminderd mocht worden. Per 1 januari 1990 heeft de NVD enkele efficiency verhogende maatregelen doorgevoerd, waardoor echter geen formatieplaatsen verloren zijn gegaan.

De samenwerking met het Hoog Catharijne-team verloopt in het algemeen goed. De werkzaamheden van het team worden ervaren als een aanvulling op de eigen werkzaamheden en geven de NVD de gelegenheid in de parkeergarages eigen successen te boeken.

NVD en het Hoog Catharijne-team voerden verder hetzelfde beleid ten aanzien van probleemgroepen ('keep-moving systeem') en het intensiever surveilleren tijdens spitsuren in de Stationstraverse en tijdens de uitgangstijden van de bioscoop (Radboudtraverse).

Werkbeleving

De toezichthouders zelf zijn tot nu toe zeer tevreden over hun werk. Het werk wordt, mede dankzij de combinatie van preventief en repressief werken, als zeer afwisselend ervaren.

Vanaf het moment dat de toezichthouders steeds vaker gezamenlijk surveilleren is er ook meer ruimte gekomen voor het ontwikkelen van een eigen werkwijze. Hierdoor is al te grote identificatie met de agenten een gevaar dat grotendeels geweken blijkt. Ook het roulatiesysteem van de bij het team gedetacheerde agenten heeft hierop een gunstige invloed gehad. Dit systeem vergroot bovendien de bekendheid van het fenomeen toezichthouder bij (in ieder geval) het binnenstadsteam.

De verplaatsing, verspreiding en verkleining van de probleemgroepen wordt door de toezichthouders als het meest duidelijk effect van hun aanwezigheid gezien.

Knelpunten

Door de diverse betrokkenen worden de volgende knelpunten genoemd ten aanzien van dit deelproject:

- De concentratie van overlastproblemen gedurende de avond en nacht vraagt om een meer repressieve werkwijze van het team⁴. De hieruit voortvloeiende aanhoudingen vereisen afhandeling op het Hoofdbureau van politie, waardoor de toezichthouders 's avonds en 's nachts regelmatig Hoog Catharijne moeten verlaten.

⁴ Sinds mei 1989 eindigt de laatste dienst van het Hoog Catharijne-team niet om 23.00 uur, maar om 01.00 uur 's nachts, dit mede in verband met de geconstateerde verschuiving van de overlast naar de 'kleine uurtjes'.

Vaak is dan roostertechnisch de minimumsterkte van twee koppels wel aanwezig, maar niet altijd zichtbaar. Een van de doelstellingen van het project, te weten het terugdringen van onveiligheidsbeleving door zichtbare aanwezigheid van geüniformeerd personeel, wordt hierdoor moeilijk haalbaar, althans in de avonduren.

- Van de zijde van de ondernemers uit het Godebaldkwartier en van de Spoorwegpolitie wordt aangegeven dat daar met name na 01.00 uur –wanneer de diensten van het Hoog Catharijne-team zijn beëindigd– nog grote concentraties druggebruikers voorkomen. De toezichthouders zouden uit het oogpunt van controlebaarheid en beheersbaarheid van het gebied een eventuele afsluiting van het Godebaldkwartier na 23.00 uur een gunstige maatregel vinden.
- Ook de NVD betreurt het dat de diensten van het Hoog Catharijne-team om 01.00 uur zijn afgelopen. Ook de regelmatige afwezigheid ('s avonds) van de toezichthouders in verband met het aanhouden en overbrengen van verdachten naar het Hoofdbureau wordt als nadelig gezien. Volgens de NVD is het in de avonduren direct merkbaar wanneer de leden van het Hoog Catharijne-team met een verdachte naar het Hoofdbureau zijn. Met name de groep druggebruikers is dan veel duidelijker in het gebied aanwezig.
- De strikte beperking van het werkgebied (alleen Hoog Catharijne) wordt door een aantal toezichthouders als een nadeel gezien. Eventuele uitbreiding met een deel van het omringende voetgangersgebied, als ook met de route van het Hoofdbureau naar Hoog Catharijne, zou volgens hen een welkome aanvulling zijn.
- Toezichthouders mogen geen verdachten horen in geval van een misdrijf. Wordt een verdachte van een misdrijf aangehouden, dan is men voor de afhandeling aangewezen op de bij het team werkzame agenten, waardoor de administratieve druk op de agenten toeneemt. Dit wordt door de teamleiding echter in goede banen geleid, door de agenten tijdens de meer stille uren in de gelegenheid te stellen hun administratie bij te werken. Men is overigens wel van mening dat de grens tussen politiebeamten en toezichthouders niet mag vervagen.
- Er is nog geen goed alternatief (opvang) voor de groep druggebruikers. Het project drugshulpverlening is met vertraging van start gegaan. Het werk van de maatschappelijk werker bij het team wordt zeer positief beoordeeld en als aanvulling op het eigen werk gezien.

3.4 Verplaatsingseffecten

Sinds de aanvang van dit deelproject is de repressieve druk op de groepen die overlast geven in Hoog Catharijne sterk verhoogd. Dit heeft een aantal (verplaatsings)effecten gehad:

- De overlast (van met name groepen druggebruikers) is verplaatst naar de avond en nacht. De situatie overdag is rustig te noemen.
- In ruimtelijke zin hebben de probleemgroepen een hele serie verplaatsingen doorgemaakt: van het Gildekwartier en het Vredenburgkwartier naar de parkeergarages en bijbehorende trappenhuizen, naar een oprit van een voormalige fietsenstalling, waarna men (tegen de winter) Hoog Catharijne weer is in getrokken.

Momenteel zijn met name de Stationstraverse (overdag) en de Radboud-traverse ('s avonds/'s nachts) favoriet. Deze laatste route is in de avonden het drukst (bioscoopbezoekers), waardoor hier enige mate van informele controle is. Anderzijds worden hierdoor ook meer mensen geconfronteerd met door hen als bedreigend ervaren groepen. Om overlast te beperken zorgen Hoog Catharijne-team en NVD er voor dat zij ten tijde van het uit gaan van de bioscoopvoorstellingen in de buurt van de uitgang zijn.

- Tevens heeft het ontmoedigingsbeleid in Hoog Catharijne geleid tot een uitwaaieringseffect naar de binnenstad –voornamelijk Mariaplaats en Lepenburg- en de stads- en streekbusstations. De overlast op de busstations is door het binnenstadsteam aangepakt door ook hier het ontmoedigingsbeleid toe te passen. Meldingen over overlast bij de Mariaplaats komen niet meer binnen, het Lepenburg blijft wel problematisch.
- De verspreiding leidde ertoe dat de probleemgroepen meer op verschillende plekken en in kleinere groepjes in het gebied te vinden zijn. Dit in tegenstelling tot bij aanvang van het project toen men zich in groten getale met name in het Gildekwartier en bij Vredenburg ophield. Voor het publiek is dit wellicht gunstig (aangenomen wordt dat kleinere groepen minder bedreigend overkomen dan grotere), maar de beheersbaarheid en controleerbaarheid van het gebied komt dit niet ten goede.
- Overigens bestaat bij het Hoog Catharijne-team de indruk dat het totale aantal drugsgebruikers in het gebied is afgenomen. Door de aanwezigheid van meer geüniformeerd personeel is de pakkans in Hoog Catharijne vergroot, waardoor het gebied voor gebruikers minder aantrekkelijk wordt. De NVD deelt deze mening niet wat betreft de avond en nacht; volgens hen is het aantal druggebruikers in Hoog Catharijne gedurende deze periode niet afgenomen.
- Een andere ontwikkeling –mogelijk deels een effect van de aanwezigheid van de toezichthouders- is het feit dat de groep druggebruikers onrustiger is geworden en daardoor sneller agressief optreedt. Bovendien is de pakkans van drugkoeriers en drugdealers vergroot, waardoor de aanvoer van drugs niet altijd even soepel verloopt en de prijs van verdovende middelen wordt opgeschroefd. Ook de door de politie geconstateerde toename van het gebruik van cocaïne kan leiden tot agressiever gedrag.

3.5 Resultaten van het (effect)onderzoek

Zoals reeds eerder vermeld wordt in dit hoofdstuk niet ingegaan op het effect van de maatregel uitbreiding politiezorg op onveiligheidsbeleving en vermijdingsgedrag. Dit komt uitgebreid in hoofdstuk 9 aan de orde. Wij beperken ons hier tot de bekendheid bij (avond)publiek, ondernemers en bewoners met de maatregel, de beoordeling van de maatregel en de beleving van aanwezigheid van geüniformeerd personeel in Hoog Catharijne voor en na invoering van de beleidsexperimenten.

Zoals in hoofdstuk 2 is vermeld, wordt voor de effectmeting onder ondernemers en bewoners gebruik gemaakt van de resultaten uit de beide panelgroepen. Omdat deze panelgroepen beperkt zijn van omvang worden de resultaten uit de algemene enquêtes als aanvulling, danwel ondersteuning gepresenteerd. Wanneer sprake is van vragen naar bekendheid met en oordeel over het beleidsexperi-

ment dan worden eveneens de resultaten uit de volledige voor- of nameting gebruikt.

3.5.1 Bekendheid met en beoordeling van de maatregel

De publieksenquête

We hebben in de nameting (n=652) allereerst de vraag gesteld of men op de hoogte is van de beleidsexperimenten in het algemeen. Deze vraag werd door 55% van de Hoog Catharijne-bezoekers bevestigend beantwoord. Op de vraag of men een of meerdere beleidsexperimenten kan noemen, noemt 49% van alle respondenten spontaan de uitbreiding van de politiezorg. Deze bekendheid met de maatregel hangt samen met de plaats van herkomst. Mensen afkomstig uit Utrecht of uit een van de aangrenzende gemeenten zijn beter op de hoogte van de maatregel dan mensen van elders. Waarschijnlijk speelt hierbij de publiciteit in de plaatselijke media een rol. Geslacht en leeftijd blijken geen rol te spelen bij het al dan niet bekend zijn met het experiment.

Van degenen die bekend zijn met het project toezichthouders, beoordeelt maar liefst ruim 90% de maatregel positief. Slechts 3% laat zich negatief uit over het project.

De avondenquête

In afwijking van de algemene publieksenquête werd in deze enquête expliciet gevraagd of men op de hoogte is van het feit dat er meer politiemensen in Hoog Catharijne rondlopen. Slechts een vijfde van de respondenten (n=118) blijkt hiermee bekend te zijn. Bij deze specifieke groep bezoekers, die na 23.00 uur 's avonds werden geënquêteerd, is de plaats van herkomst niet van invloed op de bekendheid met de maatregel.

Ruim 90% van de respondenten beoordeelt de maatregel positief. Deze respondenten hebben wij verder gevraagd naar een motivering van hun antwoord. Het meest wordt als reden genoemd -door 60% van de respondenten- dat deze maatregel de veiligheid in het gebied ten goede komt.

De ondernemersenquête

Van de 131 ondernemers die hebben meegedaan aan de nameting, noemt 81% (94 respondenten) spontaan de uitbreiding van de politiezorg als onderdeel van de beleidsmaatregelen. De bekendheid neemt toe tot 87% als de maatregel expliciet wordt voorgelegd. Het al dan niet bekend zijn met de maatregel blijkt niet samen te hangen met achtergrondvariabelen als geslacht, leeftijd en het kwartier waarin de ondernemers zijn gevestigd.

Evenals het publiek laten de ondernemers zich zeer positief uit over de maatregel. Maar liefst 92% geeft een positief oordeel.

De bewonersenquête

In totaal hebben 52 bewoners meegewerkt aan de nameting. De spontane bekendheid met het experiment ligt op 65% (34 respondenten); desgevraagd stijgt het bekendheidspercentage tot 88% (46 respondenten).

De maatregel wordt door bijna alle bewoners (88%) als positief ervaren.

Conclusie

Bijna alle ondernemers en bewoners weten dat de politiesurveillance in Hoog Catharijne is uitgebreid. Een ruime meerderheid van beide groepen weet ook

dat deze maatregel onderdeel uitmaakt van de beleidsexperimenten. Dit laatste geldt eveneens voor de helft van de bezoekers, ondervraagd in de algemene publieksenquête. Mensen afkomstig uit Utrecht en omgeving zijn het best op de hoogte. Bezoekers die in de late avond in Hoog Catharijne geënquêteerd werden zijn echter veel minder goed op de hoogte. Als hen de maatregel wordt voorgelegd, blijkt maar 20% van deze groep hiermee bekend te zijn. De maatregel wordt over het algemeen als positief ervaren. Bij de avondenquête werd een motivering van het gegeven antwoord gevraagd. Een meerderheid denkt dat deze maatregel de veiligheid in het gebied bevordert.

3.5.2 Aanwezigheid van geüniformeerd personeel⁵

Publieksenquête

Op basis van het voorafgaande lijkt er van het project uitbreiding preventieve politiezorg een gunstig effect uit te gaan.

Het is echter de vraag in hoeverre een verdubbeling van de politiesterke in Hoog Catharijne (de uitbreiding van het Hoog Catharijne-team met 12 toezichthouders, terwijl het aantal NVD-beveiligingsbeambten gelijk bleef) ook daadwerkelijk is opgemerkt.

In beide metingen is aan het publiek gevraagd hoe vaak zij geüniformeerd personeel in Hoog Catharijne zien. De vergelijking tussen beide metingen wordt weergegeven in de volgende tabel.

Tabel 2: Signaleren van geüniformeerd personeel (publiek)

	overdag				's avonds/'s nachts			
	voormeting (n=509)		nameting (n=638)		voormeting (n=130)		nameting (n=215)	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
vaak	208	41	225	35	28	21	29	13
soms	234	46	331	52	50	39	114	53
nooit	67	13	82	13	52	40	72	34
totaal	509	100%	638	100%	130	100%	215	100%

Uit bovenstaande tabel blijkt dat –zowel vóór als ná de invoering van de maatregel– het publiek overdag beduidend meer geüniformeerd personeel opmerkt dan 's avonds. Overdag ziet men bij de nameting in vergelijking met de voormeting weliswaar iets minder vaak politie of bewakingspersoneel, maar dit verschil is niet significant. Dezelfde verandering zien we terug bij de situatie in de avond en nacht, alleen is deze nu wel significant. Het gevonden verschil blijkt veroorzaakt te worden door de respondenten uit de jongste leeftijdscategorie (< 25 jaar). Deze jonge Hoog Catharijne-bezoekers zien 's avonds en/of 's nachts minder frequent geüniformeerd personeel (chi-kwadraat= 6.9, p < .05). Het niet of nauwelijks opmerken van meer geüniformeerd personeel is een

⁵ Aangezien bekend is dat het publiek niet altijd een onderscheid maakt naar politiepersoneel en beveiligingspersoneel, is bij het (avond) publiek gevraagd naar de frequentie waarmee men geüniformeerd personeel signaleert in Hoog Catharijne.

fenomeen dat in de literatuur over dit onderwerp herhaaldelijk wordt geconstateerd.

Voorts is aan de respondenten de vraag gesteld of zij vinden dat er voldoende geüniformeerd aanwezig is in Hoog Catharijne. Ook hier vergelijken we voor- en na metingsgegevens uitgesplitst voor de situatie overdag en in de avond en nacht.

Tabel 3: (On)voldoende aanwezigheid geüniformeerd personeel (publiek)

	overdag				's avonds/'s nachts			
	voormeting (n=425)		nameting (n=530)		voormeting (n=115)		nameting (n=192)	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
ja, voldoende	280	66	343	65	38	33	44	23
nee, onvoldoende	145	34	187	35	77	67	148	77
totaal	425	100%	530	100%	115	100%	192	100%

Zowel vóór als ná de invoering van de maatregel vindt twee derde van de respondenten dat er overdag voldoende geüniformeerd personeel in Hoog Catharijne surveilleert. De invoering van de maatregel blijkt, voor zover het de situatie overdag betreft, de frequentie waarmee men geüniformeerd personeel waarneemt en de beoordeling of dit voldoende is, niet merkbaar beïnvloed te hebben.

In de avond en nacht moeten we constateren dat ten opzichte van de voormeting, 10% van de respondenten vaker aangeeft dat er naar hun mening te weinig wordt gesurveilleerd. Dit verschil blijkt zich opnieuw voor te doen bij de jongere leeftijdsgroep, het is echter net niet significant.

De avondenquête

We hebben dezelfde vragen ook gesteld aan de avondbezoekers.

Uiteraard hebben deze passanten de vragen alleen beantwoord voor de situatie na 23.00 uur. In onderstaande tabellen zijn de antwoorden weergegeven van de mensen die minstens 2 maal per maand Hoog Catharijne in de avonden bezoeken.

Tabel 4: Signaleren van geüniformeerd personeel (avondenquête)

	voormeting (n=56)		nameting (n=55)	
	abs.	%	abs.	%
vaak	12	21	17	31
soms	30	54	31	56
nooit	14	25	7	13
totaal	56	100%	55	100%

Deze tabel laat een tendens zien tegengesteld aan de verschuiving die in de algemene publieksenquête werd geconstateerd. Nu wordt aangegeven dat men

juist vaker geïnformeerd personeel ziet surveilleren. Het geconstateerde verschil is echter niet significant.

In tabel 5 is de beoordeling van de aanwezigheid van geïnformeerd personeel weergegeven.

Tabel 5: (On)voldoende aanwezigheid van geüniformeerd personeel (avondenquête)

	voormeting (n=53)		nameting (n=46)	
	abs.	%	abs.	%
ja, voldoende	20	38	18	39
nee, onvoldoende	33	62	28	61
totaal	53	100%	46	100%

De beoordeling van de aanwezigheid van geüniformeerd personeel na 23.00 's avonds is in het geheel niet veranderd volgens de respondenten uit de avond-enquête.

Samenvattend publiek en avondbezoekers

Bezoekers en passanten van Hoog Catharijne hebben niet daadwerkelijk geconstateerd dat er meer geüniformeerd personeel rondloopt in Hoog Catharijne. De beoordeling van de situatie overdag is onveranderd gebleven. Overigens betekent dit wel dat een positief oordeel dan overheerst: tweederde van de respondenten vindt dat er overdag voldoende gesurveilleerd wordt in Hoog Catharijne. De situatie 's avonds en 's nachts wordt -na invoering van de maatregelen- minder gunstig beoordeeld, althans in de ogen van de jongere bezoekers. Zij signaleren minder vaak geüniformeerd personeel in Hoog Catharijne. We vinden dit resultaat echter niet bevestigd in de avondenquête.

De ondernemersenquête en de bewonersenquête

Aan beide groepen is gevraagd of men vindt dat er voldoende politie surveilleert in Hoog Catharijne. Door vergelijking van de resultaten uit de panelgroepen van de voor- en nameting kan worden afgeleid of ondernemers en bewoners de toename van politiepersoneel ook daadwerkelijk hebben opgemerkt.

We geven eerst de vergelijking voor de panelgroep van ondernemers. Deze hebben alleen de situatie overdag beoordeeld.

Tabel 6: (On)voldoende aanwezigheid van politie (panelgroep ondernemers)

	voormeting (n=40)	nameting (n=40)
ja, voldoende	19	26
nee, onvoldoende	21	14
totaal	40	40

De meeste ondernemers hebben bij beide metingen hetzelfde geantwoord. De gevonden verschuivingen zijn dan ook niet significant (McNemar, $p > .05$). Er

zijn 2 ondernemers die vóór de invoering van de maatregel vonden dat de politie voldoende aanwezig was, maar na invoering het oordeel 'onvoldoende' gaven. Negen ondernemers uit de panelgroep hebben hun oordeel echter in positieve zin herzien. Dat er sprake is van een tendens tot verandering in positieve zin vinden we bevestigd in de resultaten van de totale voor- en nameting: het percentage ondernemers dat vindt dat de politie voldoende aanwezig is in Hoog Catharijne is gestegen van 40% naar 60% (van 51 respondenten naar 79 respondenten).

Bij de bewoners zien we wat betreft de situatie overdag ongeveer hetzelfde beeld. De beoordeling door de (beperkte) panelgroep is echter nagenoeg onveranderd gebleven. Van de 14 bewoners die aan beide metingen meededen vinden er 10 zowel bij de voor- als bij de nameting dat er overdag voldoende politie aanwezig is in Hoog Catharijne. Binnen de totale voor- en nametingsresultaten zien we echter opnieuw een tendens tot een positiever oordeel. Het percentage bewoners dat het oordeel voldoende geeft is gestegen van 53% naar 78%.

Over de beleving van de bewoners na winkelsluitingstijd kan vanwege de kleine aantallen geen uitspraak worden gedaan. Ongeveer de helft van de bewoners komt na 18.00 uur niet meer in het openbare gebied van Hoog Catharijne.

We zijn ook nagegaan of de toename van het aantal politiemensen in Hoog Catharijne van invloed is geweest op de voorkeur die ondernemers hebben voor politie dan wel NVD-bewaking in Hoog Catharijne. Dit blijkt niet het geval te zijn. Bij ondernemers bestond reeds bij de voormeting een duidelijke voorkeur voor politiesurveillance (plusminus 60%), hoewel het aantal ondernemers dat zegt geen specifieke voorkeur te hebben niet onaanzienlijk is (plusminus 25%).

Samenvattend ondernemers en bewoners

Bij ondernemers en in mindere mate bij bewoners bestaat een tendens tot meer tevredenheid over de mate van aanwezigheid van politie overdag in Hoog Catharijne. We vinden op dit punt echter geen significante verschuivingen in de panelgroepen.

Wat betreft de voorkeur voor politie dan wel NVD zijn er geen merkbare veranderingen opgetreden. De meeste voorkeur –bij ondernemers– gaat uit naar de politie omdat deze meer bevoegdheden heeft om op te treden.

3.6 Conclusies

- Het heeft een aantal maanden geduurd, voordat de toezichthouders binnen het Hoog Catharijne-team zelfstandig zijn gaan functioneren.
- De toezichthouders zelf zijn, ondanks dat zij later zelfstandig zijn gaan functioneren dan gepland en ondanks enig verloop in de groep, zeer tevreden over hun werk en de teamgeest. Met name het roulatiesysteem van bij het team gedetacheerde agenten heeft geleid tot acceptatie binnen het binnenstadsteam.
- De doelstelling dat de uitbreiding van de politiezorg een preventief karakter moet dragen is gehaald. Aan de hand van de verdeling preventief/repressief werken –zoals bijgevoegd in bijlage 4– blijkt dat men in Hoog Catharijne overwegend preventief aanwezig is.

- Als belangrijkste effect van hun werk zien de toezichthouders de verplaatsingen en hiermee samenhangend de verkleining van met name de groep druggebruikers. Deze verplaatsingen hebben niet alleen plaatsgevonden in ruimte, maar ook in tijd: overdag is er nauwelijks meer sprake is van overlast door probleemgroepen.
- Als belangrijkste knelpunten worden genoemd:
 - . De zichtbare aanwezigheid van leden van het Hoog Catharijne-team in de avonduren wordt bedreigd door de noodzaak juist tijdens deze uren repressief te werken. Overigens is de verhouding tussen repressief en preventief werken hierdoor in totaliteit niet scheef getrokken. Het accent ligt op het preventief toezichthouden.
 - . De probleemgroepen zijn kleiner geworden, maar wel meer verspreid over het gehele voetgangersgebied, wat de beheersbaarheid niet ten goede komt.
 - . Ten aanzien van de bevoegdheden vinden de toezichthouders de strikte beperking van het gebied enigszins een bezwaar. Tevens geeft een aantal toezichthouders aan, ook graag de afhandeling van enkele eenvoudige misdrijven in eigen beheer te krijgen.
- In principe staat de NVD positief ten opzichte van de komst van de toezichthouders. De samenwerking tussen het Hoog Catharijne-team en de NVD verloopt volgens beide partijen redelijk goed.
De aanwezigheid van toezichthouders in het openbare gebied van Hoog Catharijne heeft voor de NVD wel geleid tot een verschuiving van het werkterrein, maar niet tot afbrokkeling van de te vervullen taken. Het grootste bezwaar dat van de kant van de NVD wordt geuit is de geringe zichtbare aanwezigheid van het team in de uren na winkelsluitingstijd.
- De helft van het Hoog Catharijne-publiek weet dat er meer politie surveilleert in Hoog Catharijne. Dit hangt waarschijnlijk samen met de publiciteit in de (plaatselijke) media specifiek over dit project.
- De maatregel wordt door alle ondervraagde gebruikersgroepen positief beoordeeld.
- Het onderzoek heeft niet aangetoond dat men ook vaker geüniformeerd personeel ziet surveilleren. Bij ondernemers en (in mindere mate) bij bewoners bestaat wel een tendens tot meer tevredenheid over de aanwezigheid van politietoezicht in Hoog Catharijne overdag.
- De situatie 's avonds wordt daarentegen eerder ongunstiger beoordeeld, althans door de jongere bezoekers van Hoog Catharijne. Hoewel een dergelijke negatieve ontwikkeling niet geheel verklaard kan worden, zijn er wel raakvlakken met het verhaal van de toezichthouders zelf. Zij signaleren een verschuiving van overlastgevende groepen naar de uren na winkelsluitingstijd. Anderzijds zijn zij van mening dat het Hoog Catharijne-team eigenlijk te weinig mensen heeft om ook in de avonduren zichtbaar aanwezig te zijn.

4. Beleidsexperiment gedeeltelijke afsluiting

4.1 Beschrijving van het experiment

Centrale doelstelling van dit experiment is het terugdringen van gevoelens van onveiligheid door het concentreren van de aanwezigheid van politie en publiek in een kleiner gebied. Het experiment gedeeltelijke afsluiting en het experiment uitbreiding preventieve politiezorg zijn dan ook deels met elkaar verweven.

Gevoelens van onveiligheid en vermijdingsgedrag bij publiek, spelen met name in de uren na winkelsluitingstijd een rol. Dit kwam naar voren in onder andere de voorstudie (Hesseling & van Hunnik, 1987) van dit project. In de avond en nacht wordt Hoog Catharijne door het publiek met name gebruikt als door-gangsroute van en naar het station en de busstations. Daarnaast trekt ook de in het gebied gevestigde bioscoop bezoekers. De passantenstroom is het grootst op het moment van aankomst of vertrek van treinen en bij begin en einde van filmvoorstellingen. Door tussen $\pm$ 23.00 uur en 06.00 uur een deel van het openbare gebied af te sluiten voor publiek, wordt getracht de formele en informele controle te vergroten dankzij een meer constante aanwezigheid van publiek en geüniformeerd personeel in het resterende openbare gebied.

De gedeeltelijke afsluiting is als laatste experiment van start gegaan. Op 8 mei 1989 gingen de doorzichtige rolluiken voor het eerst naar beneden. De vertragingen zijn met name ontstaan door het lang uitblijven van de toestemming voor het experiment. Pas op het moment dat de toestemming definitief was kon men de benodigde materialen en apparatuur bestellen en installeren. Hiermee is tevens de looptijd van dit experiment het kortst op het moment van de name-ting.

De keuze voor het af te sluiten gedeelte is gevallen op de route Gildekwartier, Vredenburg en een gedeelte van het Radboudkwartier. Het was met name deze zijarm die de meeste problemen opleverde door grote concentraties van groepen die overlast bezorgden.

Bij het ingaan van het experiment is afgesproken dat de NVD in eerste instantie verantwoordelijk is voor het sluiten en openen van de hekken en de politie –indien noodzakelijk– assistentie verleent. Een plattegrond waarop de exacte plaatsen van afsluiting zijn aangegeven zijn bijgevoegd als bijlage 3a.

4.2 Beschrijving van het evaluatieonderzoek

De in de beleidsvoorstellen geformuleerde centrale onderzoeksvragen zijn:

- 1 Is het slachtofferschap van geweldscriminaliteit afgenomen
- 2 Zijn de gevoelens van onveiligheid afgenomen
- 3 Is het vermijdingsgedrag afgenomen.

Voor de beantwoording van deze vragen verwijzen we naar hoofdstuk 9 en 10, waar de resultaten met betrekking tot onveiligheidsbeleving, slachtofferschap en geregistreerde criminaliteit behandeld worden.

In de volgende paragrafen zal worden besproken in hoeverre men bekend is met de gedeeltelijke afsluiting en hoe men deze maatregel waardeert.

De respondenten uit de avondenquête komen het eerst aan het woord, omdat de gedeeltelijke afsluiting het meest van toepassing is op deze groep Hoog Catharijne-bezoekers.

Behalve de informatie uit de verschillende enquêtes zal ook informatie verkregen uit de gesprekken met het Hoog Catharijne-team en de NVD worden gebruikt. Mogelijke verplaatsingseffecten ten gevolge van de gedeeltelijke afsluiting komen in de laatste paragraaf (4.4) aan de orde.

4.3 De resultaten van het (effect)onderzoek

Op het moment dat de nameting onder avondlijke bezoekers heeft plaatsgevonden –september 1989– was de gedeeltelijke afsluiting pas vier maanden effectief. De gegevens uit deze enquête moeten dan ook in dit kader worden gezien.

4.3.1 De avondbezoekers

Bekendheid met de maatregel

Dat een gedeelte van het openbare gebied na 23.00 uur wordt afgesloten is bij de helft van de bij de nameting benaderde respondenten (n=118) bekend. Mensen uit de stad Utrecht zijn het best op de hoogte van de maatregel en degenen die afkomstig zijn van buiten Utrecht of directe omgeving het minst. Ook de bezoeksfrequentie hangt samen met de bekendheid met de maatregel. Degenen die Hoog Catharijne dagelijks of wekelijks bezoeken zijn beter op de hoogte dan degenen die minder vaak in het gebied zijn.

Beoordeling van de maatregel

Ongeacht of men op de hoogte is van de maatregel is aan alle respondenten gevraagd naar hun oordeel over de gedeeltelijke afsluiting. De meeste avondbezoekers oordelen positief, namelijk 72%. Negatief ten opzichte van de afsluiting staat 18%. Het oordeel over de maatregel vertoont verband met het geslacht van de respondent; 94% van de vrouwelijke avondbezoekers oordeelt positief, tegenover 59% van de mannen.

Ook bij de voormeting is aan de respondenten gevraagd hoe zij een gedeeltelijke afsluiting van het openbare gebied van Hoog Catharijne zouden waarderen. Bij vergelijking van deze gegevens met de nametingsgegevens blijkt dat hier weinig aan is veranderd. Ten tijde van de voormeting leek 75% van de respondenten zo'n maatregel een goede zaak. Onderstaande tabel geeft de motivering voor de beoordeling weer bij voor- en nameting (in absolute aantallen).

Tabel 7: Motivering bij beoordeling gedeeltelijke afsluiting

Vaakst genoemde redenen voor een positief oordeel:

	voormeting (n=50)	nameting (n=50)
beter voor de veiligheid	22	18
weert 'enge figuren'	18	23
maakt gebied beheersbaarder	10	23
maakt de rest van HC drukker	4	9

Vaakst genoemde redenen voor een negatief oordeel:

	voormeting (n=14)	nameting (n=22)
verspreid alleen maar	10	10
openbare weg is voor iedereen	4	12

Een positief oordeel is altijd gerelateerd aan (on)veiligheid. Mensen die een negatief oordeel uitspreken maken hier nogal eens een principiële kwestie van.

4.3.2 Het publiek

Van de respondenten uit de algemene publieksnameting, die bekend zijn met het feit dat er maatregelen zijn getroffen in Hoog Catharijne, noemt 29% spontaan de gedeeltelijke afsluiting als onderdeel van de maatregel. De algemene bekendheid bij het publiek met de maatregel als onderdeel van de beleidsexperimenten is niet erg groot. Slechts 16% van de totale nametingsgroep is hiervan op de hoogte. Een beoordeling van de maatregel is aan deze respondenten niet gevraagd.

4.3.3 De ondernemers

Bekendheid met de maatregel

Van alle ondernemers uit de nameting noemt 27% (=31 respondenten) spontaan de gedeeltelijke afsluiting als een van de maatregelen die in Hoog Catharijne zijn getroffen. Echter wanneer er specifiek wordt gevraagd of zij op de hoogte zijn van dit experiment dan is de bekendheid veel groter, namelijk 92%. De afsluiting lijkt dus meestal niet gezien te worden als onderdeel van de beleidsexperimenten.

Beoordeling van de maatregel

Van alle ondernemers uit de nameting beoordeelt de ruime meerderheid de maatregel positief (86%). Een onderscheid in beoordeling naar kwartier van vestiging doet zich niet voor. Hieruit mag worden geconcludeerd dat het afsluiten van bepaalde gedeeltes geen dusdanige negatieve gevolgen heeft gehad voor de in de afgesloten kwartieren gevestigde ondernemers dat men tot een negatief oordeel is gekomen. Ook de verplaatsing van overlast naar het Godebaldkwartier in de nachtelijke uren (zie paragraaf 3.4.3) leidt niet tot een negatief oordeel bij de Godebald-ondernemers over de afsluiting van het Gildekwartier.

Bij de voormeting is aan de ondernemers die reeds bij voorbaat op de hoogte waren van de op handen zijnde gedeeltelijke afsluiting eveneens een oordeel gevraagd. Bij een vergelijking tussen voor- en nameting zien we dat de invoering van de maatregel weinig heeft veranderd. De panelgroep is echter gereduceerd tot slechts 28 respondenten. Dit wordt veroorzaakt door geringe bekendheid met het experiment vóór de invoering van de maatregel bij de leden van de panelgroep.

Tabel 8: Beoordeling van de gedeeltelijke afsluiting (panelgroep)

verwachting	oordeel		totaal
	positief	negatief	
positief	21	1	22
negatief	6	—	6
totaal	27	1	28

(McNemar $p > .05$)

De meeste ondernemers hebben hun mening niet veranderd. Zes ondernemers hebben hun aanvankelijke negatieve verwachting herzien in een positief oordeel.

De vergelijking tussen de algemene voor- en nameting onder ondernemers bevestigt het beeld dat verwachting vooraf en beoordeling, een jaar later, beide positief zijn.

4.3.4 De bewoners

Bekendheid met de maatregel

Van alle bij de nameting ondervraagde bewoners ($n=52$) noemen 27 bewoners spontaan de gedeeltelijke afsluiting als een van de getroffen maatregelen in Hoog Catharijne. Wordt er expliciet gevraagd of zij bekend zijn met het project, dan blijken alle bewoners te weten dat een gedeelte van Hoog Catharijne na 23.00 uur wordt afgesloten. Opnieuw blijkt dat de afsluiting veelal niet als onderdeel van de beleidsexperimenten gezien wordt.

Beoordeling van de maatregel

Het merendeel van de bewoners uit de totale nameting ($n= 53$) beoordeelt de maatregel positief, te weten 39 respondenten. Negen bewoners oordelen negatief over de afsluiting. Het lijken vooral bewoners uit de Moreelseveste te zijn die bezwaren hebben. Gegeven de geconstateerde verplaatsingen van druggebruikers, richting het Godebaldkwartier –waar de Moreelseveste aan is gelegen– is dit niet opzienbarend.

De vergelijking binnen de panelgroep, met betrekking tot het oordeel over de maatregel, tussen voor- en nameting levert slechts gegevens op over 10 bewoners. Net als bij de ondernemers is de uitval te wijten aan onbekendheid met de maatregel voor de invoering ervan.

Tabel 9: Beoordeling van de gedeeltelijke afsluiting (panelgroep)

verwachting	oordeel		totaal
	positief	negatief	
positief	6	—	6
negatief	3	1	4
totaal	9	1	10

(McNemar $p > .05$)

Verwachting en oordeel blijken sterk overeen te komen en zijn voornamelijk positief.

4.4 Het Hoog Catharijne-team en de NVD

Vanaf het moment dat de gedeeltelijke afsluiting effectief is geworden –8 mei 1989– heeft zich in het Gildekwartier/Vredenburg een opmerkelijke verandering voorgedaan. Vóór de invoering van de maatregel is dit gedeelte van Hoog Catharijne dé ontmoetingsplaats van druggebruikers. Concentraties van 40–60 personen zijn eerder regelmaat dan uitzondering. Dit geldt zowel voor overdag als voor 's avonds en 's nachts. Vanaf 8 mei 1989 levert dit gebied qua overlast door druggebruikers echter nauwelijks meer problemen op. Niet op het moment dat het gebied moet worden 'schoon geveegd' zodat de hekken dicht kunnen en niemand ingesloten raakt en ook niet overdag. De NVD hoeft dan ook geen assistentie van het Hoog Catharijne-team in te roepen bij het afsluiten van het gebied. Zowel de NVD als het binnenstadsteam van de Gemeente Politie proberen iedere ochtend, voor de tijd dat de ondernemers aan het werk gaan en de passantenstroom weer op gang komt, het resterende deel van het openbare gebied van Hoog Catharijne 'schoon te vegen'.

Volgens het Hoog Catharijne-team zijn de meldingen van overlast van ondernemers gevestigd in het Gildekwartier/Vredenburgkwartier, sinds mei 1989 drastisch afgenomen.

Het Hoog Catharijne-team staat zeer positief ten opzichte van een afsluiting van de andere zijarm. Voor druggebruikers zou stil blijven staan om drugs te gebruiken veel moeilijker worden, waardoor de overlast beperkt kan worden. Ook zou het resterende openbare gebied van Hoog Catharijne dan beter beheersbaar zijn met de huidige bezetting van het team. Wanneer er dan in de avonduren door een van de koppels een aanhouding moet worden verricht, waardoor een verdachte overgebracht moet worden naar het Hoofdbureau, kan het resterende koppel vrij eenvoudig de zaak onder controle houden. Ook de zichtbare aanwezigheid van geüniformeerd personeel zou dit ten goede komen, aangezien er dan slechts één doorgaande route over blijft. Behalve dat het gebied met slechts één doorgaande route beter controleerbaar en beheersbaar wordt, komt het ook de overzichtelijkheid van het gebied ten goede.

4.5 Samenvatting

Sinds 8 mei 1989 is een deel van Hoog Catharijne tussen 23.00 en 06.00 uur voor publiek afgesloten. Het beoogd effect is formeel en informeel toezicht te vergroten in een kleiner gebied.

Het 'schoon vegen' van de zijarm Gildekwartier/Vredenburgkwartier levert de NVD –die hiervoor in eerste instantie de verantwoordelijkheid draagt– geen problemen op. Zelfs overdag hebben de druggebruikers, die in dit gebied tot mei 1989 voor veel overlast zorgden, zich meestentijds uit deze zijarm teruggetrokken. Meldingen bij de NVD en de politie, van in deze kwartieren gevestigde ondernemers, komen nauwelijks meer voor. De gedeeltelijke afsluiting is wat betreft de praktische uitvoering dan ook als een succes te beschouwen.

Dat er een gedeelte van Hoog Catharijne wordt afgesloten voor publiek is slechts bij de helft van de passanten die het gebied 's avonds/'s nachts bezoeken bekend. Deels kan dit worden verklaard door het vrij grote aantal respondenten van buiten Utrecht en directe omgeving en deels vanwege het feit dat veel van de avondbezoekers aangeven het station te bereiken of te verlaten via de in- en uitgangen van het openbaar vervoer. Daarbij komt dat op het moment van nameting onder deze passanten (september 1989) de afsluiting pas vier maanden effectief is.

Ondernemers en bewoners weten meestal wel dat een gedeelte van Hoog Catharijne 's avonds laat wordt afgesloten, doch het is veel minder bekend dat deze afsluiting een onderdeel vormt van de beleidsexperimenten.

Door alle ondervraagde partijen –avondbezoekers, ondernemers en bewoners– wordt de gedeeltelijke afsluiting overwegend positief beoordeeld. Ondernemers en bewoners hadden ook meestal een positieve verwachting van deze afsluiting. De ondernemers geven dus geen blijk van negatieve gevolgen van de afsluiting. De bewoners uit de Moreelseveste (Godebaldkwartier) staan het meest sceptisch tegenover de maatregel. Aangezien de druggebruikers zich van het Gildekwartier deels verplaatsen richting het Godebaldkwartier (met name 's nachts) is de houding van deze bewoners begrijpelijk. Het is echter onduidelijk in hoeverre de mening van deze bewoners representatief is voor de totale groep bewoners uit de Moreelseveste. De ervaringen met deze eerste gedeeltelijke afsluiting geven verder alle aanleiding om verdere afsluitingen serieus te overwegen.

5. Beleidsexperiment winkelcriminaliteit

5.1 Beschrijving van de experimenten

De beleidsexperimenten bevatten een aantal initiatieven ter voorkoming en bestrijding van winkeldiefstalproblematiek in Hoog Catharijne.

1 Een videoprogramma voor winkeliers en personeel

Allereerst werd een inventariserend onderzoek gehouden (Anselma en Kneefel 1988) onder personeel van enkele grootwinkelbedrijven in Hoog Catharijne ten einde meer inzicht te krijgen in de beleving van de winkeldiefstalproblematiek op de werkplek.

Op basis van deze gegevens werd een videoprogramma gemaakt door de afdeling opleiding van V&D en C&A. Hierin staan 3 onderwerpen centraal:

- Inzicht krijgen in juridische aspecten van winkeldiefstal: wat mag wel en wat is wettelijk niet toegestaan.
- Welke preventieve maatregelen zijn er zoal mogelijk.
- Het maken van onderlinge afspraken binnen het bedrijf over hoe te handelen in voorkomende gevallen.

Het was de bedoeling dat winkeliers tesamen met hun personeel de winkeldiefstalproblematiek in de eigen winkel aan de orde stelden aan de hand van deze videoband en het bijbehorend handboek. Men diende gezamenlijk na te gaan of de bestaande organisatorische en technopreventieve afspraken en maatregelen afdoende zijn, of deze bijgesteld danwel aangevuld dienden te worden.

2 Een technopreventie-experiment

Door een exemplarische aanpak –een experiment met elektronische artikelbeveiliging (EAB) in minstens 3 winkels in Hoog Catharijne met een verschillend assortiment– werd beoogd dat winkels gestimuleerd zouden worden om technopreventieve maatregelen in de eigen winkel in te voeren.

Een beveiligingsbedrijf werd bereid gevonden om, tegen beperkte kosten, elektronische artikelbeveiligingsapparatuur ter beschikking te stellen van winkels die wilden deelnemen aan het experiment.

Gedurende 6 maanden zou, voor zover mogelijk, worden nagegaan wat het effect is van deze beveiliging op de derving ten gevolge van winkeldiefstal. Tevens zou door middel van onderzoek worden geïnventariseerd in hoeverre het winkelend publiek en het winkelpersoneel deze vorm van preventie accepteert.

3 Een versnelde justitiële afhandeling

Als aanvulling op bovenstaande preventieve maatregelen, die initiatief vragen van de winkelier, werd een experiment opgezet dat gericht was op versterking van de justitiële reactie tegenover daders van winkelcriminaliteit.

De justitiële afhandeling van winkeldieven zou niet alleen sneller plaats vinden, maar ook de zekerheid van straf impliceren.

De verwachting was dat van een dergelijk experiment een preventieve werking zou uitgaan.

De justitiële afhandeling zou sterk bekort worden door:

- de uitreiking van de betekende dagvaarding aan de verdachte op het politiebureau (na opmaking van het proces-verbaal);
- het proces-verbaal versneld door te sturen;

- het aanstellen van één officier voor de afhandeling van zaken bij het O.M.;
- het houden van collectieve zittingen.

Daarnaast zou worden nagegaan, in gezamenlijk overleg tussen politie en justitie, in hoeverre alternatieve afhandeling van jeugdige verdachten van winkeldiefstal (bijv. door inschakeling van bureau HALT) kon worden toegepast (zie paragraaf 7.1).

4 Voorlichting aan het winkelend publiek

Dit experiment was gericht op versterking van het normbesef bij het publiek dat winkeldiefstal niet acceptabel is. Deze lokale anti-winkeldiefstalcampagne zou gevoerd worden met behulp van audio-visuele middelen, aanwezig binnen Hoog Catharijne. Er zou speciale aandacht geschonken worden aan de jongeren als specifieke doelgroep.

Reeds aan het begin van de experimentele periode is dit onderdeel vervangen door een **algemene** voorlichtingscampagne teneinde de bekendheid onder het winkelend publiek met het gehele Hoog Catharijneproject te vergroten (zie bijlage 3).

5.2 Beschrijving van het evaluatie-onderzoek

Centraal bij dit experiment staat de vraag of er sprake is van een afname van het aantal winkeldiefstallen in Hoog Catharijne. Deze vraag wordt langs 2 wegen beantwoord:

- De resultaten van het panelonderzoek onder winkeliers van Hoog Catharijne geven informatie over de beleving van de winkeldiefstalproblematiek en het aantal betrapte winkeldieven vóór en na de invoering van de maatregelen;
- Vergelijking van politiecijfers over een langere periode (maart'88 – jan.'89 tegenover maart'89 – jan.'90) laat zien hoe de geregistreerde winkelcriminaliteit op Hoog Catharijne zich ontwikkeld heeft.

Daarnaast zijn er enkele onderzoeksvragen die betrekking hebben op afzonderlijke deelexperimenten zoals:

- Is er sprake van een toename van het aantal preventieve maatregelen onder winkeliers ter voorkoming van winkeldiefstal?
- Is er sprake van een meer positieve waardering onder winkeliers van de justitiële afhandeling van winkeldieven?

Voordat de kwantitatieve evaluatiegegevens gepresenteerd worden, wordt beschreven hoe de uitvoering van de deelexperimenten is verlopen (paragraaf 5.3). Deze beschrijving is gebaseerd op evaluatiegegevens verkregen door middel van registratie, enquêtes en interviews onder deelnemers en andere betrokkenen én op de ervaringen van de onderzoekers als lid van de werkgroep 'winkelcriminaliteit'.

5.3 De uitvoering van de maatregelen

1 Het video-programma

De eerste voorlichtingsavond en de deelname aan het project

Het experiment 'winkeldiefstalpreventie' is in september 1988 gestart met een informatie-avond voor alle winkeliers in Hoog Catharijne over de beleidsexperimenten in het algemeen en het project winkeldiefstalpreventie in het bijzonder.

Er was veel belangstelling voor deze avond bij ondernemers en personeel (73 van de 150 in Hoog Catharijne gevestigde bedrijven hadden ingeschreven met 123 personen).

De belangstelling om de videoband te bestellen was echter in eerste instantie gering.

Middels een rondschrijven, verzorgd door de belangenvereniging Hoog Catharijne, werd alle winkeliers enkele weken later opnieuw de gelegenheid geboden om het programma te bestellen. Inmiddels waren de kosten van aanschaf, dankzij een aanvullende subsidie, verleend door het Hoofdbedrijfschap Detailhandel, teruggebracht van F100,- naar F25,-.

Een kwart van de ondernemers in Hoog Catharijne (35 bedrijven) heeft uiteindelijk de videoband besteld; vaak werd de bestelling gedaan door het hoofdkantoor van de desbetreffende vestiging.

Het onderzoek onder de deelnemers

Een half jaar later, in april 1989, zijn alle winkelbedrijven die een videoband hadden besteld persoonlijk benaderd met een vragenlijst teneinde na te gaan in hoeverre winkeliers en personeel daadwerkelijk gebruik hadden gemaakt van het opleidingsmateriaal en hoe zij dit project hadden gewaardeerd. In totaal hebben 28 van de 35 deelnemers meegewerkt aan dit onderzoek. De belangrijkste bevindingen zijn:

- Vooral de grotere winkels hebben deelgenomen aan dit project; de helft van de ondervraagde ondernemers heeft meer dan 10 personeelsleden in dienst.
- De algemene informatie-avond werd overwegend positief gewaardeerd;
- Minder dan de helft van de deelnemers (12 winkelbedrijven) heeft het opleidingspakket op enigerlei wijze gebruikt.
- Vaak bestaan er op het hoofdkantoor wel plannen om de band alsnog te gaan gebruiken.
- Er zijn slechts 4 winkels geweest (circa 10% van de totale deelnemersgroep) die het programma hebben uitgevoerd zoals het bedoeld is: d.w.z. in een of meer bijeenkomsten van bedrijfsleiding én personeel waarbij de videoband tussentijds wordt stopgezet en het instructieboek wordt gebruikt;
- Wanneer het programma werd uitgevoerd zoals bedoeld, dan werd het als positief ervaren: het blijkt een goede en makkelijke manier te zijn om met elkaar in gesprek te komen over winkeldiefstal in de eigen winkel;
- Bij de overigen, zijn de meningen over het programma verdeeld; het meest gehoorde punt van kritiek is dat het videoprogramma te weinig nieuws oplevert.

Op basis van deze onderzoeksresultaten –aangevuld met de resultaten van een telefonische enquête onder hoofdkantoren– werd geconcludeerd dat de opzet van dit project waarschijnlijk te vrijblijvend is geweest: er werd wellicht te veel aan het eigen initiatief van de winkeliers overgelaten.

Een nieuwe opzet

Vervolgens heeft de werkgroep winkelcriminaliteit een nieuwe opzet ontwikkeld. In september 1989, een jaar na de eerste informatie-avond, werd opnieuw een voorlichtingsavond gehouden voor alle ondernemers in Hoog Catharijne. De doelstelling van deze avond was tweeledig:

- het geven van informatie over de stand van zaken van het gehele Hoog Catharijne-project;
- het aanbieden van een bijgesteld programma-aanbod inzake winkeldiefstal-preventie.

Het nieuwe aanbod bestond uit 2 verschillende programma's die elk één avond in beslag nemen:

- presentatie van het bestaande videoprogramma, in subgroepen van ondernemers en personeel, onder begeleiding van de wijkagent van Hoog Catharijne en een aantal toezichthouders;
- een rollenspel-avond inzake omgaan met winkeldieven, begeleid door de wijkagent van Hoog Catharijne.

De tweede voorlichtingsavond in september 1989

De belangstelling voor deze avond was helaas beperkt; er waren slechts 26 mensen van 19 bedrijven aanwezig. Dit betekent dat slechts 13% van alle in Hoog Catharijne gevestigde ondernemingen aanwezig was.

De uitvoering van het nieuwe programma-aanbod

De inschrijving op het nieuwe programma-aanbod heeft geresulteerd in 3 cursus-avonden met in totaal 77 deelnemers:

- een rollenspel-avond, waar 3 bedrijven aanwezig waren met in totaal 20 deelnemers;
- een video-avond waar eveneens 3 bedrijven aanwezig waren met in totaal 22 deelnemers;
- een video-avond voor 11 (winkel)bedrijven en 35 deelnemers.

Verder werd in eerste instantie met één winkelbedrijf in Hoog Catharijne een afspraak gemaakt om een rollenspelavond voor het eigen personeel te houden. Volgens opgave van politiezijde zijn inmiddels ook andere filiaalbedrijven in en buiten Hoog Catharijne met eenzelfde verzoek gekomen. De belangstelling van de kant van de ondernemers lijkt nu gewekt te zijn.

Op basis van de observaties van de onderzoekers –aanwezig op twee van de drie avonden– én van de reacties van de begeleidende politiemensen, werd de indruk verkregen dat vooral de cursusavond d.m.v. rollenspel als leerzaam werd ervaren. Tijdens de videoavonden leek ondanks de geanimeerde sfeer, weinig behoefte te bestaan bij de deelnemers om nieuwe ideeën op te doen om de preventie in eigen winkel te verbeteren.

Conclusie

In Hoog Catharijne zijn in totaal circa 150 voornamelijk winkelbedrijven gevestigd. Hiervan heeft maximaal eenderde meegedaan aan het video-voorlichtingsproject. Het exacte aantal deelnemers is niet bekend, omdat een onbekend aantal bedrijven zowel aan het eerste als aan het tweede programma heeft meegedaan.

De belangstelling bij de ondernemers voor dit preventie-programma is duidelijk beneden de verwachtingen van de leden van de werkgroep winkelcriminaliteit gebleven.

De oorspronkelijke opzet van het video-programma is niet goed uit de verf gekomen, waarschijnlijk omdat er te veel verwacht werd van het eigen initiatief van de winkeliers. Verder was een aantal winkeliers niet tevreden over de inhoud van het project: men vond met name dat de band weinig nieuws opleverde.

Uit een enquête onder alle aanwezigen (n=26) tijdens de tweede voorlichtingsavond blijkt dat ondernemers vragen om maatwerk, bijvoorbeeld een in-service cursus of (zoals een der ondervraagden het verwoordde) "gericht zaken bezoeken en oplossingen voor die zaak aandragen". We zien dit bevestigd in het feit dat (filiaal)bedrijven aankloppen bij de politie met het verzoek om voorlichting en opleiding voor het eigen personeel te organiseren. Uit dezelfde enquête komt tevens naar voren dat de informatie over de beleidsexperimenten als zodanig te kort is geschoten en dat de tijd tussen de beide voorlichtingsavonden te lang werd gevonden.

2 Het experiment met elektronische artikelbeveiliging

Het verloop van het experiment en het effect op de derving

Tegelijkertijd met de aankondiging van de algemene voormeting (juni 1988) zijn alle winkeliers schriftelijk geïnformeerd over de mogelijkheid om gedurende bepaalde tijd te experimenteren met elektronische artikelbeveiligingsapparatuur in de eigen winkel¹.

¹ Bij elektronische artikelbeveiliging vooral onderscheid gemaakt tussen 2 verschillende systemen:

- Zichtbare labels die aan artikelen, vaak kleding, worden bevestigd.
- Onzichtbare magneetstrips die selectief, op artikelen worden aangebracht. De preventieve werking van deze strips is gebaseerd op het feit dat de potentiële winkeldief niet weet welke artikelen wel en welke niet zijn beveiligd.

De keuze van het systeem is sterk afhankelijk van het artikelenassortiment, doch lang niet elk assortiment leent zich voor elektronische artikelbeveiliging. Bij beide systemen worden bij de ingang van de winkel zogenaamde poortjes geplaatst. Wanneer een klant met een beveiligd en niet aan de kassa gedecodeerd artikel de winkel verlaat, zorgen deze poortjes voor een alarmmelding.

Bij het onderhavige experiment was sprake van beveiliging door middel van onzichtbare magneetstrips.

Van het begin af aan was er weinig belangstelling voor dit experiment²; ongeveer 10 winkeliers wensten nader geïnformeerd te worden. De meesten vielen af, omdat zij vreesden dat de in/uitgang van de winkel te klein zou worden als er poortjes bij de ingang werden geplaatst. Men was met andere woorden bang dat het systeem klantenvriendelijk zou zijn. Ook kwam het voor dat een artikelassortiment niet optimaal te beveiligen bleek. In eerste instantie heeft slechts één winkelbedrijf deelgenomen, later is daar nog een deelnemer bijgekomen.

De deelname van het eerste winkelbedrijf (in de levensmiddelenbranche) is voortijdig afgebroken omdat de leiding van het betreffende hoofdkantoor hierover niet geïnformeerd bleek te zijn. Toen dit wel gebeurde bleek dat elektronische artikelbeveiliging op dat moment niet binnen het beleid van het bedrijf paste. Deze winkel is elektronisch beveiligd geweest van december 1988 tot half februari 1989. Hierdoor kon geen uitspraak worden gedaan over het effect van de EAB op het dervingspercentage. De uitgevoerde registratie bleek te veel onvolkomenheden te bevatten en bovendien was de winkel slechts gedurende een periode van 2½ maand elektronische beveiligd geweest.

Het tweede winkelbedrijf werd elektronisch beveiligd met ingang van juni 1989. Dit experiment zal aflopen in maart of april 1990.

In onderstaande tabel zijn de dervingspercentages weergegeven van de laatste 4 jaar voor het HC-filiaal dat aan het experiment meedoet en het landelijk gemiddelde voor alle filialen van dit winkelbedrijf.

Tabel 10: Dervingspercentages van 1986-1989

	HC-filiaal	land. gem. winkelbedrijf
1986	2,65%	1,16%
1987	2,21%	1,41%
1988	2,11%	1,67%
1989	1,21%	1,21%

Het HC-filiaal is in 1989 gedurende 7 maanden beveiligd geweest. In 1989 is het dervingspercentage aanzienlijk gedaald: van 2,11% in 1988 naar 1,21% in 1989. Voor het eerst in 4 jaar is het dervingspercentage van het HC-filiaal gelijk aan het landelijk gemiddelde van het gehele filiaalbedrijf. Desalniettemin heeft de bedrijfsleiding besloten om niet door te gaan met het elektronisch beveiligen van het HC-filiaal als het experiment is afgelopen. Men vindt dat de interne organisatie er nog niet klaar voor is om het zelf aanbrengen van de magneetstrips op de te beveiligen artikelen goed te laten verlopen. Uitgaande van een kosten-batenanalyse vindt men bovendien dat andere veranderingen binnen de bedrijfsorganisatie prioriteit hebben.

De reacties van personeel en publiek

Bij beide winkelbedrijven heeft onderzoek plaatsgevonden onder personeel en klanten naar de acceptatie van deze wijze van beveiliging.

2 Overigens bleek uit de algemene voormeting dat eenderde van de winkeliers in Hoog Catharijne reeds gebruik maakt van elektronische artikelbeveiliging.

In één bedrijf werd al het personeel (n=7) geïnterviewd, in het andere bedrijf ongeveer eenderde (n=19) van het totale personeel. Kort samengevat zijn de belangrijkste resultaten:

- De acceptatie onder het personeel is redelijk groot. Ongeveer tweederde vindt het een goede zaak dat de poortjes er staan. Een uitgesproken negatief oordeel kwamen we zelden tegen.
- De EAB brengt een aantal extra handelingen –soms zelfs ongemakken– met zich mee voor het personeel, bijvoorbeeld bij het informeren van de klanten en bij het decoderen van artikelen of het reageren op vals alarm.
- Het is van groot belang dat het personeel goed geïnformeerd is over de principes en de werking van het systeem enerzijds en de omvang van het winkeldiefstalprobleem in de eigen winkel anderzijds. Hierdoor is men beter toegerust en gemotiveerd om juist te handelen.

In februari en november 1989 vonden de klantenonderzoeken plaats onder respectievelijk 190 en 117 klanten. Resp. 18% en 7% heeft gemerkt dat er poortjes zijn geplaatst in de winkel. Bijna niemand (resp. 5% en 3%) oordeelt uitgesproken negatief over deze wijze van winkeldiefstalpreventie.

De vermeende nauwere, niet-uitnodigende toegang tot een van de winkels wordt door het publiek nauwelijks als zodanig ervaren. Wanneer men kritiek heeft dan richt deze zich met name op de maatschappelijke kant van het winkeldiefstalprobleem: "... het zou niet nodig moeten zijn...".

De tevredenheid over de winkel in het algemeen is niet veranderd in vergelijking met de situatie voor de plaatsing van de apparatuur.

Conclusie

Het is niet gelukt om dit experiment met elektronische artikelbeveiliging van begin tot het eind te laten plaatsvinden in drie winkels met een verschillend assortiment. Een volledig experiment vond slechts plaats in één winkel. Hier werd een aanzienlijke daling van het dervingspercentage bereikt. Desalniettemin werd om organisatorische en financiële redenen besloten de apparatuur niet te handhaven na afloop van de experimentele periode.

Het onderzoek onder publiek en personeel wees uit dat er geen duidelijke weerstanden bestaan tegen deze wijze van winkeldiefstalpreventie. Een meerderheid van de klanten blijkt de apparatuur niet op te merken. Bij het winkel-personeel is het van belang om zorgvuldige aandacht te besteden aan de voorlichting omtrent de werking van de apparatuur de ernst van de winkeldiefstalproblematiek in de eigen winkel.

Met het experiment werd beoogd dat de verspreiding van de onderzoeksresultaten zou bijdragen aan een toename van de motivatie onder winkeliers om technopreventie toe te passen. Gezien de voortijdige stopzetting van het experiment bij de eerste deelnemer en de late start bij de tweede deelnemer konden echter tot voor kort geen uitspraken worden gedaan over het effect op het dervingspercentage. Verder kan in het algemeen gesteld worden dat een gerichte publieksactie onder winkeliers achterwege is gebleven. Dit werd ook bij het experiment 'videoprogramma' reeds als een manco ervaren. Dit betekent dat het uitstralingseffect van het technopreventie-experiment beperkt is gebleven.

Tenslotte dient opgemerkt te worden dat circa 30% van de winkels in Hoog

Catharijne reeds gebruik bleek te maken van elektronische artikelbeveiliging als middel tegen winkeldiefstal.

3 Justitiële afhandeling

Dit onderdeel van het project bestrijding winkelcriminaliteit is in december 1988 van start gegaan. In de tussenrapportage is aangegeven dat het project vrijwel conform de afspraken wordt uitgevoerd.

Vanaf december 1988 zijn direct bij aankomst op het Hoofdbureau betekende dagvaardingen uitgereikt, aan die verdachten van winkeldiefstal die voldoen aan de volgende criteria:

- de zaak moet een eenvoudige winkeldiefstal betreffen (artikel 310 Wetboek van Strafrecht);
- de verdachte moet bekennen;
- het feit dient te zijn gepleegd in Hoog Catharijne;
- de verdachte moet niet in aanmerking komen voor een sepotpvb.

In totaal zijn er in 1989 negen collectieve Hoog Catharijne-zittingen geweest. Helaas is het -vanwege organisatorische problemen bij het Openbaar Ministerie- niet mogelijk geweest alle zittingen te laten voorzitten door één 'Hoog Catharijne-officier'.

Op het moment dat men 25 betekende dagvaardingen bij elkaar had zijn deze doorgestuurd naar het O.M.. Dienden zich in een bepaalde periode meer zaken aan dan 25 (= maximale zittingsruimte), dan zijn deze zaken doorgeschoven naar de eerstvolgende zitting. Daarmee kan de doorlooptijd van een Hoog Catharijne-zittingszaak maximaal 12 weken bedragen. In de meeste gevallen is de doorlooptijd echter bekort tot ongeveer 6 weken. Voor aanvang van de versnelde afhandeling verliepen er negen maanden tussen het uitreiken van de dagvaarding en het ter zitting komen van de zaak. Bovendien komen nu winkeldiefstallen ook echt ter zitting. Voorheen werden deze delicten vaak ad informandum gevoegd. Aanvankelijk bleken de zittingen helemaal vol te zijn. Na 1 à 2 zittingen bleek dat het aanbod van zaken echter niet groot genoeg was om de hele zittingsruimte te vullen en werden de Hoog Catharijne-zaken aangevuld met zaken uit het omringende voetgangersgebied. Ook deze aanvulling was op een gegeven moment niet voldoende om de zittingen vol te krijgen. Hierna is in overleg met de politie door het O.M. besloten een aantal zittingen te laten vervallen.

Het probleem waarmee men bij een vergelijkbaar project (Colder, 1988) te kampen had, namelijk de te geringe instroom van daders voor het houden van collectieve zittingen, is in dit project dus ook aan de orde geweest. Een verklaring voor deze terugloop in zaken is moeilijk te geven.

Voorts wordt bij het Openbaar Ministerie als een knelpunt ervaren dat er bij de Hoog Catharijne-zittingen niet gevoegd kan worden. Dit wil zeggen dat het voor kan komen, dat een verdachte berecht wordt voor een winkeldiefstal, terwijl er nog -eventueel zwaardere- zaken open staan, die eerder zijn gepleegd dan de betreffende winkeldiefstal.

Desalniettemin heeft het O.M., bij wijze van voortzetting van dit project, voorgesteld om beperkte zittingsruimte te blijven reserveren voor Hoog Catharijne-zaken.

Het meten van een preventief effect van deze maatregel is in het kader van dit project niet mogelijk. Simpelweg een toe- of afname van winkeldiefstal constateren is niet voldoende. Wel mag verwacht worden dat het zo onaantrekkelijk mogelijk maken van winkeldiefstal in het gebied door directe berechting van het delict op zich en het onherroepelijk maken van het vonnis na twee weken (waardoor hoger beroep nadien onmogelijk wordt) op den duur preventief kan werken. Dit geldt dan overigens alleen voor notoire winkeldieven in Hoog Catharijne. De 'first offender' valt buiten dit experiment.

Tenslotte werd met dit project beoogd dat de tevredenheid van winkeliers en publiek over de justitiële reactie op winkeldiefstal zou toenemen. Afgezien van de twee voorlichtingsavonden voor ondernemers die in het kader van het video-project werden georganiseerd en een enkel krantenartikel in de plaatselijke media is een voorlichtings-campagne over de versnelde justitiële afhandeling echter achterwege gebleven. Er kan op dit punt dus weinig effect verwacht worden.

5.4 De resultaten van het (effect)onderzoek

In deze paragraaf komen de volgende vragen aan de orde:

- In hoeverre is het project 'winkelcriminaliteit' bekend geworden bij de ondernemers in Hoog Catharijne?
- Is de winkeldiefstalproblematiek afgenomen?
- Is er sprake van een toename van preventieve maatregelen ter voorkoming van winkeldiefstal?
- Is de tevredenheid over de justitiële afhandeling van winkeldieven toegenomen?

Gezien de aard van de vraagstelling, zijn de meeste vragen alleen gesteld aan de winkeliers in Hoog Catharijne en bijvoorbeeld niet aan de horecahouders. De effectmeting is gebaseerd op de panelgroep van winkeliers (n=47).

Bij de vraag naar de tevredenheid over de justitiële afhandeling van winkeldieven komt ook het publiek aan het woord.

De bekendheid met het project 'aanpak van winkelcriminaliteit'

De beleidsexperimenten als geheel zijn alom bekend bij de winkeliers in Hoog Catharijne. Bij de vraag of men één of meerdere maatregelen kan noemen, wordt de aanpak van de winkelcriminaliteit echter slechts 5 keer spontaan genoemd! Ter vergelijking: 80 winkeliers noemen spontaan de uitbreiding van de politiezorg en 27 winkeliers de gedeeltelijke afsluiting. Dit geeft aan dat het winkelcriminaliteitsproject niet is gaan leven bij de winkeliers als onderdeel van de beleidsexperimenten.

De ernst en omvang van de winkeldiefstalproblematiek

In onderstaande tabel is weergegeven in welke mate winkeliers winkeldiefstal als probleem ervaren vóór en na invoering van de maatregelen.

Tabel 11: De mate waarin men winkeldiefstal als probleem ervaart³

	voormeting (n=47)	nameting (n=47)
ja, groot probleem	20(42%)	16(35%)
ja, tamelijk groot probleem	14(30%)	14(30%)
ja, een beetje	8(17%)	11(23%)
nee, nauwelijks	5(11%)	4(8%)
nee, in het geheel niet	—	2(4%)
totaal	47(100%)	47(100%)

Er zijn geen significante veranderingen opgetreden tussen voor- en nameting.⁴ Circa 70% van de winkeliers ervaart winkeldiefstal als een groot of tamelijk groot probleem.

Het aantal betrapte winkeldieven gedurende de laatste 12 maanden is weergegeven in tabel 19.

Tabel 12: Het aantal betrapte winkeldieven gedurende een periode van 12 maanden

	voormeting (n=47)	nameting (n=47)
geen betrapping	2(4%)	2(4%)
1 tot 5 maal	11(23%)	15(33%)
6 tot 10 maal	12(26%)	9(19%)
11 tot 20 maal	5(11%)	4(8%)
21 tot 30 maal	1(2%)	2(4%)
meer dan 30 maal	8(17%)	7(15%)
weet niet	8(17%)	8(17%)
totaal	47(100%)	47(100%)

Ook hier zijn geen significante veranderingen opgetreden. Circa 30% van de winkeliers heeft in een periode van 12 maanden meer dan 10 winkeldieven betrapt. De helft van hen betrapte zelfs meer dan 30 winkeldieven.

We hebben de winkeliers, bij de nameting, gevraagd of men de indruk heeft dat de financiële schade is veranderd het laatste jaar, in vergelijking met het jaar daarvoor. Ongeveer de helft van de winkeliers vindt dat het schadebedrag is afgenomen. De overigen antwoorden meestal 'weet niet' of 'de schade is gelijk gebleven'. Winkeliers die vinden dat hun derving door winkeldiefstal is afgenomen zijn in alle schadecategorieën te vinden.

Uit het vooronderzoek naar de beleving van de winkeldiefstal-problematiek door het winkelpersoneel in Hoog Catharijne blijkt dat agressie en bedreigingen

³ Gezien de kleine aantallen zijn de percentages tussen haakjes weergegeven.

⁴ Dit is getoetst door middel van de sign-test, speciaal bedoeld voor kleine aantallen. Hierbij is nagegaan of het aantal mensen dat bij de nameting een hogere/lagere score geeft significant ($p \leq 0,05$) groter is dan bij de voormeting of dat de scores bij beide metingen gelijk zijn.

vrijwel altijd samengaan met winkeldiefstal of pogingen daartoe. (Anselma en Kneefel, 1988, p. 8) De gegevens uit de voormeting bevestigen dit verband:

- van de winkeliers die winkeldiefstal als een (tamelijk) groot probleem ervaren werd 54% wel eens lastig gevallen. Bij de groep die winkeldiefstal niet of nauwelijks als een probleem ervaart, ligt dit percentage op 25%;
- winkeliers met een winkeldiefstalprobleem maakten vaker bedreigingen mee (51%); bij de overigen ligt dit percentage op 31%.

We zijn nagegaan in hoeverre er sprake is van een afname van het aantal incidenten –zoals lastig gevallen worden en bedreiging– binnen de panelgroep van winkeliers. Dit blijkt niet het geval te zijn.

Bij de voormeting zeiden 18 van de 47 winkeliers uit de panelgroep te zijn lastig gevallen de laatste 12 maanden. Bij de nameting geldt dit voor 17 winkeliers.

Bij de voormeting zeiden 10 winkeliers bedreigd te zijn de laatste 12 maanden; bij de nameting geldt dit voor 12 winkeliers.

Een en ander betekent dat niet alleen de beleving van winkeldiefstal als probleem, maar ook (verbale) agressie die vaak samengaat met winkeldiefstal, onveranderd is gebleven.

Aangiftecijfers van winkeldiefstal

In onderstaande tabel zijn de politiecijfers inzake winkeldiefstal weergegeven. Uit de voor- en nameting onder winkeliers kon worden afgeleid dat de aangifte bereidheid onder winkeliers niet significant is veranderd het afgelopen jaar.

Tabel 13: Aangiftecijfers van winkeldiefstal⁵

	mrt'88 – dec.'88		mrt'89 – dec.'89	
	abs	index	abs	index
winkeldiefstal HC	725	100	805	111
idem rest binnenstad	848	100	900	106
idem geheel Utrecht	2181	100	2204	101
diefstal met geweld HC	11	100	10	90
idem rest binnenstad	26	100	40	154
idem geheel Utrecht	59	100	76	129

bron: gemeentepolitie Utrecht

Er is geen sprake van een daling van het aantal aangiften van winkeldiefstallen in Hoog Catharijne. Het aantal aangiften in Hoog Catharijne, de binnenstad en geheel Utrecht is nagenoeg gelijk gebleven.

Wat betreft de winkeldiefstallen met geweld zien we een stijging, met name in de rest van de binnenstad van Utrecht. De situatie in Hoog Catharijne is echter gedaald ten opzichte van de rest van de binnenstad. Het gaat hier echter om beperkte aantallen.

⁵ De situatie in 1988 is geïndexeerd op 100. De presentatie van indexcijfers maakt een snelle vergelijking mogelijk.

Conclusie

Het beleidsexperiment was gericht op een afname van het aantal winkeldiefstallen in Hoog Catharijne. De implementatie van de maatregelen is echter maar ten dele gelukt. De algemene voor- en nametingen tonen dan ook aan dat de ernst van de winkeldiefstalproblematiek en het aantal betrappingen niet significant zijn veranderd. Ook de aangiftecijfers inzake winkeldiefstal laten geen afname zien. Een positief resultaat is het feit dat de financiële schade tengevolge van winkeldiefstal volgens eigen opgave van de winkeliers lijkt te zijn afgenomen. Verder vertoont het aantal aangiften van 'winkeldiefstal met geweld' een stijging in de rest van de binnenstad, terwijl dit in Hoog Catharijne niet het geval is.

Winkeldiefstalpreventie

Ten tijde van de voormeting had 85% van de ondervraagde winkeliers reeds op enigerlei wijze preventieve maatregelen. Ter voorkoming van winkeldiefstal getroffen organisatorische maatregelen werden vaker genoemd dan technopreventieve maatregelen (71% tegenover 62%). De top 3 van meest toegepaste maatregelen –op organisatorisch en technopreventief vlak– zag er als volgt uit:

organisatorische maatregelen

- speciale instructies aan personeel (50%)
- afnemen van kassa's (25%)
- controle van paskamers (20%)

technopreventieve maatregelen

- spiegels (37%)
- aangepaste winkelindeling (33%)
- elektronische artikelbeveiliging (33%)

Een jaar na de start van het beleidsexperiment zegt eenderde van de panelgroep (18 van de 47 winkeliers) de afgelopen 12 maanden (aanvullende) organisatorische maatregelen te hebben getroffen. Opnieuw wordt de maatregel 'speciale instructies aan het personeel' het meest genoemd. Overigens blijkt wel dat 17 van de 18 winkeliers die de laatste 12 maanden een vorm van organisatorische preventie toepasten ook reeds aan organisatorische preventie deden voor de start van de experimenten.

Een kwart van de panelgroep (12 van de 47 winkeliers) heeft de laatste 12 maanden maatregelen op technopreventief vlak getroffen. Elektronische artikelbeveiliging wordt het meest genoemd, namelijk door 3 winkeliers. De winkeliers die de laatste 12 maanden technopreventieve maatregelen troffen, hadden meestal ook daarvoor reeds aan technopreventie gedaan (11 van de 12 winkeliers).

Conclusie

Ongeveer eenderde van de winkeliers heeft na de start van de beleidsexperimenten (aanvullende) maatregelen genomen ter voorkoming van winkeldiefstal. In hoeverre de beleidsexperimenten hierop van invloed zijn geweest, valt moeilijk te bepalen. Wel is het opmerkelijk dat 3 van de 47 winkeliers uit de panelgroep over zijn gegaan tot elektronische artikelbeveiliging. Verder hebben 10 winkeliers activiteiten ondernomen die gericht waren op het instrueren van

winkelpersoneel inzake diefstalpreventie. Deze onderzoeksresultaten sluiten aan bij de ontwikkelde (deel)experimenten.

De justitiële afhandeling van winkelcriminaliteit

We hebben aan het publiek en aan de winkeliers gevraagd of men vindt dat er voldoende gedaan wordt aan de bestraffing van winkeldieven. De beoordeling van beide groepen blijkt niet significant veranderd, ongeveer een jaar na de start van het dealexperiment 'versnelde justitiële afhandeling'. Het oordeel van de winkeliers is het meest ongunstig: 43 van de 47 panelgroepleden is bij de nameting van mening dat de bestraffing van winkeldieven onvoldoende is. Bij het publiek ligt dit percentage op 58%, terwijl 9% wel tevreden is over de afdoening. De overige 33% weet de vraag niet te beantwoorden.

5.5 Samenvatting en conclusie

Het beleidsexperiment 'bestrijding winkelcriminaliteit' bestond uit 3 dealexperimenten:

- een videoband + instructieboek voor winkeliers en winkelpersoneel;
- de mogelijkheid om tegen beperkte kosten het effect van elektronische artikelbeveiliging uit te proberen;
- een versnelde justitiële afhandeling van winkeldieven.

De belangrijkste conclusies omtrent het verloop van de dealexperimenten zijn:

- De opzet van het videoprogramma is te vrijblijvend geweest.
- De belangstelling van de kant van de ondernemers is na een goede start tegengevallen; na bijstelling van het eerste dealexperiment heeft maximaal eenderde van de winkeliers hieraan deelgenomen.
- Slechts één winkel heeft volledig meegedaan aan het technopreventie-experiment; het dervingspercentage van deze winkel is in de periode van deelname gedaald met 43%.
- Publiek en winkelpersoneel staan over het algemeen positief tegenover elektronische artikelbeveiliging; het winkelpersoneel dient echter wel optimaal geïnformeerd te zijn.
- De versnelde justitiële afhandeling werd conform de voorstellen uitgevoerd, maar betreft slechts een specifieke groep winkeldieven.
- De noodzakelijke publiciteit over het verloop van de dealexperimenten 'technopreventie' en 'versnelde justitiële afhandeling' is niet van de grond gekomen.

De belangrijkste onderzoeksresultaten zijn:

- Het experiment is nauwelijks bekend geworden bij de winkeliers als onderdeel van de beleidsexperimenten.
- De derving tengevolge van winkeldiefstal door klanten is volgens de winkeliers gedaald. De voor- en de nameting onder de panelgroep van winkeliers laat echter geen verschil zien wat betreft de ernst van de winkelproblematiek en het aantal betrappingen.
- Tijdens het verloop van het beleidsexperiment heeft eenderde van de winkeliers naar eigen zeggen preventieve maatregelen getroffen.
- Het aantal aangiften van winkeldiefstal is niet gedaald.
- Het (beperkt) aantal aangiften van diefstal met geweld vertoont een stabilisatie tegenover een stijging in de rest van de binnenstad.

- De tevredenheid over de afhandeling van winkeldieven is niet toegenomen; vooral de winkeliers zijn hierover nog steeds uitgesproken ontevreden.

Als algemene conclusie worden kan gesteld dat de uitvoering van de maatregelen slechts ten dele is gelukt. De problematiek van de winkelcriminaliteit lijkt dan ook slechts weinig te zijn afgenomen. Dit betekent dat het project niet het beoogde effect heeft opgeleverd.

6. Beleidsperiment fietsen: fietsendiefstal en fout parkeren

6.1 Beschrijving en uitvoering van de maatregelen

De problematiek van de fietsendiefstal en het fout parkeren rondom Hoog Catharijne kan puntsgewijs als volgt worden samengevat:

- Er wordt op ruime schaal illegaal geparkeerd rond Hoog Catharijne;
- Hoog Catharijne vormt een concentratiegebied van fietsen- en bromfietsdiefstal;
- Er zijn te weinig fietsenklemmen met name in de directe omgeving van het N.S. station;
- De stationsfietsenstalling is vol; het gebruik van de fietsenstallingen Catharijnesingel, Vredenburg en Jaarbeurs kan nog gestimuleerd worden.

De werkgroep 'beleidsperiment fietsen - Hoog Catharijne' heeft deze problematiek op drie manieren aangepakt:

- 1 Door het uitbreiden en het stimuleren van de mogelijkheden van legaal en bewaakt parkeren van (brom)fietsen;
- 2 Door het ontmoedigen van het illegaal parkeren;
- 3 Door het voorkomen van (brom)fietsdiefstal, het geven van slachtofferhulp en het vergroten van de sociale veiligheid op het Stationsplein.

In het onderstaande zijn deze hoofdlijnen uitgewerkt tot de concrete maatregelen welke getroffen werden.

1 Uitbreiding mogelijkheden van legaal en bewaakt parkeren

Waar ruimtelijke mogelijkheden aanwezig waren, op en rondom het Stationsplein, zijn fietsenklemmen bijgeplaatst. Dit heeft geresulteerd in een toename van het aantal klemmen met circa 1100 (gepland was een aantal van 700 klemmen). Bovendien werd geëxperimenteerd met een -voor de stad Utrecht- nieuw in te voeren fietsenklem, die beter zou beveiligen tegen fietsendiefstal en met name geschikt is voor het parkeren van fietsen met dunne banden.

Een niet als zodanig bedoelde "vrije" toegang tot het N.S. station werd afgesloten. Hierdoor werd het illegaal parkeren aldaar tegen gegaan.

Het gebruik van de bestaande bewaakte fietsenstallingen werd gestimuleerd door middel van een voorlichtingscampagne. Een jaar lang worden twee dia's met wervende tekst- vertoond in Utrechtse bioscopen. Posters werden opgehangen in Hoog Catharijne en folders werden verspreid via de politie, onder ondernemers in Hoog Catharijne en onder rijwiel-eigenaren in Utrecht en directe omgeving. Het verspreiden van de folders liep echter een aanzienlijke vertraging op omdat de oorspronkelijke tekst diende te worden bijgesteld.

Het beheerskantoor Hoog Catharijne heeft alle bedrijven op Hoog Catharijne schriftelijk geattendeerd op de mogelijkheid van het afsluiten van een collectief stallingsabonnement bij een van de bewaakte fietsenstallingen rondom Hoog Catharijne. Verder werd de aanduiding van de locaties van de bewaakte stallingen opgenomen in de bestaande Hoog Catharijne folder.

2 Het tegengaan van illegaal parkeren

De politie heeft om de 5 weken een schoonmaakactie gehouden op het Stationsplein om (brom)fietsen weg te halen op plaatsen waar toch nog illegaal werd geparkeerd. In samenwerking met de gemeentereiniging werden bovendien

fietsenwrakken verwijderd. In 1989 vonden 7 schoonmaakacties plaats, steeds voorafgegaan door publiciteit in de plaatselijke media.

Bij deze acties werden in totaal 2408 fietsen weggesleept; hiervan werden er 1426 (59%) weer opgehaald door de eigenaar, waarbij meestal een boete van F10,- betaald diende te worden. Bovendien konden 15 (brom)fietsen worden teruggegeven aan de rechtmatige eigenaar op basis van hun aangifte van diefstal. In totaal gingen 931 fietswrakken (39%) naar de sloop, de overige 36 fietsen werden niet opgehaald en daarom steeds, voor de volgende schoonmaakactie, verkocht op de openbare veiling.

Voorafgaand aan de schoonmaakacties werd de bestaande situatie van de parkeerverbodsborden aangepakt. Deze bleken veelal onduidelijk en slecht leesbaar te zijn. Door herplaatsing en aanvulling met nieuwe borden is de situatie verbeterd. Er werden in totaal circa 60 borden 52 R.V.V. bijgeplaatst.

Tenslotte werd op verschillende plaatsen beplanting (vuurdorens) of gaas (op bestaande hekken) aangebracht om het illegaal parkeren tegen te gaan.

3 Het voorkomen van (brom)fietsdiefstal, slachtofferhulp en vergroting van sociale veiligheid

Slachtoffers van fietsdiefstal, die hiervan aangifte komen doen, worden door de politie schriftelijk geïnformeerd over de mogelijkheid dat hun fiets als 'gevonden' bij de politie gedeponneerd wordt. Ook wordt men geattendeerd op de -door de politie georganiseerde- fietsenveilingen en over de locatie van de bewaakte fietsenstallingen.

Het lag in de bedoeling om, in een samenwerkingsverband van politie en bewaakte fietsenstallingen rondom Hoog Catharijne, een graveer- en registratieactie te houden op een centraal punt nabij Hoog Catharijne. Wegens gebrek aan belangstelling van de kant van de fietsenstallingen is deze actie niet doorgegaan. Wel wordt vanuit de Schaverijstraat (het opslagterrein van de politie) de mogelijkheid van graveren aangeboden aan mensen die na een schoonmaakactie hun fiets komen ophalen.

In het kader van de toename van de sociale veiligheid rondom Hoog Catharijne werd de verlichting onder de traverse nabij de Westerstraat verbeterd. Bovendien werd de oprit van de zogenaamde oude fietsenstalling -die als samenscholingsplaats voor druggebruikers fungeerde na de komst van de toezichthouders in Hoog Catharijne- in september 1989 afgesloten.

Conclusie

Het bijplaatsen van fietsenklemmen en parkeerverbodsborden enerzijds en de schoonmaakacties anderzijds, zijn de maatregelen die het meest duidelijk uit de verf zijn gekomen. Op grond hiervan mag in ieder geval verwacht worden dat het aanzicht van Hoog Catharijne -zeker aan de Stationszijde- aanzienlijk verbeterd is. De voorlichtingscampagne -gericht op het stimuleren van bewaakt parkeren- is beperkt gebleven van omvang; het vertonen van de dia's in de bioscopen vormt waarschijnlijk nog het sterkste onderdeel. De graveeractie, bedoeld om fietsdiefstal tegen te gaan, is helaas niet van de grond gekomen, wegens gebrek aan belangstelling bij de betrokken fietsenstallingen. Dit is gedeeltelijk opgevangen door graveeractiviteiten, uitgevoerd door de politie.

6.2 Beschrijving van het evaluatie-onderzoek

Bij de evaluatie van dit beleidsexperiment dienen twee onderzoeksvragen beantwoord te worden:

- 1 In hoeverre is er sprake van een afname van het illegaal parkeren rondom Hoog Catharijne en met name op het Stationsplein?
- 2 In hoeverre is er sprake van een afname van het aantal diefstallen van (brom)fietsen rondom Hoog Catharijne?

Op grond van bovenstaande conclusie betreffende de uitvoering van het beleidsexperiment mag verwacht worden dat met name het illegaal parkeren rondom Hoog Catharijne is afgenomen. Het is echter lang niet zeker dat parkeren in een klem fietsendiefstal tegengaat. Op grond van het uitgevoerde pakket van maatregelen zijn de verwachtingen over een afname van het aantal (brom)fietsdiefstallen vrij minimaal.

De eerste onderzoeksvraag kan beantwoord worden aan de hand van de volgende evaluatie-gegevens:

- Tellingen van fout geparkeerde fietsen rondom Hoog Catharijne vóór en na het treffen van de maatregelen;
- De ontwikkelingen in het aantal weggehaalde fietsen tijdens de opeenvolgende schoonmaakacties;
- Gegevens over de bezetting van de bewaakte fietsenstallingen vóór en na invoering van de maatregelen;

Bij beantwoording van de tweede onderzoeksvraag staat ons het volgende materiaal ter beschikking:

- Politiecijfers met betrekking tot aangiften van (brom)fietsdiefstal rondom Hoog Catharijne in de periode vóór en na invoering van het beleidsexperiment. Cijfers van aangiften uit aangrenzende buurten worden gebruikt voor het meten van eventuele verschuivingseffecten. Totaalcijfers van aangiften van (brom)fietsdiefstal voor geheel Utrecht tenslotte, geven een indicatie van andersoortige ontwikkelingen met betrekking tot het aantal fietsendiefstallen in Utrecht.
- Vragen met betrekking tot fietsendiefstal zijn opgenomen in de algemene metingen onder publiek en bewoners. Hierdoor kunnen de slachtofferpercentages vóór- en na invoering van de beleidsexperimenten worden vastgesteld. Aanvullend zijn, in de algemene enquêtes, gegevens verzameld over de frequentie waarmee men de fiets gebruikt als vervoermiddel van en naar Hoog Catharijne.

6.3 De resultaten van onderzoek op basis van registratie

1 De tellingen van fout geparkeerde fietsen: voor- en nameting

De telling voorafgaand aan de geplande veranderingen vond plaats op een dinsdag in februari 1989. In totaal werden 2595 fietsen geteld rondom Hoog Catharijne, tweederde van deze fietsen (n=1715) stond illegaal geparkeerd.

De tweede telling vond eveneens plaats op een dinsdag, namelijk in oktober 1989 toen nagenoeg alle fietsenklemmen waren bijgeplaatst en 5 wegsleepacties waren gehouden. De weersomstandigheden waren iets gunstiger dan bij de eer-

ste telling, tijdens welke het af en toe zacht regende en de temperatuur lager was.

In totaal werden, bij de tweede telling, 2894 fietsen geteld rondom Hoog Catharijne. Dit betekent een toename van 12% in vergelijking met de eerste telling, hetgeen toegeschreven zou kunnen worden aan seizoens- of weersinvloeden. Een derde van deze fietsen stond fout geparkeerd (n=920).

We mogen dus concluderen dat er sprake is van een afname van het illegaal parkeren. De geconstateerde afname bedraagt circa 30%.

Het aantal klemmen nam in diezelfde periode met circa 50% toe. In absolute zin spreken we over een toename van 1080 klemmen en een afname van circa 840 illegaal geparkeerde fietsen, uitgaande van de veronderstelling dat het totaal aantal geparkeerde fietsen gelijk zou zijn gebleven.

Dit betekent zonder meer een gunstig resultaat, observatie ter plekke bevestigt dit ook. Toch worden de bijgeplaatste klemmen niet allemaal optimaal benut. Verder is het (illegaal) parkeren selectief, dus met name op bepaalde plaatsen toegenomen. De uitgevoerde tellingen laten zien dat het aantal lege klemmen op de hoek Stationsplein en Smakkelaarsveld –na bijplaatsing van nieuwe klemmen –toenam van 42 bij de eerste telling tot 108 bij de tweede telling. Op het Jaarbeursplein was, ondanks een toename van het aantal fietsenklemmen en een optimaal gebruik van deze klemmen sprake van een lichte stijging van het aantal illegaal geparkeerde fietsen. Dit wordt veroorzaakt door een algemene toename van geparkeerde fietsen aldaar.

Overigens zijn op de hoek Stationsplein – Smakkelaarsveld inmiddels ook de eerder genoemde 'experimentele' fietsenklemmen bijgeplaatst, met name bedoeld voor fietsen met dunne banden. Deze worden volgens de politie wel gebruikt. Er wordt overwogen om op deze hoek van het Stationsplein meer gewone fietsenklemmen te vervangen door deze speciale klemmen.

Aantallen weggesleepte fietsen tijdens de schoonmaakacties

In onderstaande tabel zijn de gegevens omtrent de verwijderde fietsen per actie weergegeven.

Tabel 14: Aantallen en afhandeling van weggesleepte fietsen

Datum	Terug naar eigenaar	Sloop	Veiling	Totaal
27 febr.(ma)	342	277	11	630
26 mei (vr)	370	139	15	524
6 juli (do)	76	76	7	159
10 aug.(do)	53	68	3	124
14 sept.(do)	261	169	–	430
26 okt.(do)	245	109	–	354
14 dec.(do)	94	93	–	187

bron: Gemeentepolitie Utrecht

De beschikbare gegevens zijn eigenlijk te beperkt om conclusies aan te kunnen verbinden wat betreft een afname van het illegaal parkeren. Immers er kan geen vergelijking met dezelfde maanden in het voorgaande jaar gemaakt worden, waardoor seizoensinvloeden geminimaliseerd zouden worden.

In juli en augustus is sprake van een klein aantal weggehaalde fietsen; de toename in september kan echter verklaard worden door het einde van de

zomervakantieperiode. In hoeverre de afname in december veroorzaakt wordt door het intreden van de winter of van blijvende aard is zal nog moeten blijken. Er resteren twee aanwijzingen dat er duidelijk sprake is van een afname van het illegaal stallen:

- De vergelijking tussen februari en december -beide wintermaanden- laat een daling van 70% zien van het fout-parkeren;
- mei en september -wat betreft weersinvloeden ook goed te vergelijken maanden- laten zien dat er een daling is in het aantal illegaal aangetroffen fietsen van 30%.

De bezetting van de bewaakte fietsenstallingen.

In de directe nabijheid van Hoog Catharijne zijn 4 fietsenstallingen gesitueerd. Onderstaand volgt een opsomming van capaciteit en bezetting vóór de start van het beleidsexperiment.

<u>Stalling</u>	<u>Capaciteit</u>	<u>Bezetting</u>
Station (NS)	2800	100%
Laag-Catharijne (part., gehuurd v.HC-beheer)	1500	50%
Vredenburg (Sticht. U-Stal)	350	50-75%
Jaarbeursplein (part., gehuurd van NS)	1100	50%

Slechts één van de fietsenstallingen (de Vredenburgstalling) kon ons concrete cijfers leveren over ontwikkelingen in de bezetting gedurende de afgelopen 2 jaar (tabel 15).

Tabel 15: De bezetting van de Vredenburgstalling

<u>Periode</u>	<u>Aantal gestalde (brom)fietsen</u>	<u>index</u>
mrt 1988 - dec.1988	102700	1
mrt 1989 - dec.1989	134554	1.31

bron: Sticht. U-Stal

Het aantal gestalde (brom)fietsen blijkt met 31% te zijn toegenomen in de periode na de start van de beleidsexperimenten. Het is echter zeer de vraag in hoeverre deze ontwikkeling toegeschreven mag worden aan het uitgevoerde beleidsexperiment. We beschikken voor beide periodes over totaalcijfers per week en hieruit komt het beeld naar voren dat er sprake is van een langzame continue stijging vanaf begin 1988 tot eind 1989. Uitgaande van het feit dat deze fietsenstalling pas eind 1987 geopend is, is het aannemelijk dat er zeker ook sprake is van een toegenomen bekendheid met de fietsenstalling.

De beheerder van de fietsenstalling Laag - Catharijne laat desgevraagd weten dat de bezetting van zijn fietsenstalling is gedaald. Hij schrijft dit toe aan de toegenomen belangstelling voor de stalling op het Vredenburg. Bij de NS fietsenstalling zou sprake zijn van een toename in de bezetting. Dit wordt door de beheerder geheel toegeschreven aan de groei van het aantal NS reizigers.

Bij de fietsenstalling op het Jaarbeursplein is volgens de betreffende beheerder eveneens sprake van een toegenomen bezetting. Het Hoog Catharijne project zou hierop weinig tot geen invloed hebben gehad. Er schijnen steeds meer mensen te komen die hun fiets op het Jaarbeursplein neerzetten, met name buiten de stalling. Deze beheerder doet zijn beklag over het feit dat het Jaarbeursplein als stiefkind beschouwd zou worden: "...ze zetten nu zelfs fietsen vast aan de bushalte,...hier zouden ook wegsleepacties gehouden moeten worden".

Politiecijfers van aangiften van (brom)fietsdiefstal

Om na te gaan of het aantal diefstallen van fietsen en bromfietsen is afgenomen, hebben we de aangiftecijfers vóór en na invoering van het beleidsexperiment onderling vergeleken (tabel 16).

Tabel 16: Aangiftecijfers van (brom)fietsdiefstal*

<u>Periode</u>	<u>Aangiften van (brom)fietsdiefstal</u>		
	Hoog Cath.	rest Binnenstad	geheel Utrecht
mrt'88-dec'88	443 (1)	1821 (1)	4530 (1)
mrt'89-dec'89	628 (1.42)	2184 (1.19)	5218 (1.15)

bron: Gemeente Politie Utrecht

* Tussen () staan de indexcijfers; hierdoor wordt een snelle onderlinge vergelijking mogelijk; de situatie in 1988 is geïndexeerd op 1.

Er blijkt in het algemeen sprake van een stijging in het aantal aangiften. De grootste stijging doet zich echter voor rondom Hoog Catharijne. Het aantal aangiften is tijdens de onderscheiden periode in 1989 met bijna de helft toegenomen. Op basis van de aangiftecijfers is dus sprake van een toename van het aantal (brom)fietsdiefstallen in plaats van een min of meer verwachte afname. Van politiezijde worden hiervoor twee verklaringen gegeven: de bewaking van de parkeergarages van Hoog Catharijne is veel stringenter geworden en dit zou een verplaatsingseffect geven naar de diefstal van fietsen in plaats van diefstal uit auto's. In de tweede plaats zou het verblijf van druggebruikers voor de oude fietsenstalling in de periode voor de afsluiting, bijgedragen hebben aan de toename van het aantal fietsdiefstallen.

Conclusie

Alvorens verder te gaan met de volgende paragraaf waarin de resultaten van de algemene enquêtes onder publiek en bewoners gepresenteerd worden, volgt een eerste en voorlopige conclusie.

Het illegaal parkeren is aanzienlijk afgenomen zo blijkt uit de tellingen. Met name de situatie op het Jaarbeursplein behoeft echter nadere aandacht. Het valt te betwijfelen of het bewaakt parkeren is toegenomen; het aantal fietsdiefstallen is -uitgaande van de aangiftecijfers- toegenomen in plaats van gedaald.

6.4 De resultaten van de algemene metingen onder publiek en bewoners

In deze paragraaf wordt nagegaan in hoeverre het beleidsexperiment bekend is geworden bij het Hoog Catharijne publiek, de ondernemers en de bewoners. De vraag of het aantal fietsendiefstallen is afgenomen komt aan de orde aan de hand van slachtoffercijfers. Deze vormen een noodzakelijke aanvulling op de eerder gepresenteerde politiecijfers van aangiften.

Ter introductie van deze paragraaf geven we –voor de geïnteresseerde lezer– een korte uiteenzetting over 'het fietsgebruik van- en naar Hoog Catharijne'. Hierbij dient men echter wel te bedenken dat de fietsgebruiker die met de fiets naar het station gaat en vandaar verder met de trein reist (en dus niet in Hoog Catharijne komt) buiten de algemene metingen is gebleven.

Het gebruik van de fiets

In onderstaande tabel is weergegeven hoe publiek en de bewoners zich gewoonlijk verplaatsen van en naar Hoog Catharijne.

Tabel 17: Het hoofdvervoermiddel van en naar Hoog Catharijne (voormeting)

<u>Vervoermiddel</u>	<u>publiek</u>		<u>bewoners</u>	
	(n=539)		(n=73)	
	abs.	%	abs.	%
te voet	60	11	11	15
per fiets	92	17	2	3
per auto	114	21	34	46
met de trein	127	24	13	18
met de bus	121	23	11	15
met de sneltram	23	4	–	–
anders	2	–	2	3
totaal	539	100	73	100

Van het ondervraagde publiek maakt 17% gebruik van de fiets als belangrijkste vervoermiddel van en naar Hoog Catharijne. Bij de bewoners is de fiets geen populair vervoermiddel, ondanks het feit dat men midden in de binnenstad woonachtig is. Slechts 2 van de ondervraagde 73 bewoners zeggen het meest van de fiets gebruik te maken.

De auto en de trein vormen het meest populaire vervoermiddel, vooral bij de bewoners. Uit nadere gegevens blijkt dat 65% van alle ondervraagde bezoekers van Hoog Catharijne (n=539) en 70% van de bewoners nooit gebruik maakt van de fiets als vervoermiddel van en naar Hoog Catharijne. De frequentie van het fietsgebruik ziet er als volgt uit (tabel 18).

Tabel 18: De frequentie van het fietsgebruik (voormeting)

<u>frequentie</u>	<u>publiek</u>		<u>bewoners</u>	
	(n=539)		(n=73)	
	abs.	%	abs.	%
altijd	47	9	—	—
geregeld	59	11	9	12
soms	60	11	9	12
zelden	22	4	2	3
nooit	351	65	53	73
totaal	539	100	73	100

Eén op de 5 Hoog Catharijne-bezoekers zegt altijd of geregeld de fiets te gebruiken als vervoermiddel naar Hoog Catharijne. Ditzelfde geldt voor 9 van de 73 ondervraagde bewoners (12%).

Bij de vergelijking tussen voor- en nameting zien we -bij het publiek-een tendens tot afname van het fietsgebruik in het voordeel van de auto en het openbaar vervoer. Dit verschil kan waarschijnlijk ten dele toegeschreven worden aan seizoensinvloeden (de voormeting werd gehouden in juni en de name-ting in november). Maar er lijkt ook sprake van een niet-seizoensgebonden toename van het aantal treinreizigers (van 24% naar 28%).

Bij de bewoners is de wijze waarop men zich gewoonlijk verplaatst onveranderd gebleven.

De kenmerken van fietsgebruikers:

Uit de vergelijking tussen fietsgebruikers en de groep die nooit met de fiets gaat blijkt het volgende:

- Fietsgebruikers zijn met name woonachtig in Utrecht; van de Utrechters gebruikt 65% de fiets, bij de mensen uit de directe omgeving ligt dit percentage op 20% (chikwadraat=60.37 df=2 p=.00).
- Hoe jonger men is, des te vaker maakt men gebruik van de fiets. Van het Hoog Catharijne-publiek in de leeftijdscategorie 15 - 25 jaar maakt 45% gebruik van de fiets; Bij de leeftijdscategorie 65 jaar en ouder is dit percentage gedaald tot 19% (chikwadraat=18.27 df=6 p=.05).
- Het winkelend publiek maakt vaker gebruik van de fiets dan de Hoog Catharijne-passanten (41% tegenover 28%) (chikwadraat=16.21 df=2 p=.003).
- Mensen die dagelijks in Hoog Catharijne komen maken minder gebruik van de fiets dan zij die Hoog Catharijne minder frequent bezoeken (22% tegenover 40%) De dagelijkse bezoeker komt naar verhouding vaker te voet (chikwadraat=14.72 df=3 p=.021).

Samenvattend: Eén op de 5 Hoog Catharijne-bezoekers komt geregeld tot altijd op de fiets. De ondervraagde bewoners zijn vooral autogebruikers. Vermoedelijk ten dele door seizoensinvloeden, is het fietsgebruik enigzins gedaald. Het trein-gebruik vertoont een duidelijke stijging.

Fietsgebruikers hebben een drietal kenmerken: ze zijn jonger dan niet-gebruikers, komen naar verhouding vaker om te winkelen, en behoren vaker dan zij die niet met de fiets komen tot de groep die niet elke dag in Hoog Catharijne komt.

De bekendheid met het beleidsexperiment

We pakken de draad van het voorafgaande verhaal weer op en keren terug naar de vraag of het experiment als zodanig bekend is geworden. Op de vraag –aan publiek, ondernemers en bewoners– of men een of meerdere onderdelen van de beleidsexperimenten kan noemen, wordt –alleen door de ondernemers– het fietsenproject twee keer genoemd. Dit is bepaald een mager resultaat, wanneer men zich realiseert dat er sprake is geweest van een voorlichtingscampagne met posters en folders waarop naast voorlichting over de bewaakte fietsenstallingen ook het kenmerk van het Hoog-Catharijne project –ontworpen door Dick Bruna– was afgebeeld.

Slachtofferschap

In onderstaande tabel is het aantal slachtoffers van (brom)fietsdiefstal onder het publiek weergegeven.

Tabel 19: Slachtoffercijfers van (brom)fietsdiefstal bij fietsgebruikers tijdens voor- en nameting

<u>slachtofferschap</u>	<u>voormeting</u>		<u>nameting</u>	
	(n=188)		(n=196)	
	abs.	%	abs.	%
ja	32	17	57	29
nee	156	83	139	71
totaal	188	100	196	100

Het slachtofferpercentage blijkt toegenomen van 17% naar 29%, een verschil van 12%. Bij controle voor de factor leeftijd blijkt dat er sprake is van een significant verschil bij de leeftijdsgroep die ouder is dan 25 jaar (chikwa-draat=4.13 df=1 p=.042). Het slachtofferpercentage binnen deze groep is gestegen van 12% naar 25%.

Het aantal keren dat men slachtoffer werd laat geen significante veranderingen zien (tabel 20).

Tabel 20: De frequentie van slachtofferschap, per leeftijdsgroep, tijdens voor- en nameting

<u>aantal keren</u>	<u>15 -25 jaar</u>		<u>ouder dan 25</u>	
	<u>voormeting</u>	<u>nameting</u>	<u>voormeting</u>	<u>nameting</u>
	(n=20)	(n=36)	(n=12)	(n=21)
1 maal	8 (40%)	19 (52%)	6 (50%)	13 (61%)
2 maal	4 (20%)	6 (17%)	5 (42%)	6 (29%)
3 maal	5 (25%)	5 (14%)	–	1 (5%)
meer	3 (15%)	6 (17%)	1 (8%)	1 (5%)
totaal	20(100%)	36 (100%)	12 (100%)	21 (100%)

Bij beide leeftijdsgroepen is met name het eenmalig slachtofferschap van (brom)fietsdiefstal toegenomen.

De slachtoffercijfers bij de panelgroep van bewoners zijn onveranderd:

- in 1988 deed 1 van de 5 bewoners uit de panelgroep, die wel eens met de fiets gaan, opgave van fietsendiefstal;

- in 1989 deden 2 van de 6 bewoners, die fietsgebruiker zijn, opgave van fietsendiefstal.

Bij vergelijking met de grotere onderzoeksgroepen van voor- en nameting zien we eenzelfde beeld; bij de voormeting is het slachtofferpercentage 23% en bij de nameting 21%.

6.5 Samenvatting en conclusies

De fiets vormt niet het meest belangrijke vervoermiddel van- en naar Hoog Catharijne, maar toch komt 1 op de 5 bezoekers altijd of geregeld op de fiets. Het illegaal parkeren van fietsen en de fietsendiefstal rondom Hoog Catharijne vormden de aanleiding voor het beleidsexperiment 'fietsen -Hoog Catharijne'. De belangrijkste peilers van het maatregelenpakket waren het bijplaatsen van fietsenklemmen en parkeerverbodsborden en het regelmatig weghalen van illegaal geparkeerde fietsen.

De tellingen van (fout) geparkeerde fietsen en van de schoonmaakacties bevestigden dat het illegaal parkeren aanzienlijk is afgenomen. Of het bewaakt parkeren is toegenomen kan moeilijk vastgesteld worden; wel is duidelijk dat het probleem van de fietsendiefstal -ondanks de uitgevoerde maatregelen- het afgelopen jaar groter is geworden. Het aantal aangiften van fietsendiefstal nam met 40% toe, terwijl de stijging voor geheel Utrecht 15% bedroeg. Ook is er sprake van een significante stijging bij de slachtoffercijfers. Bij het zoeken naar oplossingen kan het van belang zijn te weten wat de kenmerken van de Hoog Catharijne fietsgebruikers zijn: ze komen veelal uit Utrecht, zijn relatief jong, komen vaak om te winkelen doch niet elke dag naar Hoog Catharijne.

7. Beleidsexperiment 'Bestrijding vandalisme en vervuiling'

7.1 Beschrijving en uitvoering van het beleidsexperiment

Met dit beleidsexperiment werd beoogd de vernieling en bekladding aan de buitenzijde van Hoog Catharijne en de vervuiling op de aanliggende pleinen (Vredenburg en Jaarbeursplein) te doen afnemen.

Er werd een drietal maatregelen ontwikkeld.

1 Het bijplaatsen van papierbakken bij de ingangen van Hoog Catharijne

Op werkdagen zijn op het Vredenburg, het Jaarbeursplein en het Stationsplein resp. 1, 1 à 2 en 2 personeelsleden van de Reinigings-, Markt- en Havendienst (de RMHD) werkzaam. Zij dragen zorg voor het ledigen van papierbakken en het verwijderen van zwerfvuil. Bovendien worden 's zaterdags het Vredenburg, het Stationsplein en de (oude) binnenstad tussen 18.00 en 20.30 uur nogmaals gereinigd. Toch bleef er sprake van vervuiling, voornamelijk tengevolge van weggeworpen friet- en frikandellenbakjes, lege blikjes e.d.

Daarom zijn 28 vandalismebestendige papierbakken van het type Capitoobak bijgeplaatst nabij de ingangen van Hoog Catharijne. Verder zijn 19 bestaande papierbakken vervangen door vandaalbestendige bakken.

2 Snel herstel van schade

Gedurende een jaar zou -op basis van binnengekomen meldingen- directe schoonmaak plaatsvinden van graffiti rond Hoog Catharijne. Dit zou niet alleen het aanzicht van Hoog Catharijne verbeteren maar op termijn ook vandalisme-preventief werken.

Het meldpunt voor vervuiling is ondergebracht bij de Reinigings- Markt- en Havendienst (RMHD); klachten met betrekking tot vernieling en bekladding dienden terecht te komen bij de Dienst Openbare Werken (DOW).

Alle bewoners en ondernemers van Hoog-Catharijne zijn schriftelijk geïnformeerd over deze maatregel met opgave van telefoonnummers om meldingen door te geven. Ook van surveillerende toezichthouders werd verwacht dat ze vervuiling tengevolge van graffiti zouden melden bij de gemeentelijke diensten.

Zoals reeds vermeld in de tussenrapportage heeft de DOW voor de start van de experimenten een grote eenmalige schoonmaakactie gehouden ter verwijdering van graffiti. Het voor dit onderdeel beschikbare budget is aan deze actie besteed.

Volgens de gemeentelijke diensten is het afgelopen jaar echter nauwelijks tot geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid tot snel herstel. De gemeentelijke diensten zelf werden echter pas in een latere fase over de maatregel geïnformeerd (zie Van Burik, Starmans en Turpijn 1989, p. 23). In hoeverre dit van invloed is geweest op het nagenoeg ontbreken van geregistreerde meldingen valt niet na te gaan.

Daders van vandalisme betrekken bij het herstel van de schade

Deze vorm van 'bestrafing' van jeugdige vanden vond plaats via bemiddeling van het bureau HALT.

Dit deelproject behoeft nadere toelichting. Er blijkt in het algemeen sprake te zijn van een geringe instroom van jeugdige vernielers binnen het HALT-project van Utrecht. Als voorwaarde voor doorverwijzing wordt namelijk gesteld dat

een jongere ook voor wat betreft eventuele andere delicten niet geregistreerd staat bij politie of justitie. Deze voorwaarde beperkt het aantal jongeren dat in aanmerking komt voor het HALT-project. Bovendien heeft de kinderpolitie in Utrecht een eigen afhandelingsbeleid ten opzichte van first-offenders.

Verder wordt een jongere in Utrecht altijd doorverwezen via de jeugdofficier. Dit betekent dat een directe weg van het plegen van de vernieling naar het herstellen van de schade –middels een telefoontje van het politiebureau naar het bureau HALT– niet bewandeld kan worden. Er treedt altijd een vertraging van enkele weken op door de controle die het Openbaar Ministerie vooraf uitvoert.

Het onderhavige beleidsexperiment heeft in de omstandigheden die belemmerend werken voor het bureau HALT, helaas geen verandering kunnen brengen. Van politiezijde is ons meegedeeld dat er sinds januari 1989 geen jeugdige daders van vandalisme, gepleegd in Hoog Catharijne, zijn geregistreerd.

Een uitbreiding van de instroom van jongeren binnen het HALT-project met jeugdige winkeldieven –hetgeen van politiezijde werd voorgesteld– is niet haalbaar gebleken. Het Openbaar Ministerie wilde haar medewerking niet verlenen aan dit experiment. Men vond o.a. dat het reeds bestaande politiebeleid ten opzichte van jeugdige winkeldieven afdoende was.

7.2 Beschrijving en resultaten van het evaluatieonderzoek

Op basis van het voorgaande kan geconcludeerd worden dat het beleids-experiment twee concrete resultaten heeft opgeleverd:

- Er werden 47 vandalismebestendige afvalbakken (bij)geplaatst.
- Er werd een eenmalige schoonmaakactie gehouden waarbij graffiti werd verwijderd aan de buitenzijde en de aanliggende pleinen van Hoog Catharijne.

Uitgaande van deze veranderingen is de onderzoeksvraag of en in hoeverre er sprake is van een afname van vervuiling rondom Hoog Catharijne.

Een objectieve meting van effecten is niet mogelijk omdat er geen registraties worden bijgehouden van schade door vandalisme of de mate van vervuiling.

In de algemene voor- en nametingen onder publiek, bewoners en ondernemers is gevraagd naar de mate van vervuiling aan de buitenzijde van Hoog Catharijne. Aldus werd een perceptiemeting gehouden (tabel 21).

Tabel 21: Beoordeling van de netheid van Hoog Catharijne aan de buitenzijde

schoon	publiek		ondernemers ¹		bewoners	
	voor (n=539)	na (n=652)	voor (n=51)	na (n=51)	voor (n=19)	na (n=19)
ja	37%	36%	12(23%)	14(27%)	6	5
soms	21%	17%	13(25%)	6(12%)	4	-
nee	24%	25%	17(34%)	18(36%)	8	10
weet niet	18%	22%	9(18%)	13(25%)	1	4
totaal	100%	100%	51 100%	51 100%	19	19

1 Bij winkeliers en bewoners zijn de percentages respectievelijk tussen () geplaatst en weggelaten in verband met de kleine aantallen.

De mening van publiek, bewoners en ondernemers over de mate van vervuiling rondom Hoog Catharijne is niet (significant²) gewijzigd na de uitvoering van de maatregelen. Een kwart van de bezoekers en eenderde van de direct betrokkenen (bewoners en ondernemers) vinden dat Hoog Catharijne aan de buitenzijde geen schone aanblik biedt.

Samenvattend

Het beleidsexperiment is beperkt in omvang gebleven. Er werden afvalbakken bijgeplaatst nabij de ingangen van Hoog Catharijne en er werd een schoonmaakactie gehouden.

Volgens opgave van politiezijde werden geen daders van vandalisme aangehouden in of rondom Hoog Catharijne, waardoor afhandeling via Bureau HALT achterwege is gebleven. Overigens is een aantal knelpunten met betrekking tot het HALT-project aan het licht gekomen, die om een oplossing vragen.

Er werd volgens opgave van de betreffende gemeentelijke diensten, nauwelijks gebruik gemaakt van de mogelijkheid om vervuiling te melden, waarop directe schoonmaak zou plaatsvinden. Toch vindt en vond ongeveer eenderde van de direct betrokkenen (bewoners en ondernemers) dat Hoog Catharijne aan de buitenzijde vervuild is.

Bij het publiek ligt dat percentage op ongeveer een kwart; het beleidsexperiment heeft in het oordeel over de vervuiling aan de buitenzijde geen veranderingen gebracht.

2 Dit werd getoetst met de chikwadraat-toets (bij publiek) en de sign-toets (bij winkeliers en bewoners)

8. Onveiligheidsbeleving en vermijdingsgedrag in Hoog Catharijne; vóór en ná de invoering van de maatregelen

8.1 Inleiding

In de voorstudie voor dit project is onveiligheidsbeleving gedefinieerd als: "de subjectieve kant van de criminaliteitsproblematiek, waarbij het gaat om angst- of onrustgevoelens die een relatie hebben met de feitelijke of vermeende criminaliteit" (Hesseling & van Hunnik, 1987, p.1). Behalve het terugdringen van gevoelens van onveiligheid is ook het terugdringen van vermijdingsgedrag beoogd met de invoering van de maatregelen.

Vermijdingsgedrag kan worden omschreven als de ultieme consequentie van onveiligheidsbeleving, namelijk dat mensen vanwege angst voor slachtofferschap –in welke vorm dan ook– het gebied of delen ervan, eventueel op bepaalde tijdstippen, vermijden. In dit onderzoek zijn alleen gegevens beschikbaar van mensen die Hoog Catharijne wel bezoeken, en het gebied hooguit op bepaalde tijden vermijden. Diegenen die het gebied nooit betreden zijn in dit onderzoek niet benaderd.

Behalve aan onveiligheidsbeleving (8.2) en vermijdingsgedrag (8.5) zal in dit hoofdstuk aandacht worden besteed aan nog twee belevingsaspecten, namelijk sfeerbeleving (8.3) en ergernis aan bepaalde in het gebied aanwezige groepen (8.4). Sfeerbeleving en ergernis moeten worden gezien als belevingsaspecten die van invloed kunnen zijn op onveiligheidsbeleving in het algemeen.

Ook directe of indirecte ervaringen met slachtofferschap vertonen volgens onderzoek verband met angst voor criminaliteit (o.a. Steinmetz & van Andel, 1985). Aan deze beïnvloeding van onveiligheidsgevoelens is het volgende hoofdstuk (hoofdstuk 9) gewijd.

De in dit hoofdstuk te beantwoorden vragen zijn:

- In hoeverre nemen de gevoelens van onveiligheid af bij publiek door de aanwezigheid van meer geüniformeerd personeel? Volledigheidshalve wordt ook onveiligheidsbeleving bij ondernemers en bewoners aan de orde gesteld.
- Zijn de gevoelens van onveiligheid afgenomen, specifiek voor de uren dat de afsluiting effectief is?
- Is het vermijdingsgedrag afgenomen?

De hierboven besproken belevingsaspecten zullen worden behandeld per onderzoeksgroep, te weten:

- de publieksenquête
- de avondenquête
- de ondernemersenquête
- de bewonersenquête.

De verschuivingen tussen de voor- en nameting zijn getoetst, waarbij de grens voor een significant verschil ligt bij $p=.05$.

Overigens dient te worden opgemerkt dat de resultaten uit de avondenquête met de nodige terughoudendheid moeten worden bekeken. Immers op het moment van nameting onder de avondbezoekers is de gedeeltelijke afsluiting slechts vier maanden effectief, de uitbreiding van de laatste dienst van het

Hoog Catharijne-team tot 01.00 uur is dan slechts ongeveer drie maanden van kracht.

In paragraaf 8.6 volgt een beschrijving van de onderzoeksgegevens uit de verschillende nametingen die betrekking hebben op expliciet gestelde vragen over mogelijke veranderingen in veiligheid in het gebied. In de slotparagraaf van dit hoofdstuk volgt een samenvatting.

8.2 Onveiligheidsbeleving voor en na de maatregelen

8.2.1 De publieksenquête

Wanneer we de resultaten van voor- en nameting onder publiek met elkaar vergelijken dan blijkt er vrijwel geen verandering te zijn opgetreden in de onveiligheidsbeleving.

Tabel 22: Onveiligheidsbeleving voor en na de maatregelen (publiek)

	overdag				avond/nacht			
	voormeting (n=530)		nameting (n=642)		voormeting (n=157)		nameting (n=242)	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
ja, onveilig	99	19	105	16	83	53	141	58
nee, niet onveilig	431	81	537	84	74	47	101	42
totaal	530	100%	642	100%	157	100%	242	100%

(zowel voor de situatie overdag als voor 's avonds/'s nachts geldt:
 $p > .05$, niet significant)

De lichte daling van het percentage respondenten dat zich overdag onveilig voelt en de lichte stijging van het percentage respondenten dat zich in avond en nacht onveilig voelt zou verklaard kunnen worden door de (door het Hoog Catharijne-team geconstateerde) verschuivingen van de aanwezigheid van probleemgroepen van overdag naar later uren. Ook de eerder genoemde te geringe zichtbare aanwezigheid van geüniformeerd personeel in de late diensten speelt hierbij mogelijk een rol.

De plekken waar men zich onveilig voelt zijn voor voor- en nameting niet verschillend. De meeste mensen voelen zich in heel Hoog Catharijne onveilig, zeker in de uren na winkelsluitingstijd. Specifieke plekken noemt men zelden. De traverses en de parkeergarages worden relatief vaak in de avond en nacht als 'enge plekken' ervaren.

8.2.2 De avondenquête

Ook bij het avondpubliek blijkt de verandering in onveiligheidsbeleving marginaal te zijn. De onveiligheidsbeleving is weliswaar licht gedaald, dit verschil blijkt niet significant te zijn.

Tabel 23: Onveiligheidsbeleving voor en na de maatregelen (avondbezoekers)

	voormeting (n=122)		nameting (n=117)	
	abs.	%	abs.	%
ja, onveilig	60	49	55	47
nee, niet onveilig	62	51	62	53
totaal	122	100%	117	100%

Duidelijke verschillen tussen voor- en nameting waren voor de avondbezoekers niet te verwachten. De maatregelen uitbreiding politiezorg en gedeeltelijke afsluiting waren voor de nameting slechts kort geleden ingevoerd.

Op de vraag waar men zich onveilig voelt, wordt ook door veel avondbezoekers –bij beide metingen– heel Hoog Catharijne geantwoord. Bij de voormeting is Mc Donald's regelmatig als 'enge plek' aangegeven. Dit komt bij de nameting niet meer voor (Mc Donald's ligt dan ook in het afgesloten gedeelte). Bij de nameting noemt men daarentegen weer vaker de ingang van Hoog Catharijne bij V&D als 'enge plek'.

Aan de respondenten uit de avondenquête is ook de vraag voorgelegd waarom men zich onveilig voelt. De meeste redenen die worden gegeven hebben betrekking op in het gebied aanwezige mensen. De bouwkundige kenmerken van het complex worden eigenlijk nooit expliciet als reden voor gevoelens van onveiligheid aangegeven. Onderstaande tabel geeft de antwoorden weer voor beide metingen in absolute aantallen.

Tabel 24: Redenen van onveiligheid¹ (avondbezoekers)

	voormeting (n=60)	nameting (n=55)
weinig mensen aanwezig	12	12
aanwezigheid van 'enge' mensen	17	12
aanwezigheid druggebruikers	15	15
aanwezigheid alcoholisten	5	1
reputatie van Hoog Catharijne	8	3
rondhangende groepen	15	13
akelige sfeer	10	7
angst voor slachtofferschap	14	13

De categorieën in de bovenstaande tabel zijn spontaan door de respondenten genoemd. De aanwezigheid van druggebruikers is nog steeds een veel genoemde reden is voor onveiligheid. Wel is het aantal antwoorden dat betrekking heeft op de aanwezigheid van als bedreigend ervaren mensen in totaal afgenomen (van 60 naar 44 antwoorden).

1 Men mocht verschillende antwoorden geven.

8.2.3 De ondernemersenquête

Daadwerkelijke veranderingen kunnen met betrekking tot de ondernemers in Hoog Catharijne alleen worden afgelezen aan de panelgroep, de personen die aan beide metingen hebben meegewerkt.

Tabel 25: Onveiligheidsbeleving voor en na de maatregelen (ondernemers panelgroep)

	voormeting (n=51)	nameting (n=51)
ja, onveilig	26	25
niet onveilig	25	26
totaal	51	51

(McNemar $p > .05$, niet significant)

Uit de gegevens van de panelgroep blijkt dat er slechts zeer weinig verandering in onveiligheidsbeleving is opgetreden. We vinden dat bevestigd in de totale voor- en nameting onder de ondernemers. Uit de gegevens van beide panelmetingen blijkt voorts, dat onveiligheidsgevoelens zich in de meeste gevallen zowel tijdens als buiten werktijd voordoen.

8.2.4 De bewonersenquête

Gevoelens van onveiligheid spelen overdag nauwelijks een rol bij bewoners. Helaas is het aantal bewoners uit de panelgroep dat –bij beide metingen– aan-geeft het gebied na sluitingstijd te bezoeken slechts negen.

Tabel 26: Onveiligheidsbeleving voor en na de maatregelen (bewoners panelgroep, avond/nacht)

	voormeting (n=9)	nameting (n=9)
ja, onveilig	6	4
niet onveilig	3	5

Twee bewoners hebben na invoering van de maatregelen hun mening gewijzigd. Bij de voormeting geven zij aan zich 's avonds/'s nachts weleens onveilig te voelen en bij de nameting voelen zij zich niet meer onveilig.

Bij alle benaderde bewoners zien we bij vergelijking van de metingen eenzelfde dalende tendens in de onveiligheidsbeleving. Van degenen die het openbare gebied van Hoog Catharijne bezoeken, zegt bij de voormeting 42% (n=36) zich in de avonduren weleens onveilig te voelen, tegenover 38% (n=32) bij de nameting.

Samenvattend kan worden gesteld dat de invoering van de maatregelen –tot nu toe– geen duidelijk effect heeft gehad op de onveiligheidsbeleving van de door ons benaderde gebruikersgroepen van Hoog Catharijne.

8.3 Sfeerbeleving voor en na de maatregelen

Aangenomen wordt dat een gebied waar een overwegend prettige sfeer heerst, doorgaans als veilig wordt ervaren. In paragraaf 8.2 is duidelijk naar voren gekomen dat Hoog Catharijne –tijdens winkelopeningsuren– door de meeste mensen niet als onveilig wordt ervaren. In de avond en nacht echter wel. We hebben ook geconstateerd dat er na invoering van de maatregelen weinig aan de onveiligheidsbeleving is veranderd. In deze paragraaf stellen we sfeerbeleving onder de verschillende gebruikersgroepen aan de orde.

Vooraf dient nogmaals te worden opgemerkt dat ten tijde van de nameting onder de avondbezoekers –september 1989– de maatregelen die op de situatie in de avond en nacht van invloed kunnen zijn nog maar zeer kort lopen. De afsluiting is dan pas vier maanden in werking en de uitbreiding van de politie-zorg in feite nog korter. De verlenging van de late dienst van het Hoog Catharijne-team van 23.00 uur naar 01.00 uur is dan namelijk eveneens pas kort van kracht.

8.3.1 De publieksenquête

In de tabel wordt de sfeerbeleving weergegeven voor de situatie voor en na invoering van de maatregelen.

Tabel 27: Sfeerbeleving voor en na de maatregelen (publiek)

	overdag				avond/nacht			
	voormeting (n=526)		nameting (n=634)		voormeting (n=144)		nameting (n=229)	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
voornamelijk prettig	375	71	431	68	26	18	21	9
prettig en onprettig	70	13	137	22	11	8	29	13
voornamelijk onprettig	81	16	66	10	107	74	179	78
totaal	526	100%	634	100%	144	100%	229	100%

(overdag: chi-kwadraat 17.2, $p < .05$)

(avond/nacht: chi-kwadraat 7.8, $p < .05$)

De verschuivingen die optreden zijn echter tegengesteld: de sfeer overdag wordt (iets) positiever beleefd, terwijl de sfeer 's avonds/'s nachts (iets) negatiever wordt beleefd. Deze zelfde tendensen zagen we ook bij de onveiligheidsbeleving. De verschuiving van de aanwezigheid van probleemgroepen van overdag naar de avonduren kan opnieuw als verklaring dienen.

8.3.2 De avondenquête

De getroffen maatregelen hebben de sfeerbeleving van de avondbezoekers (nog) niet veranderd.

Tabel 28: Sfeerbeleving voor en na de maatregelen (avondbezoekers)

	voormeting (n=117)		nameting (n=109)	
	abs.	%	abs.	%
voornamelijk prettig	9	8	9	8
prettig en onprettig	24	20	27	25
voornamelijk onprettig	84	72	73	67
totaal	117	100%	109	100%

(p > .05, niet significant)

Het merendeel van de respondenten uit de avondenquêtes beoordeelt de sfeer als voornamelijk onprettig. Dit komt overeen met het oordeel over de sfeer gedurende de avond en nacht uit de algemene publieksenquête.

8.3.3 De ondernemersenquête

Ook bij de vergelijking van de voor- en nameting bij de panelgroep van de ondernemers treden geen significante verschillen op.

Tabel 29: Sfeerbeleving voor en na de maatregelen (ondernemers panelgroep)

	voormeting (n=50)		nameting (n=50)	
	abs.	%	abs.	%
voornamelijk prettig	34	68	29	58
prettig en onprettig	10	20	16	32
voornamelijk onprettig	6	12	4	8
weet niet	—		1	2
totaal	50	100	50	100

(p > .05 = niet significant)

Het positief oordeel overheerst: de sfeer wordt door de meeste ondernemers als voornamelijk prettig ervaren. Bij de ondernemers is geen onderscheid gemaakt tussen de situatie overdag en de situatie 's avonds/'s nachts. We mogen aannemen dat het oordeel vooral de situatie overdag betreft.

8.3.4 De bewonersenquête

Bij de bewoners blijkt het onderscheid tussen overdag en avond/nacht, net als bij het publiek van wezenlijk belang te zijn. In de volgende tabel staan de uitkomsten voor de panelgroep, in absolute aantallen.

Tabel 30: Sfeerbeleving voor en na de maatregelen (bewoners panelgroep)

	overdag		avond/nacht	
	voormeting (n=18)	nameting (n=18)	voormeting (n=11)	nameting (n=11)
voornamelijk prettig	10	10	1	0
prettig en onprettig	5	4	3	1
voornamelijk onprettig	3	3	7	8
weet niet	–	1	–	2
totaal	18	18	11	11

De sfeer overdag wordt door de respondenten als voornamelijk prettig omschreven, in de avond en nacht als voornamelijk onprettig. Na invoering van de maatregelen wordt de sfeer nauwelijks anders beoordeeld.

8.4 Ergernis aan groepen voor en na de maatregelen

Naast sfeerbeleving is ergernis aan bepaalde in Hoog Catharijne aanwezige groepen een belevingsaspect dat van invloed kan zijn op onveiligheidsbeleving. Al eerder in dit hoofdstuk is gebleken dat de reden voor gevoelens van onveiligheid in Hoog Catharijne vaak de aanwezigheid van als bedreigend ervaren groepen is.

Opgemerkt moet worden dat het, bij de benoeming van deze groepen, om subjectieve inschattingen van de respondenten gaat. Degene die door de een wordt betiteld als druggebruiker, kan door een ander een 'rondhanger' worden genoemd. Bovendien hoeft degene die men aanziet voor een verslaafde er niet altijd een te zijn. De in deze paragraaf opgenomen tabellen illustreren voornamelijk het beeld dat mensen hebben van bepaalde in Hoog Catharijne aanwezige groepen.

De groep avondbezoekers blijft in deze paragraaf buiten beschouwing, omdat de vragen over ergernis niet gesteld zijn in de avondenquête.

8.4.1 De publicksenquête

Vergelijken we de resultaten tussen voor- en nameting dan blijkt dat de mate van ergernis aan bepaalde groepen nauwelijks is veranderd. Bij de voormeting geeft 64% van de respondenten aan zich te ergeren aan bepaalde groepen en bij de nameting gaat het om 63%. Onderstaande tabel vergelijkt de groepen die bij beide metingen spontaan het meest zijn genoemd.

Tabel 31: Ergernis aan groepen² (publiek)

	voormeting (n=340)		nameting (n=407)	
	abs.	%	abs.	%
druggebruikers	137	34	237	43
dronken mensen	111	27	87	16
'rondhangers'	89	22	116	21
zwervers	67	17	113	20
totaal antwoorden	404	100%	553	100%

De ergernis die de groep druggebruikers opwekt bij het publiek is duidelijk toegenomen. De veronderstelling dat verspreiding en verkleining van deze groepen zou leiden tot een minder aanstootgevende situatie voor het publiek is dus niet uitgekomen. De ergernis aan dronken mensen is daarentegen wel afgenomen. Dit kan beschouwd worden als een na-ijleffect van het verbod op alcoholgebruik in het openbare gebied van Hoog Catharijne, dat sinds medio juli 1987 van kracht is. Per 1 juni 1988 is deze politieverordening uitgebreid met La Vie en een groot deel van de binnenstad.

8.4.2 De ondernemersenquête

Van de ondernemers uit de panelgroep (n=51) is het totaal aantal ondernemers dat zich weleens ergert aan bepaalde groepen niet veranderd (48 respondenten). Onderstaande tabel geeft weer aan wiens aanwezigheid men zich ergert. Men mocht verschillende antwoorden geven op deze vraag.

Tabel 32: Ergernis aan groepen (ondernemers panelgroep)

	voormeting (n=48)		nameting (n=48)	
	abs.	%	abs.	%
druggebruikers	41	37	43	35
dronken mensen	25	22	16	13
'rondhangers'	13	12	10	8
zwervers	13	12	16	13
jongeren	11	10	21	17
winkeldieven	8	7	15	12
politie/bewakingsdienst	—	0	2	2
weet niet	—	0	1	1
totaal antwoorden	111	100%	123	100%

2 Men mocht verschillende antwoorden geven.

Ook door de ondernemers wordt de groep drugverslaafden het meest genoemd. De ergernis aan deze groep is echter niet toegenomen. De ergernis aan dronken mensen is ook bij de ondernemers duidelijk afgenomen. Een 'opkomende' ergernis wekkende groep is die van de jongeren.

Geüniformeerd personeel wordt blijkbaar ook niet altijd als prettig ervaren.

8.4.3 De bewonersenquête

Bij de panelgroep van de bewoners is het totaal aantal mensen dat aangeeft zich weleens te ergeren aan bepaalde in Hoog Catharijne aanwezige groepen niet veranderd. Bij beide metingen geven 14 van de 19 respondenten aan zich weleens te ergeren.

Evenals bij publiek en ondernemers zijn het degenen die zij druggebruikers noemen, aan wie men zich het meest stoort. Onderstaande tabel geeft (in absolute aantallen) weer hoe vaak een bepaalde groep is genoemd.

Tabel 33: Ergernis aan groepen voor en na de maatregelen

	voormeting (n=14) abs.	nameting (n=14) abs.
druggebruikers	6	9
dronken mensen	2	1
'rondhangers'	3	—
zwervers	1	2
jongeren	3	7
totaal antwoorden	15	19

Samenvattend kan worden gesteld dat ergernis aan in Hoog Catharijne aanwezige groepen niet of nauwelijks is afgenomen na invoering van de maatregelen. Het zijn degenen die men druggebruikers noemt, die door de respondenten uit de verschillende enquêtes het vaakst worden genoemd. In de publieksenquête is de ergernis aan deze groep in het afgelopen jaar zelfs toegenomen. Nogmaals moet gezegd worden dat het hier om een subjectieve omschrijving van de groepen gaat. De resultaten wijzen er wel op dat men zich met name ergert aan mensen die (schijnbaar) zonder reden in het gebied vertoeven.

8.5 Vermijdingsgedrag voor en na de maatregelen

Aan alle respondenten van de verschillende enquêtes is de vraag voorgelegd of er bepaalde tijdstippen zijn waarop men Hoog Catharijne weleens vermijdt, vanwege gevoelens van onveiligheid. Bij de analyse van de voormetingsgegevens bleek reeds, dat men zelden of nooit overdag het gebied vermijdt, maar vrijwel altijd 's avonds en 's nachts. In principe komt dit neer op de uren na winkelsluitingstijd. Immers tijdens koopavonden bezoekt men het gebied doorgaans wel. Derhalve is besloten vermijdingsgedrag hier niet uitgesplitst weer te geven voor de verschillende dagdelen, maar terug te brengen tot wel/geen vermijding. Het gaat hierbij dan vrijwel altijd om vermijding ná winkelsluitingstijd.

8.5.1 De publieksenquête

Hoog Catharijne wordt voornamelijk in de avond en nacht vermeden vanwege onveiligheidsgevoelens. Dit geldt voor beide metingen. Op de vraag welke plekken men vermijdt, wordt door de meeste respondenten heel Hoog Catharijne genoemd. Wanneer men wel specifieke plekken aangeeft, dan worden bij voor- en nameting dezelfde plekken genoemd, namelijk parkeergarages, trappenhuizen en traverses.

Bij vergelijking tussen de beide metingen vinden we geen duidelijke verandering in het vermijdingsgedrag.

Tabel 34: Vermijdingsgedrag voor en na de maatregelen (publiek)

	voormeting (n=539)		nameting (n=652)	
	abs.	%	abs.	%
wel vermijding	313	58	410	63
geen vermijding	226	42	242	37
totaal	539	100%	652	100%

($p > .05$ = niet significant)

Zowel bij de voor- als bij de nameting blijkt dat een meerderheid van de respondenten bepaalde delen van Hoog Catharijne (op bepaalde tijdstippen) wel eens vermijdt.

8.5.2 De avondenquête

Bij de avondbezoekers zien we een lichte afname van het vermijdingsgedrag, dit in tegenstelling tot bij het publiek. Het verschil tussen de beide metingen is echter niet significant.

Tabel 35: Vermijdingsgedrag voor en na de maatregelen (avondbezoekers)

	voormeting (n=121)		nameting (n=114)	
	abs.	%	abs.	%
vermijding	65	54	47	41
geen vermijding	56	46	67	59
totaal	121	100%	114	100%

($p > .05$ = niet significant)

8.5.3 De ondernemersenquête

De ondernemers van de panelgroep geven als tijdstippen van vermijding –net als publiek en avondbezoekers– ook de uren na winkelsluitingstijd aan. In vrijwel alle gevallen geven zij dan heel Hoog Catharijne aan als gebied dat wordt

vermeden. Wat de ondernemers uit de panelgroep betreft blijkt het vermijdingsgedrag significant te zijn afgenomen.

Tabel 36: Vermijdingsgedrag voor en na de maatregelen (ondernemers panelgroep)

	voormeting (n=51)	nameting (n=51)
vermijding	24	13
geen vermijding	27	38
totaal	51	51

($p < .05$ = significant)

Wat precies de reden is voor het verminderde vermijdingsgedrag is niet te achterhalen.

8.5.4 De bewonersenquête

Van de bewoners uit de panelgroep (n=19) geven bij de voormeting 18 respondenten aan wel eens delen van het openbare gebied te vermijden; bij de nameting rapporteren 17 bewoners vermijdingsgedrag. Het geven van een tabel is hier dan ook weinig zinvol.

Concluderend: vermijdingsgedrag in Hoog Catharijne is alleen onder de (panelgroep van) ondernemers duidelijk afgenomen na invoering van de maatregelen. Voor alle groepen geldt dat het vooral de uren na winkelsluitingstijd zijn, waarop men doorgaans heel Hoog Catharijne vermijdt.

8.6 Veranderingen in beoordeelde veiligheid

8.6.1 Inleiding

In het voorafgaande is nagegaan in hoeverre veranderingen konden worden vastgesteld in de beleving van de situatie in Hoog Catharijne op basis van de uitgevoerde metingen. Daarnaast hebben we de bezoekersgroepen (met uitzondering van de avondbezoekers) ook expliciet gevraagd of men van mening is dat de veiligheid in Hoog Catharijne is veranderd het afgelopen jaar. Onderstaand zijn de resultaten weergegeven.

8.6.2 Beoordeelde veiligheid (nameting)

De publieksenquête

Een kwart van de respondenten uit de nameting vindt dat de veiligheid in Hoog Catharijne in de afgelopen 12 maanden is toegenomen. Drie procent vindt de veiligheid afgenomen en volgens 37% is er niets veranderd aan de situatie. Ongeveer een derde van de respondenten heeft zich onthouden van een antwoord. Van degenen die de veiligheid vinden toegenomen schrijft 63% deze verandering toe aan de uitbreiding van de politiezorg.

De ondernemersenquête

Op de vraag of men van mening is dat de veiligheid in de afgelopen 12 maanden is veranderd, antwoordt 49% van de nametingsgroep (n=131) dat deze is toegenomen. Negen ondernemers (7%) zijn van mening dat de veiligheid is afgenomen. Als belangrijkste reden voor de toename in veiligheid wordt de uitbreiding van de politiezorg genoemd.

De bewonersenquête

Volgens 29 bewoners uit de nameting (n=52) is de veiligheid in de afgelopen 12 maanden in Hoog Catharijne toegenomen, 15 bewoners vinden de veiligheid onveranderd. Meestal wordt een toename van de veiligheid (24 van de 29 bewoners) toegeschreven aan een uitbreiding van het toezicht in het gebied.

Samenvattend

Samenvattend kan gesteld worden dat bij ondernemers en bewoners – en in mindere mate bij het publiek – de mening overheerst dat Hoog Catharijne veiliger is geworden het afgelopen jaar en dat dit toegeschreven wordt aan de uitbreiding van de politiezorg in Hoog Catharijne. Ondanks het feit dat op basis van de objectieve metingen nauwelijks tot geen effect kon worden vastgesteld, is er toch het een en ander veranderd in de ogen van de Hoog Catharijne-gebruiker. Deze verandering in beoordeling heeft echter (nog) niet doorgewerkt in daadwerkelijke beleving van de situatie.

8.7 Samenvatting

- Vergelijken we de gegevens van de beide metingen onder de verschillende groepen, dan moeten we constateren dat de **onveiligheidsbeleving** amper is veranderd na invoering van de maatregelen.
 - . Overdag spelen gevoelens van onveiligheid nauwelijks een rol.
 - . In de avond en nacht zijn de onveiligheidsgevoelens bij publiek en bewoners licht (maar niet significant) toegenomen.
 - . De bezoekers na 23.00 's avonds vinden de situatie wat betreft onveiligheid nagenoeg niet veranderd.
- Ook ten aanzien van sfeerbeleving kan worden geconstateerd dat er na invoering van de maatregelen weinig is veranderd (voor avondbezoekers, ondernemers en bewoners). Overdag wordt de sfeer doorgaans als prettig ervaren en in de avond en nacht als voornamelijk onprettig.

Voor publiek geldt dat de gevonden verschillen tussen de beide metingen, zowel voor de situatie overdag, als in de avond en nacht significant zijn. Overdag vinden de mensen de sfeer verbeterd, hun oordeel over de sfeer 's avonds en 's nachts is negatiever geworden.
- Voor ergernis als belevingsaspect kunnen we eveneens weinig verandering opmerken. De ruime meerderheid van alle door ons benaderde respondenten geeft aan zich wel eens aan een of meer groepen in Hoog Catharijne te ergeren. Degenen die het vaakst worden genoemd zijn de druggebruikers. De ergernis bij het publiek over deze groep is zelfs toegenomen. De invoering van de diverse maatregelen heeft op dit punt dus nog geen verandering kunnen brengen.
- Rest nog de vraag of **vermijdingsgedrag** is afgenomen na invoering van de maatregelen. Bij het publiek en bewoners constateren wij geen signifi-

cante veranderingen. De ondernemers vertonen daarentegen een duidelijke vermindering van vermijdingsgedrag.

- Deze uitkomsten betekenen niet dat er niets veranderd is: wanneer expliciet gevraagd wordt naar verandering in de (on)veiligheid, dan overheerst de mening, dat de veiligheid in Hoog Catharijne is toegenomen. De meeste respondenten schrijven dit toe aan de uitbreiding van de politiezorg.

9. Geregistreerde criminaliteit en feitelijk slachtofferschap in Hoog Catharijne vóór en ná invoering van de maatregelen

9.1 Inleiding

Naast het terugdringen van onveiligheidsbeleving en vermijdingsgedrag, behoort ook het terugdringen van feitelijke criminaliteit tot de doelstellingen van het Hoog Catharijne-project.

Van het project 'uitbreiding preventieve politiezorg' diende een preventief effect uit te gaan op de feitelijke criminaliteit door de aanwezigheid van meer geüniformeerd personeel. Bij het experiment 'gedeeltelijke afsluiting' is met name bedoeld op een afname van de geweldscriminaliteit gedurende de uren van afsluiting, te weten tussen 23.00 en 01.00 uur. Bij de projecten 'bestrijding winkelcriminaliteit' en 'fietsen:diefstal en fout parkeren' is de doelstelling primair geweest het terugdringen van deze beide typen delicten.

De vraag of de feitelijke criminaliteit is afgenomen na invoering van de maatregelen wordt op verschillende manieren behandeld:

- Door vergelijking van aangiftecijfers van delicten, ter kennis gekomen van politie. Deze cijfers worden gepresenteerd voor twee perioden van 10 maanden: maart tot en met december 1988 en maart tot en met december 1989 (paragraaf 9.2).
- Door vergelijking van gegevens van incidenten en delicten die ter kennis zijn gekomen van de NVD. Bij deze vergelijking worden eveneens de perioden maart - december 1988 en maart - december 1989 gehanteerd (paragraaf 9.3).
- Door vergelijking van de slachtoffercijfers uit de algemene voor- en nametingen onder publiek, ondernemers en bewoners (paragraaf 9.4). Bij deze vergelijking wordt steeds een periode van twaalf maanden voorafgaand aan de afname van de enquête gehanteerd.

9.2 Politiegegevens over Hoog Catharijne, binnenstad en geheel Utrecht

Behalve de vraag of de feitelijke criminaliteit is afgenomen in Hoog Catharijne na invoering van de maatregelen, is ook de vraag van belang of zich verschuivingen van delicten hebben voorgedaan naar omringende buurten. Daarom worden ook de aangiftecijfers voor de binnenstad (met uitsluiting van Hoog Catharijne) weergegeven. Omdat het vaststellen van verplaatsingseffecten een complexe zaak is moeten we ons op dit punt echter beperken tot aanwijzingen op basis van de beschikbare cijfers.

Om enig idee te krijgen van andersoortige ontwikkelingen van invloed op de aangiftecijfers, wordt voor de onderscheiden delicten ook het aangiftecijfer voor geheel Utrecht gepresenteerd.

De keuze van delicten is gebaseerd op een notitie van R. Hesseling met betrekking tot feitelijke criminaliteit in Hoog Catharijne, ter voorbereiding van het Hoog Catharijne-project (Hesseling R, 1986). Voor een specificatie van de onderscheiden delicten verwijzen we naar bijlage 6.

Tabel 37: Geregistreerde criminaliteit maart tot en met december 1988 en maart tot en met december 1989

	Hoog Catharijne		binnenstad		Utrecht	
	'88	'89	'88	'89	'88	'89
diefstal fiets	443	628 (43%)	1821	2184 (19%)	4530	5218 (15%)
diefstal uit voertuig	216	264 (22%)	2873	2864 (-1%)	6366	6789 (6%)
winkeldiefstal	725	805 (11%)	848	900 (6%)	2181	2204 (1%)
winkeldiefstal met geweld	11	10 (-10%)	26	40 (54%)	59	76 (29%)
diefstal/inbraak woning	3	7 (133%)	946	778 (-18%)	2849	2786 (-3%)
inbraak winkel/bedrijf	67	55 (-18%)	580	752 (30%)	1285	1467 (14%)
zakkenrollen/tassenrollen	279	311 (11%)	671	728 (8%)	1253	1496 (19%)
vernieling	46	46 (0%)	534	600 (12%)	1715	1709 (-1%)
geweld	85	90 (6%)	506	549 (8%)	1401	1580 (13%)
sexueel geweld ¹	3	9 (300%)	15	119 (639%)	92	265 (188%)
totaal	1878	2225 (18%)	8820	9514 (8%)	21731	23590 (8%)

bron: incidentregistratie Gemeentepolitie Utrecht

De aantallen tussen haakjes geven de toe- of afname in procenten ten opzichte van de situatie in 1988.

Uit het bovenstaande moet worden geconcludeerd dat er geen daling van geregistreerde criminaliteit in Hoog Catharijne geconstateerd kan worden. Alhoewel de algehele tendens een stijgende is, is de criminaliteit in Hoog Catharijne meer gestegen dan in de Utrechtse binnenstad en Utrecht als geheel. Het onderzoeksgebied kent een stijging van maar liefst 18%, de binnenstad heeft bij vergelijking met het voorgaande jaar een stijgingspercentage van 8% en de stad Utrecht als geheel eveneens 8%.

Wanneer we de delicten met geringe aangiftecijfers (winkeldiefstal met geweld, diefstal/inbraak woning en sexueel geweld) buiten beschouwing laten, dan blijkt dat de grootste stijging in aangiftecijfers -voor Hoog Catharijne- zich voordeden bij de fietsdiefstallen en de diefstal/inbraak uit voertuigen. De onverwachte toename van de fietsdiefstallen is reeds uitgebreid besproken in hoofdstuk 6.

Wanneer men zich realiseert dat de komst van de toezichthouders betekende dat de NVD zich meer kon concentreren op de parkeergarages dan is ook een stijging van het aantal aangiften van diefstal uit voertuigen met 22% opmerkelijk.

Op basis van bovenstaande gegevens is mogelijkserwijs bij twee delicten sprake van verplaatsingseffecten: Dit betreft 'winkeldiefstal met geweld' en 'inbraak in winkel/bedrijf'. Bij beide delicten zien we een daling in aangiften voor Hoog

1 Volgens de Gemeentepolitie Utrecht wordt deze forse toename met name veroorzaakt door de verhoogde aangiftebereidheid van homoseksuelen van dit type delict.

Catharijne en een relatief grote stijging in de binnenstad in vergelijking met het aangiftecijfer voor geheel Utrecht.

Het experiment 'gedeeltelijke afsluiting' had als specifieke doelstelling het terugdringen van de geweldscriminaliteit in de avond en nacht. In onderstaande tabel is het aantal geregistreerde geweldsdelicten weergegeven **gedurende de uren van afsluiting** (van 23.00 uur tot 06.00 uur) voor een periode van 10 maanden vóór en na invoering van de maatregelen.

Tabel 38: Geregistreerde geweldscriminaliteit tussen 23.00 uur en 06.00 uur, vóór en na invoering van de maatregelen

	mei t/m dec '88	mei t/m dec '89
bedreiging	2	4
diefstal met geweld	11	4
eenvoudige mishandeling	3	3
openlijke geweldpleging	—	1
zware mishandeling	—	1
feitelijke aanranding	1	—
totaal	17	13

bron: gemeentepolitie Utrecht

Het aantal aangiften van geweldscriminaliteit in de uren dat de afsluiting effectief is, is gedaald van 17 naar 13. Op langere termijn kan worden aangegeven of deze daling structureel is of incidenteel is geweest.

Overigens blijkt het aantal aangiften – met een gemiddelde van 1,7 per maand – ook vóórdat de afsluiting een feit was, in absolute zin vrij laag te zijn.

9.3 De gegevens van de Nederlandse Veiligheidsdienst

Bij de volgende gegevens gaat het om de ter kennis van de NVD gekomen delicten en incidenten in Hoog Catharijne. Dit betreft eigen constatering, aangiften en meldingen door derden aan de NVD, opnieuw over de perioden maart–december 1988 en maart–december 1989. Men dient echter wel te bedenken dat in de registratie van de bewakingsdienst en de politie niet altijd op gelijke wijze wordt gecategoriseerd. Hierdoor wordt vergelijking bemoeilijkt. Ook de begrenzing van het gebied komt niet volledig overeen. Zo behoort bijvoorbeeld voor de NVD de Jaarbeurs-parkeergarage wel tot het werkgebied van Hoog Catharijne terwijl dit bij de gemeentepolitie niet het geval is.

Tabel 39: NVD-gegevens voor en na de maatregelen (maart-december 1988 en 1989)

	mrt t/m dec '88	mrt t/m dec '89
zakkenrollerij	111	80 (-28%)
diefstal uit voertuigen	319	451 (41%)
winkeldiefstal, diefstal onder- delen voertuigen	291	221 (24%)
drugs, handel/gebruik	4809	4683 (-3%)
diefstal uit woonhuis, kantoren en automaten	5	4 (-20%)
lastig vallen van personen	186	148 (-21%)
vandalisme, vernielingen e.d.	275	155 (-44%)
vechtpartijen	73	112 (53%)
totaal	6069	5854 (-4%)

bron: jaaroverzicht statistieken NVD

De aantallen tussen haakjes geven de toe- of afname aan in % ten opzichte van de situatie in 1988.

Het grote aantal meldingen 'drugs, handel/gebruik' in beide perioden wordt vooral veroorzaakt door het 'keep-moving-systeem' dat ook door de NVD wordt toegepast. Het personeel van de NVD meldt in deze categorie namelijk niet alleen de keren dat zij zien dat er werkelijk drugs in Hoog Catharijne worden gebruikt of verhandeld, maar ook iedere keer als zij druggebruikers verzoeken zich te verplaatsen.

Bij de meeste delicten hebben zich aanzienlijke veranderingen in de aantallen geregistreerde incidenten voorgedaan. Men dient echter te bedenken dat er met de komst van de toezichthouders werkafspraken zijn gemaakt tussen de politie en de NVD. Het Hoog Catharijne team zou zich in de eerste plaats richten op het openbaar gebied van Hoog Catharijne, terwijl de NVD voornamelijk de parkeergarages met de bijbehorende trappenhuizen voor haar rekening zou nemen. Dit kan een belangrijk deel van de stijging of daling in de registratie verklaren.

Bij de categorieën 'vechtpartij' en 'diefstal uit voertuigen' zien we de grootste toename. De meldingen van vandalisme/vernielingen en van zakkenrollerij zijn het meest gedaald. De toename van het aantal vechtpartijen zou een bevestiging kunnen zijn van de opvatting, die binnen de NVD leeft, dat de onrust en agressie onder de groep druggebruikers is toegenomen.

De toename van het aantal auto-inbraken komt overeen met de politiecijfers. Volgens de NVD wordt de toename van diefstallen uit voertuigen echter vooral veroorzaakt door een toenemend aantal auto-inbraken in de parkeergarage van de Jaarbeurs. Deze valt buiten de politieregistratie van Hoog Catharijne en ook buiten die van de binnenstad. Dit zou betekenen dat niet alleen in de Hoog Catharijne-parkeergarages (politiecijfers) maar ook in de Jaarbeurs-parkeergarage (NVD-cijfers) sprake is geweest van een toename van auto-inbraken.

De (gedeeltelijke) verandering wat betreft werkterrein bij de NVD maakt het

moeilijk om verdergaande conclusies te verbinden aan de vergelijking van NVD-cijfers vóór en na de komst van de toezichthouders.

Conclusies registratiegegevens politie en NVD

Voordat we de feitelijke criminaliteit via de slachtoffercijfers benaderen geven we een samenvatting van de belangrijkste bevindingen:

- De criminaliteit in Hoog Catharijne is niet afgenomen. Zo blijkt uit de aangiftecijfers.
Het aantal fietsdiefstallen, auto-inbraken, winkeldiefstallen en gevallen van zakkenrollerij is zelfs gestegen.
- Er kan sprake zijn van verplaatsingseffecten van Hoog Catharijne naar de binnenstad bij de delicten 'inbraak' en 'winkeldiefstal met geweld'.
- De geweldscriminaliteit in de nachtelijke uren (tijdens de gedeeltelijke afsluiting) is wel afgenomen. Het betreft echter kleine aantallen.
- Interpretatie van de NVD-cijfers wordt bemoeilijkt door de ingevoerde verandering in werkterrein. Deze cijfers bevatten aanwijzingen dat de auto-inbraken en de onrust en agressie onder druggebruikers is toegenomen.

9.4 Slachtofferschap (enquêtegegevens)

Omdat lang niet van alle gepleegde delicten aangifte wordt gedaan, vormen slachtoffercijfers in het algemeen een noodzakelijke aanvulling op de aangiftecijfers. In de enquêtes is slachtofferschap in Hoog Catharijne op verschillende manieren aan de orde geweest. We zullen eerst de resultaten van de algemene publieksenquête en daarna die van de ondernemers- en de bewoners-enquête behandelen. In de avondenquête zijn, vanwege de beperkte omvang van dit onderzoek, geen slachtoffervragen opgenomen.

Het publiek

Aan alle respondenten is expliciet gevraagd naar ervaringen met fietsdiefstal en lastig gevallen worden; vervolgens is gevraagd naar mogelijke andere slachtofferervaringen. De vragen hadden steeds betrekking op een periode van 12 maanden. Bij de voormeting bleek dat 18% van alle respondenten (n=539) minstens eenmaal slachtoffer is geworden van een delict, gepleegd in Hoog Catharijne. Bij de nameting (n=652) is dit percentage gestegen naar 21%. Deze stijging met 3% is niet significant.

In onderstaande tabel is het slachtofferschap per delictsoort weergegeven. Hierbij is geen rekening gehouden met het feit dat eenzelfde respondent meermalen slachtoffer kan zijn geworden van het zelfde delict. Het totale aantal slachtofferervaringen komt in deze tabel dus niet tot uiting.

Tabel 40: Slachtofferschap in Hoog Catharijne (publiek)

	voormeting (n=539)		nameting (n=652)	
	abs.	%	abs.	%
lastig vallen	55	10	78	12
bedreiging	—	—	5	1
geweld	2	0	3	0
sexueel geweld	1	0	—	—
fietsdiefstal	32	6	57	9
diefstal van auto	—	—	1	0
diefstal uit auto	—	—	1	0
zakkenrollen	17	3	21	3
totaal slachtoffers	96	18(%)	139	21(%)

Naar aanleiding van bovenstaande tabel kan het een en ander worden geconcludeerd:

- Het slachtofferschap in Hoog Catharijne is niet afgenomen de laatste 12 maanden.
- Het ondervraagde Hoog Catharijne-publiek kreeg in een jaar tijd voorafgaand aan en na invoering van de maatregelen nagenoeg alleen te maken met lastig gevallen worden, fietsdiefstal en zakkenrollen.
- In het jaar voorafgaand aan het experiment werd 18% van de respondenten slachtoffer van 1 of meer delicten. Tijdens het experimentele jaar steeg dit percentage tot 21%.
- Het percentage respondenten dat werd lastig gevallen of bedreigd is (niet significant) gestegen van 10% naar 13%. Als men bedenkt dat 1 op de 8 bezoekers dus minstens eenmaal werd lastig gevallen de afgelopen 12 maanden, dan is dat wel verontrustend.
- Het slachtofferschap bij fietsdiefstal steeg van 6% naar 9 %. Deze slachtofferpercentages hebben betrekking op de totale onderzoeksgroep. Binnen de groep die daadwerkelijk gebruik maakt van de fiets steeg dit percentage van 17% naar 29% (zie ook paragraaf 6.4).
- Het slachtofferpercentage van zakkenrollerij is onveranderd gebleven op 3%.
- De toename van het aantal auto-inbraken, die in de politiecijfers en in de NVD-cijfers tot uitdrukking kwam, vinden we niet terug in de slachtofferpercentages.

Ondernemers

Bij de ondernemers is expliciet gevraagd naar ervaringen met 'lastig gevallen worden', 'bedreiging' en 'fietsdiefstal'. Verder is ook gevraagd naar 'overig slachtofferschap'. De gegevens bij beide metingen hebben betrekking op een periode van 12 maanden voorafgaand aan de meting.

De slachtofferpercentages onder ondernemers blijken beduidend hoger te zijn dan die bij de andere groepen:

- Een derde van de ondernemers zegt wel eens te zijn lastig gevallen. Dit percentage is onveranderd bij de nameting.
- Een kwart van de ondernemers geeft bij de voormeting en de nameting aan minstens eenmaal te zijn bedreigd.

- Een derde van de ondernemers geeft bij de voormeting aan te hebben meegemaakt dat er ingebroken werd. Bij de nameting is dit percentage iets gedaald tot 27%. Dit gegeven komt overeen met de bij de behandeling van de politiecijfers gesignaleerde afname in het aantal aangiften van 'inbraak in winkel/bedrijf'.
- De overige delicten zoals geweld, fietsdiefstal en auto-inbraak komen slechts incidenteel voor.

Bewoners

Bij de bewoners werd expliciet gevraagd naar ervaringen met 'lastig gevallen worden' en met fietsdiefstal.

Bewoners blijken vooral slachtoffer te worden van auto-inbraak, 'lastig vallen' en fietsdiefstal:

- Een op de 7 bewoners heeft minstens 1 maal een auto-inbraak meegemaakt. Dit percentage is bij de nameting gelijk gebleven.
- Een op de 7 bewoners werd in een periode van 12 maanden lastig gevallen. Bij de nameting betreft dit 1 op de 10 bewoners.
- Het slachtofferpercentage van fietsdiefstal ligt bij de fietsgebruikers op 25%. Dit geldt voor de voormeting en voor de nameting.

Samenvatting van de enquêtegegevens

Op basis van de algemene enquêtes onder publiek, ondernemers en bewoners kan vrijwel geen afname van de feitelijke criminaliteit, gepleegd in Hoog Catharijne, worden vastgesteld.

De ondervraagde gebruikersgroepen worden vooral geconfronteerd met hinderlijk gedrag, fietsdiefstal, inbraak in winkels (ondernemers) en inbraak in auto's (bewoners).

Bij de ondernemers is overigens een lichte daling waar te nemen in het slachtofferschap van de inbraken in winkel/bedrijf, een daling die ook in de politiecijfers te vinden is.

9.5 Samenvatting

In het algemeen kan worden gesteld dat de feitelijke criminaliteit in Hoog Catharijne na de invoering van de maatregelen eerder is toegenomen dan afgenomen. Deze toename zou deels toegeschreven kunnen worden aan de uitbreiding van de politiezorg. Meer (zichtbare) politie-inzet kan bij het publiek leiden tot een verhoogde aangiftebereidheid. De vrij sterke stijging van de feitelijke criminaliteit in Hoog Catharijne wordt voornamelijk veroorzaakt door het sterk gestegen aantal fietsdiefstallen en diefstal uit c.q. inbraak in voertuigen.

Het aantal geweldsdelicten in Hoog Catharijne tijdens de uren dat de afsluiting effectief is, is afgenomen.

De cijfers van de Nederlandse Veiligheidsdienst laten eveneens een daling zien bij een aantal van de door hen geregistreerde delicten. Een toename constateren zij in inbraken in voertuigen (vooral in de Jaarbeursgarage) en in vechtpartijen. Het feit dat het werkgebied van de NVD is veranderd bemoeilijkt echter de interpretatie van deze registratie.

10 Conclusies en aanbevelingen

10.1 Conclusies

In Hoog Catharijne vond een aantal beleidsexperimenten plaats. Deze waren gericht op de vermindering van veel voorkomende criminaliteit en van onveiligheidsgevoelens in Hoog Catharijne.

Het project werd gedragen door een werkgroep waarin alle belanghebbenden vertegenwoordigd zijn: bedrijfsleven, bewoners, beheerder-eigenaar (ABP), gemeentelijke en rijksoverheid, justitie, politie en de Nederlandse Spoorwegen. De financiering van de experimenten en het onderzoek is gerealiseerd door de eigenaar van Hoog Catharijne, de diverse gebruikers van Hoog Catharijne en door de overheid (zie bijlage 7).

De evaluatie werd uitgevoerd door de vakgroep Stads- en Arbeidsstudies van de Rijksuniversiteit Utrecht en Bureau Criminaliteitspreventie BV te Amsterdam.

In het onderhavige evaluatierapport worden 3 vragen beantwoord:

- In hoeverre zijn de geplande maatregelen gerealiseerd?
- Is er sprake van een afname van gevoelens van onveiligheid in Hoog Catharijne?
- Is er sprake van een vermindering van veel voorkomende criminaliteit in Hoog Catharijne?

De eerste vraag is beantwoord door de implementatie en uitvoering van de maatregelen op de voet te volgen. Dit gebeurde door het houden van interviews met de uitvoerenden, participerende observaties en deelname aan vergaderingen. Om de tweede vraag te kunnen beantwoorden werd voorafgaand aan de invoering van de maatregelen een uitgebreide enquête afgenomen aan de gebruikersgroepen van Hoog Catharijne: bezoekers (overdag en 's avonds), ondernemers en bewoners. Deze (voor)meting werd, circa 8 maanden na invoering van de beleidsexperimenten, herhaald (nameting). Door vergelijking van de resultaten van de voor- en nameting konden de mogelijke effecten worden vastgesteld.

De derde vraag is beantwoord door middel van analyse van delictgegevens van de gemeentepolitie en de NVD, alsmede de slachtoffergegevens uit de verschillende enquêtes. Hieronder worden de bovenstaande vragen kort beantwoord.

10.1.1 Implementatie van de maatregelen

Het beleidsexperiment 'preventieve politiezorg'

Teneinde de formele controle en het preventieve toezicht in Hoog Catharijne te verhogen is voor de duur van 1 jaar de nieuwe functie van 'toezichthouder' gecreëerd. De (12) toezichthouders werden toegevoegd aan het bestaande Hoog Catharijne-team van de gemeentepolitie Utrecht. Hiermee werd de sterkte van het Hoog Catharijne-team nagenoeg verdubbeld.

De uitvoering van dit experiment is overwegend positief verlopen:

- De toezichthouders zelf zijn zeer tevreden over het werk en de teamgeest.
- De doelstelling dat het werk vooral een preventief karakter moet hebben, is gehaald.

- De samenwerking met de eveneens in dit gebied aanwezige particuliere bewakingsdienst (de NVD) verloopt volgens beide partijen redelijk goed.
- De aanwezigheid van drie verschillende typen geüniformeerd personeel lijkt geen aanleiding gegeven te hebben tot verwarring bij het publiek. De indruk bestaat dat het verschil niet of nauwelijks wordt opgemerkt.

De direct betrokkenen (toezichthouders, politie en NVD) noemen als voornaamste knelpunten:

- De zichtbare aanwezigheid van leden van het Hoog Catharijne-team wordt in de avonduren bedreigd door de noodzaak juist in deze uren repressief te werken.
- De probleemgroepen zijn kleiner geworden, maar hebben zich ook meer over het gebied verspreid, wat de beheersbaarheid niet ten goede komt.
- De strikte beperking van het werkgebied levert in de dagelijkse praktijk soms problemen op. Deze zijn echter niet onoverkomelijk.

De meeste ondernemers en bewoners weten dat de politiezorg is uitgebreid. Ook onder het Hoog Catharijne-publiek is de bekendheid van deze maatregel vrij groot (50% is ervan op de hoogte). Het onderzoek heeft echter niet kunnen aantonen dat men daadwerkelijk vaker geüniformeerd personeel ziet surveilleren.

De maatregel wordt positief gewaardeerd door alle gebruikersgroepen.

Desondanks blijkt een deel van het publiek nog steeds van mening (en zelfs iets sterker dan voor de invoering van de maatregelen) dat er onvoldoende geüniformeerd personeel in Hoog Catharijne aanwezig is. Ondernemers en bewoners neigen wel tot meer tevredenheid over de politiezorg in Hoog Catharijne, in elk geval overdag.

Een meerderheid van de ondernemers en bewoners is van mening dat de veiligheid in Hoog Catharijne is toegenomen. Bij het publiek overheerst de mening dat de veiligheid onveranderd is. Degenen die een toename van de veiligheid waarnemen schrijven dit in meerderheid toe aan de uitbreiding van de politiezorg.

Beleidsexperiment 'gedeeltelijke afsluiting'

Door tussen 23.00 uur en 6.00 uur een deel van het openbare gebied van Hoog Catharijne af te sluiten voor publiek, is getracht de informele en formele controle in het resterende gebied te vergroten. Het afgesloten gebied betreft de route Gildekwartier-Vredenburg en een gedeelte van het Radboudkwartier.

De invoering van de maatregel is soepel verlopen. Voor de afsluiting bevonden zich dagelijks grote groepen druggebruikers in het Gildekwartier. Vanaf het moment van afsluiting was deze bron van overlast 's avonds (maar ook overdag) nagenoeg geheel verdwenen.

De maatregel is bekend bij de helft van het publiek dat Hoog Catharijne na 23.00 uur bezoekt. Bij de bezoekers overdag is de maatregel minder bekend (30% is op de hoogte). Ondernemers en bewoners weten meestal wel dat een deel van Hoog Catharijne 's avonds wordt afgesloten.

Over het algemeen staat men positief tegenover de gedeeltelijke afsluiting van Hoog Catharijne. Dit met uitzondering van de bewoners uit de woontoren de 'Moreelse Veste', deze hebben ten gevolge van de afsluiting meer overlast gekregen van druggebruikers.

De bezoekers na 23.00 uur vinden de situatie wat betreft (on)veiligheid nage-
noeg niet veranderd. De politiecijfers laten wel een afname zien van geregis-
treerde geweldscriminaliteit in de uren dat de afsluiting van kracht is.

Beleidsexperiment 'winkelcriminaliteit'

Dit beleidsexperiment bestond uit 3 onderdelen:

- Een winkeldiefstal preventie programma (videoband + instructieboek) voor ondernemers.
- De mogelijkheid om tegen beperkte kosten te experimenteren met elec-
tronische artikelbeveiliging in de eigen winkel.
- Een versnelde justitiële afhandeling van winkeldieven.

De belangstelling van de kant van de winkeliers voor dit beleidsexperiment is
nogal tegengevallen: niet meer dan een derde van de winkeliers heeft deelgeno-
men aan het winkeldiefstal preventie programma. Slechts één winkelbedrijf
heeft deelgenomen aan het experiment met elektronische artikelbeveiliging (dit
heeft bij die winkel overigens wel geresulteerd in een daling van het dervings-
percentage met 43%).

Het experiment 'versnelde justitiële afhandeling' werd wel volgens de afspraken
uitgevoerd. Het betrof uiteindelijk slechts een beperkt aantal zaken van in
Hoog Catharijne gepleegde winkeldiefstallen.

Het totale beleidsexperiment is nauwelijks bekend geworden bij de ondernemers
in Hoog Catharijne.

Beleidsexperiment 'fietsen: fout parkeren en diefstal'

Dit experiment betrof:

- uitbreiding van de mogelijkheden tot legaal parkeren door bijplaatsing van
1100 fietsklemmen;
- het stimuleren van bewaakt parkeren;
- het tegengaan van illegaal parkeren door schoonmaakacties door de poli-
tie;
- het voorkomen van (brom)fietsdiefstal.

Het bijplaatsen van fietsklemmen en de schoonmaakacties zijn conform de
voorstellen uitgevoerd. Het illegaal parkeren is dan ook aanzienlijk afgenomen,
met name op het Stationsplein. Het aantal fietsdiefstallen daarentegen, is in
het afgelopen jaar toegenomen. Deze stijging is beduidend hoger in Hoog Ca-
tharijne, dan in de rest van Utrecht.

Beleidsexperiment 'bestrijding vandalisme en vervuiling'

Er was een viertal maatregelen gepland:

- het bijplaatsen van papierbakken bij de ingangen van Hoog Catharijne;
- een eenmalige schoonmaakactie;
- snel herstel van schade (na melding aan de desbetreffende gemeentelijke
diensten);
- daders van vandalisme betrekken bij herstel van schade.

Alleen de twee eerstgenoemde maatregelen zijn gerealiseerd. Er werden geen
daders van vandalisme aangehouden in Hoog Catharijne. De gemeentelijke dien-
sten kregen nauwelijks meldingen binnen voor direct herstel.

De mate van vervuiling aan de buitenzijde van Hoog Catharijne is niet echt
veranderd, zo blijkt uit de onderzoeksgegevens. Het aantal gevallen van van-
dalisme is volgens de NVD-cijfers wel behoorlijk afgenomen. Dit kan echter
(mede) veroorzaakt worden door de verandering in het werkgebied van de NVD.

Samenvattend over de beleidsexperimenten

In het volgende schema worden de beleidsexperimenten kort gekenschetst op de criteria 'uitvoering' (procesevaluatie) 'bekendheid' (blijkens de nametingsenquête) en 'waardering' (idem).

Beleids- experiment	Uitvoering	Bekendheid	Waardering
Preventieve politiezorg	+	publiek ondernemers bewoners	+ + +
Gedeeltelijke afsluiting	+	publiek ondernemers bewoners	+/- + +
Bestrijding winkelcriminaliteit		publiek ondernemers bewoners	- - -
- videoprogramma	-		nvt
- elctr. beveiliging	-		nvt
- just. afhandeling	+		nvt
Fietsen		publiek ondernemers bewoners	- - -
- fietsdiefstal	-		nvt
- fout parkeren	+		nvt
Vandalisme/vervuiling		publiek ondernemers bewoners	- - -
- schoonmaak	+		nvt
- melden/herstel	-		nvt

10.1.2 Onveiligheidsgevoelens in Hoog Catharijne

In de enquêtes onder de gebruikers van Hoog Catharijne is vrij uitgebreid ingegaan op de beleving van (on)veiligheid in het gebied. Er is gevraagd naar onveiligheidsbeleving op zich, maar ook naar sfeerbeleving, de ergernis aan groepen in Hoog Catharijne en naar vermijdingsgedrag. Bovendien is gevraagd of men vindt dat gedurende het afgelopen (experimentele) jaar de veiligheid in Hoog Catharijne is veranderd.

Om met dit laatste te beginnen: **wanneer expliciet wordt gevraagd naar veranderingen in veiligheid in Hoog Catharijne, dan overheerst de mening dat de veiligheid in Hoog Catharijne is toegenomen.** De meeste mensen schrijven dit toe aan de uitbreiding van de politiezorg.

Deze positieve uitkomst wordt enigszins genuanceerd door het feit dat op de eerder genoemde belevingsaspecten (onveiligheid, sfeer, ergernis en vermijdingsgedrag) geen aantoonbare veranderingen worden gevonden tussen de voor-

en nameting. De situatie overdag werd en wordt overwegend positief ervaren, de situatie in de avond en nacht werd en wordt overwegend negatief ervaren.

De voornaamste aanleiding voor onveiligheidsgevoelens is, zo blijkt uit de diverse enquêtes, de aanwezigheid van bepaalde 'enge' (groepen) mensen in het gebied. Overigens blijkt ook dat de gebruikers een vrij realistisch beeld hebben van het type 'enge' mensen dat in Hoog Catharijne aanwezig is. Zo is (door een verbod op het gebruiken van alcohol in het openbare gebied) het aantal alcoholisten in Hoog Catharijne afgenomen; deze groep wordt in de nameting dan ook minder vaak genoemd als reden voor onveiligheidsbeleving of als bron van ergernis.

Opmerkelijk is verder dat er zelden specifieke plekken worden genoemd waar men zich onveilig voelt. De ervaren gevoelens van onveiligheid hebben doorgaans betrekking op het gehele gebied.

Het niet aantoonbaar afnemen van de gerapporteerde gevoelens van onveiligheid kan dan ook verklaard worden door het feit dat de aanleiding tot dergelijke gevoelens niet daadwerkelijk is afgenomen: het totale aantal 'enge' mensen is hooguit iets verminderd, maar zij zijn –sterker dan voorheen het geval was– verspreid over het gehele gebied te vinden.

10.1.3 Feitelijke criminaliteit in Hoog Catharijne

Om na te kunnen gaan of de experimenten van invloed zijn geweest op de criminaliteit die feitelijk wordt gepleegd in Hoog Catharijne, is een drietal bronnen geraadpleegd. In de eerste plaats is gekeken naar het aantal aangiften (bij de politie) van in Hoog Catharijne gepleegde delicten. In de tweede plaats zijn de registratiegegevens van de particuliere beveiligingsdienst (NVD) op een rijtje gezet en in de derde plaats is gekeken naar de door de gebruikers van Hoog Catharijne (via enquêtes) gerapporteerde delicten.

Geen van deze bronnen geeft een volledig en betrouwbaar beeld van de feitelijke plaatsvindende criminaliteit, tesamen genomen geven zij wel een indicatie van wat er op crimineel gebied gaande is in Hoog Catharijne.

Uit de registratiegegevens van de politie en de NVD blijkt, dat de geregistreerde criminaliteit niet is afgenomen in het onderzoeksgebied. Volgens de politiecijfers is de criminaliteit gedurende het experimentele jaar toegenomen met 18%. Ter vergelijking: in dezelfde periode is de criminaliteit in de binnenstad en in Utrecht als totaal toegenomen met 8%.

Een nadere beschouwing naar type delict leert ons dat deze toename vooral te wijten is aan een (geregistreerde) toename van vier 'kleine' vermogensdelicten: fietsdiefstal, diefstal uit voertuigen, winkeldiefstal en zakken- c.q. tassenrollen. Ook uit de registratie van de NVD (tot wiens werkterrein onder meer de parkeergarages behoren) blijkt een toename van het aantal diefstallen uit voertuigen (meestal inbraak in auto's).

Uit de enquêtes onder de gebruikers van Hoog Catharijne blijkt eveneens dat de feitelijke criminaliteit niet is afgenomen. Men heeft vooral last van fietsdiefstal, inbraak in auto's en inbraak in winkels.

Voor het gelijk blijven of zelfs toenemen van de (geregistreerde) criminaliteit kunnen twee verklaringen worden aangevoerd:

- Het is zeer wel mogelijk dat, met de verbetering van de politiezorg in Hoog Catharijne, de bereidheid is toegenomen om aangifte te doen van

gepleegde delicten. Zoals eerder werd vastgesteld is de aanwezigheid van meer geüniformeerd personeel bekend bij de meeste gebruikers van Hoog Catharijne en wordt deze maatregel positief gewaardeerd. Daarmee is waarschijnlijk ook het vertrouwen toegenomen, dat de politie serieus aandacht besteedt aan (criminaliteits)problemen in Hoog Catharijne. Men zal dan eerder geneigd zijn gepleegde delicten aan te geven.

- Een deel van de in het gebied gepleegde 'kleine' vermogensdelicten (de delicten die in aantal zijn toegenomen gedurende het experimentjaar) is toe te schrijven aan de vrij talrijk in het gebied aanwezige druggebruikers. Zoals eerder werd vermeld is de repressieve druk op deze groep toegenomen, wat onder meer heeft geleid tot opdrijving van de prijzen van drugs. Dit kan ten dele verklaren waarom er meer vermogensdelicten worden gepleegd in Hoog Catharijne.

Overigens mag de groep druggebruikers niet als enige verantwoordelijk worden gesteld voor de gepleegde delicten. Zo is de toename van het aantal gevallen van zakken- c.q. tassenrollen grotendeels toe te schrijven aan een aantal bendes (geen druggebruikers) die gedurende de zomer actief waren in Hoog Catharijne.

10.2 Aanbevelingen

Het totale Hoog Catharijne project is op 14 maart 1990 afgelopen. Daarmee wordt het grootste deel van de beleidsexperimenten, voor zover zij niet al afgelopen zijn, stopgezet. Twee beleidsexperimenten zullen echter mogelijk gecontinueerd worden. Het betreft de experimenten 'preventieve politiezorg' (over de continuering hiervan worden ten tijde van het schrijven van dit rapport besprekingen gevoerd met de beheerder-eigenaar van Hoog Catharijne, het ABP) en de 'gedeeltelijke afsluiting'.

In deze laatste paragraaf zullen we daarom enige extra aandacht besteden aan de bovengenoemde experimenten. Daarbij zal ook ingegaan worden op mogelijke aanpassingen/verbeteringen van de maatregelen.

Ten aanzien van de overige beleidsexperimenten zal eveneens (kort) worden aangegeven welke verbeteringen er -achteraf gezien- aangebracht hadden kunnen worden. Dit vooral met het oog op mogelijke herhaling van dergelijke maatregelen elders.

Tot slot zal een aantal algemene aanbevelingen over het totale project worden gegeven.

10.2.1 Aanbevelingen 'preventieve politiezorg'

Algemeen

Gelet op de positieve reacties van de direct betrokkenen (politie, NVD) en de gebruikers van Hoog Catharijne op de komst van de toezichthouders, verdient voortzetting van deze maatregel zeker aanbeveling. Handhaving van toezichthouders in plaats van bijvoorbeeld uitbreiding van het aantal bewakingsbeambten, of het aantal politie-agenten, heeft de volgende voordelen:

- Toezichthouders hebben meer bevoegdheden dan bewakingsbeambten. Naast preventief werken zijn de toezichthouders bevoegd -indien nodig- repressief op te treden, waardoor het effect van hun aanwezigheid wordt vergroot.

- Dat de toezichthouders bij het politiekorps zijn ondergebracht en daarmee deel uit maken van de totale politiezorg in het gebied, is van belang voor een efficiënte aanpak van de problematiek van het gebied.
- De kosten van toezichthouders zijn zowel wat betreft opleiding als salaris lager dan de kosten van de gemiddelde politiefunctionaris.

Een punt van aandacht voor de nabije toekomst is de vraag of het tot nu toe gehanteerde 'keep-moving beleid' –ten aanzien van de druggebruikers– de gewenste gevolgen heeft. Immers de resulterende verkleining en verspreiding van de probleemgroepen heeft geleid tot een geringere beheersbaarheid van het probleem. Een kritische heroverweging van dit beleid lijkt op zijn plaats. Bovendien blijkt uit de enquêtes onder het publiek dat de ergernis aan deze groepen bepaald niet is afgenomen. Ook daarbij kan de verspreiding van de groepen een rol spelen: dit maakt vermijding van de groepen vrijwel onmogelijk.

Voorts zal een oplossing gevonden moeten worden voor de huidige te geringe zichtbare aanwezigheid van de leden van het Hoog Catharijne team gedurende de avond en nacht. Intensivering van het toezicht tijdens deze uren zal –bij gelijkblijvende bezetting– ten koste gaan van het preventief toezicht overdag. Vooralsnog lijkt voor dit probleem geen andere oplossing voor handen, dan uitbreiding van het aantal toezichthouders zodat intensiever kan worden gesurveilleerd gedurende de avond en een deel van de nacht.

Overigen

Uit een bespreking van dit beleidsexperiment in de gemeenteraad van Utrecht kwam een aantal punten van zorg naar voren. Men vroeg zich ondermeer af of de beperkte bevoegdheden van de toezichthouders, in combinatie met het beperkte werkgebied, niet snel zou leiden tot verveling bij de betrokkenen. Deze vrees blijkt ongegrond: de toezichthouders blijken zeer positief over hun werk, mede dankzij de afwisseling van preventief en repressief werken.

Ook het moeten werken in hetzelfde beperkte gebied lijkt niet te vervelen. Lastig, maar niet onoverkomelijk, wordt gevonden dat men bij het verlaten van het werkgebied (bijvoorbeeld om verdachten naar het Hoofdbureau van Politie te brengen) de bevoegdheden verliest. Van geüniformeerd personeel heeft het publiek bepaalde verwachtingen waaraan de toezichthouders, buiten het werkgebied, niet mogen/kunnen voldoen.

Een tweede punt van zorg (in de gemeenteraad) was de toch vrij beperkte vooropleiding van de toezichthouders, in relatie tot hun vrij zware taakstelling. De training op sociale vaardigheden –waar gedurende de opleiding het accent op heeft gelegen– blijkt voldoende. Uit het onderzoek is gebleken dat de toezichthouders voldoende zijn toegerust voor frequente contacten met het publiek in het algemeen en de probleemgroepen in het bijzonder. Aan de administratieve afhandeling van zaken –overigens geen expliciete doelstelling van de opleiding– zou meer aandacht besteed kunnen worden. Wel is de inwerkperiode te kort gepland; het moment waarop de toezichthouders zelfstandig konden functioneren werd in de meeste gevallen later bereikt dan verwacht.

Samenvattend luiden de aanbevelingen met betrekking tot preventieve politie-zorg:

- De toezichthouders-maatregel in Hoog Catharijne dient voortgezet te worden na afloop van de experimenteerperiode.
- De bestaande taakomschrijving van de toezichthouders kan gehandhaafd blijven. Wel dient gezorgd te worden voor afdoende afwisseling in het werk, bijvoorbeeld door de toezichthouders te (blijven) betrekken bij repressieve acties.
- Het werkgebied kan worden uitgebreid met de directe omgeving van Hoog Catharijne -te denken valt aan het taxiplateau en de bus- en sneltramstations. Uitbreiding met de route van Hoog Catharijne naar het hoofdbureau is, gezien de duidelijk andere problematiek van de openbare weg, niet wenselijk.
- In de vooropleiding dient meer aandacht besteed te worden aan de administratieve afhandeling van zaken. De inwerkperiode dient verlengd te worden.

10.2.2 Aanbevelingen 'gedeelteafsluiting'

Er lijken geen redenen te zijn om de ingestelde afsluiting ongedaan te maken. Wel zal extra aandacht nodig zijn voor de overlastproblemen die de afsluiting teweeg heeft gebracht voor de bewoners van de Moreelse Veste.

Uit de gesprekken met betrokkenen komt naar voren dat het Godebaldkwartier eveneens een kandidaat is voor afsluiting na 23.00 uur.

Als deze zijarm eveneens zou worden afgesloten (na 23.00 uur), dan wordt één doorgaande route -namelijk de Radboudtraverse- gecreëerd voor alle avondgebruikers. Vanuit het oogpunt van beheersbaarheid en controleerbaarheid is dit een aantrekkelijk idee.

Een negatief gevolg van deze ingreep zou echter kunnen zijn, dat voor het publiek een 'enge' situatie ontstaat. Uit de literatuur over onveiligheidsbeleving is namelijk bekend, dat routes die geen ontsnappings- of vermijdingsmogelijkheden bieden, als zeer onveilig worden ervaren. Een oplossing voor dit probleem zou kunnen zijn: aanpassing van de toegangsroutes buiten Hoog Catharijne om (Leidse Veer en Moreelsepark), onder andere door middel van verbetering van de verlichting en aanpassingen in de gebouwde omgeving.

10.2.3 Aanbevelingen 'winkelcriminaliteit'

De winkeliers bleken moeilijk te motiveren om deel te nemen aan de voor hen opgezette programma's. Dit probleem staat niet op zich; ook uit ervaringen elders (met bijvoorbeeld winkeldiefstal-voorlichtingsprojecten) blijkt dat winkeliers een moeilijk te motiveren groep zijn. Het verdient dus aanbeveling om bij het opzetten van dergelijke projecten eerst diepgaander te onderzoeken welke weerstanden er zijn tegen deelname aan preventieve activiteiten. Verder zijn een goede voorlichting en publiciteit richting winkeliers onontbeerlijk.

Met betrekking tot de versnelde justitiële afhandeling van winkeldiefstal zijn de plannen van het O.M. -het blijven reserveren van beperkte zittingsruimte voor Hoog Catharijne-zaken- het overwegen waard.

10.2.4 Aanbevelingen 'fietsen: fout parkeren en diefstal'

Door dit beleidsexperiment is in elk geval bereikt dat de chaotische situatie, die ontstaan was door het grote aantal fout geparkeerde fietsen rond Hoog Catharijne, is verbeterd. Gezien het grote aantal niet in de klemmen geplaatste fietsen (terwijl vrijwel alle klemmen in gebruik zijn) lijkt verdere uitbreiding van het aantal fietsenklemmen opportuun. Het probleem van de fietsendiefstal is echter niet opgelost door de maatregelen. De toename van het aantal fietsdiefstallen kan ten dele worden verklaard door de nabijheid van bepaalde probleemgroepen. Hogere aangiftebereidheid van fietsdiefstal kan ook een mogelijke verklaring zijn voor de stijging van het aantal diefstallen.

Voorts blijkt dat van de geboden gelegenheid om de fiets bewaakt te stallen, nog niet optimaal gebruik wordt gemaakt. Dit kan wellicht verbeterd worden door actievere voorlichting aan het publiek, eventueel aangevuld met een verlaging van de tarieven. Ter overweging zou de NS kunnen nemen, dat fietsgebruikers een tegemoetkoming in de stallingskosten wordt aangeboden, vergelijkbaar met de tegemoetkoming die men nu reeds aan automobilisten aanbiedt, die per trein hun reis voortzetten.

10.2.5 Aanbevelingen 'vandalisme en vervuiling'

Behalve het bijplaatsen van de extra afvalbakken en een eenmalige schoonmaakactie heeft dit onderdeel van het project niet veel opgeleverd. De meeste vandalisme- en vervuilingsproblemen doen zich voor aan de buitenkant van Hoog Catharijne, met name bij de ingangen van het centrum. Ter verbetering van deze situatie kan gedacht worden aan:

- Het door de betreffende gemeentelijke diensten kritisch bekijken van de (onderhouds)technische staat van de gebieden rond de ingangen. Te denken valt aan de bestrating, evenals aan de plaats van de vuilcontainers.
- Eventuele uitbreiding van het werkgebied van de particuliere schoonmaak- en technische diensten, die nu werkzaam zijn in Hoog Catharijne, met een deel van de directe omgeving van het gebied.

10.2.6 Algemene aanbevelingen naar aanleiding van het totale project

Implementatie en uitvoering

Over het algemeen is de implementatie en uitvoering van de geplande maatregelen goed verlopen, dit met uitzondering van de op de winkeliers gerichte onderdelen van het beleidsexperiment 'winkelcriminaliteit' en onderdelen van het experiment 'vandalisme en vervuiling'. Gezien het feit dat de uitvoering van de meeste maatregelen gespreid was over een groot aantal betrokkenen, die meestal op vrijwillige basis mee werkten, verdient dit (wapen)feit zeker vermelding.

De implementatie en uitvoering hadden verbeterd kunnen worden door het aanstellen van een (betaalde) coördinator met een duidelijke trekkersfunctie voor de uitvoering. Deze coördinator dient een duidelijke taakomschrijving te krijgen, waarin (eventueel gefaseerd) wordt aangegeven wanneer, welke doelen bereikt dienen te worden.

Het terugdringen van de feitelijke criminaliteit

De toename van het (geregistreerde) aantal 'kleine' vermogensdelicten in Hoog Catharijne zal een punt van aandacht moeten blijven. Het is aan te raden om (bijvoorbeeld najaar 1990) een toetsmoment in te bouwen om te zien of deesignaleerde stijgende trend zich verder doorzet. Is dit het geval, dan zal gekeken moet worden naar mogelijkheden om gerichte preventieve actie(s) hierop te richten. Ook hier ligt weer een lijn naar de eerder genoemde negatieve bij-effecten van het ontmoedigingsbeleid ten aanzien van de drugshandel: dit beleid kan, via prijsopdrijving, leiden tot een toename van dit type delicten.

Voorlichting en publiciteit

De voorlichting over de beleidsexperimenten liet te wensen over. Wat betreft de voorlichting aan het publiek was gekozen voor een bescheiden aanpak, dit in verband met de mogelijk alarmerende werking van dergelijke voorlichting. Daar kan echter tegenin gebracht worden dat een positief geformuleerde voorlichtingscampagne toch nodig lijkt als tegenwicht tegen de negatieve beeldvorming over Hoog Catharijne in de (plaatselijke) media.

Ook de voorlichting aan de direct betrokkenen (ondernemers en bewoners) heeft niet optimaal gewerkt. Het duidelijkste voorbeeld hiervan is het niet van de grond komen van de voorlichting aan winkeliers over het project 'winkelcriminaliteit'. Het verdient daarom aanbeveling om bijvoorbeeld via een regelmatig verschijnende nieuwsbrief alle betrokkenen op de hoogte te houden van de voortgang van het gehele project. Uiteraard is dan wel een essentiële voorwaarde, dat voorlichting -van begin af aan- een duidelijke plaats heeft binnen een dergelijk project, met een eigen budget.

Literatuuropgave

Anselma N. & S. Kneefel (1988): Winkelpersoneel over kriminaliteit en onveiligheid in Hoog Catharijne, Utrecht.

Burik A.E. van. I.H.J. Starmans & W. Turpijn (1989): Tussenrapport evaluatie beleidsexperimenten veel voorkomende criminaliteit Hoog Catharijne, Utrecht.

Colder J.C. (1988): Het winkelcentraproject: Preventie van kleine criminaliteit, WODC-rapport nr.87, 's-Gravenhage.

Hesseling R. (1986): Een globale schets van de kleine criminaliteit in Hoog Catharijne, interne notitie ten behoeve van de Werkgroep Hoog Catharijne, 's-Gravenhage.

Hesseling R. & M. van Hunnik (1987): Criminaliteitsproblematiek in en rond Hoog Catharijne: een voorstudie, Utrecht.

Steinmetz C.H.D. & H.G. van Andel (1985): Meningen over en reacties op criminaliteit: een nieuwe visie op eerdere WODC-resultaten, in: Justitiële Verkenningen, 1985, nr 1.

Turpijn W., A.E. van Burik & A.F. de Savornin Lohman (1988): Voorstel beleidsexperimenten veel voorkomende criminaliteit Hoog Catharijne, Utrecht.

BIJLAGE 1

Enquêtelijs^t nameting publiek

1) Hoe vaak komt u gemiddeld per maand in Hoog Catharijne?

- 0 1) dagelijks
- 0 2) wekelijks
- 0 3) 3x per maand
- 0 4) 2x per maand
- 0 5) 1x per maand ---GA NAAR VRAAG 2
- 0 6) minder dan 1x per maand ---GA NAAR VRAAG 2

---GA VERDER MET VRAAG NUMMER 5---

2) Wat is de reden waarom u niet vaker in H.C komt?

- 0 1) drukte
- 0 2) te ver weg
- 0 3) onveilig
- 0 4) vervuiling
- 0 5) onoverzichtelijk
- 0 6) anders ---GA NAAR VRAAG 3

---GA VERDER MET VRAAG NUMMER 72---

3) anders, nl:

---GA VERDER MET VRAAG NUMMER 72---

5) Bezoekt u H.C overdag en/of s'avonds?

- 0 1) alleen overdag ---GA NAAR VRAAG 6
- 0 2) alleen s'avonds ---GA NAAR VRAAG 16
- 0 3) overdag en s'avonds

---GA VERDER MET VRAAG NUMMER 21---

6) Voelt u zich overdag weleens onveilig in H.C?

- 0 1) ja ---GA NAAR VRAAG 7
- 0 2) neen

---GA VERDER MET VRAAG NUMMER 9---

7) Waar voelt u zich dan onveilig?

- 0 1) parkeergarages
 - 0 2) afgesloten trappenhuizen
 - 0 3) liften
 - 0 4) traverses
 - 0 5) de winkels
 - 0 6) geheel H.C
 - 0 7) anders ---GA NAAR VRAAG 8
- verschillende antwoorden mogelijk
- GA VERDER MET VRAAG NUMMER 9---

8) anders, nl....

9) Zijn er tijdstippen waarop u H.C., of bepaalde plekken in H.C vermijdt, vanwege onveiligheid?

- 0 1) ochtend ---GA NAAR VRAAG 10
 - 0 2) middag ---GA NAAR VRAAG 10
 - 0 3) avond(tot 23.00) ---GA NAAR VRAAG 10
 - 0 4) koopavond ---GA NAAR VRAAG 10
 - 0 5) nacht ---GA NAAR VRAAG 10
 - 0 6) neen
- verschillende antwoorden mogelijk
- GA VERDER MET VRAAG NUMMER 13---

10) Welke plekken mijdt u dan?

- 0 1) parkeer garages
 - 0 2) afgesloten trappenhuizen
 - 0 3) liften
 - 0 4) traverses
 - 0 5) winkels
 - 0 6) heel H.C
 - 0 7) anders ---GA NAAR VRAAG 11
- verschillende antwoorden mogelijk
- GA VERDER MET VRAAG NUMMER 13---

11) anders, nl:....

---GA VERDER MET VRAAG NUMMER 13---

13) Vindt u dat er overdag voldoende geuniformeerd personeel , zoals politie en bewakingsdienst rondloopt in H.C?

- ☐ 1) ja
- ☐ 2) neen
- ☐ 3) weet niet

14) Hoe vaak ziet u overdag geuniformeerd personeel in H.C, is dat vaak soms of nooit?

- ☐ 1) vaak
- ☐ 2) soms
- ☐ 3) nooit
- ☐ 4) weet niet

15) Hoe zou u de sfeer die overdag in H.C. heerst omschrijven?

- ☐ 1) (voornamelijk) prettig ---GA NAAR VRAAG 40
- ☐ 2) (voornamelijk) onprettig ---GA NAAR VRAAG 40
- ☐ 3) zowel prettig als onprettig ---GA NAAR VRAAG 40
- ☐ 4) weet niet ---GA NAAR VRAAG 40

16) Komt u weleens voor 23.00 uur in H.C?

- ☐ 1) ja
- ☐ 2) neen

17) Komt u weleens na 23.00 uur in H.C?

- ☐ 1) ja
- ☐ 2) neen

18) Zijn er tijdstippen waarop u H.C., of bepaalde plekken in H.C vermijdt, vanwege onveiligheid?

- 0 1) ochtend
- 0 2) middag
- 0 3) avond(tot 23.00)
- 0 4) koopavond
- 0 5) nacht
- 0 6) neen ---GA NAAR VRAAG 32

verschillende antwoorden mogelijk

19) Welke plekken zijn dat?

- 0 1) parkeer garages
- 0 2) afgesloten trappenhuizen
- 0 3) liften
- 0 4) traverses
- 0 5) winkels/horeca
- 0 6) heel H.C
- 0 7) anders ---GA NAAR VRAAG 20

verschillende antwoorden mogelijk

---GA VERDER MET VRAAG NUMMER 32---

20) anders, nl....

---GA VERDER MET VRAAG NUMMER 32---

21) Komt u weleens voor 23.00 uur in H.C?

- 0 1) ja
- 0 2) neen

22) Komt u weleens na 23.00 uur in H.C?

- 0 1) ja
- 0 2) neen

23) Voelt u zich overdag weleens onveilig in H.C?

- 0 1) ja ---GA NAAR VRAAG 24
- 0 2) neen

---GA VERDER MET VRAAG NUMMER 26---

24) Waar voelt u zich dan onveilig?

- 0 1) parkeergarages
- 0 2) afgesloten trappenhuizen
- 0 3) liften
- 0 4) traverses
- 0 5) de winkels
- 0 6) geheel H.C
- 0 7) anders ---GA NAAR VRAAG 25

verschillende antwoorden mogelijk

---GA VERDER MET VRAAG NUMMER 26---

25) anders, nl....

26) Zijn er tijdstippen waarop u H.C., of bepaalde plekken in H.C
vermijdt, vanwege onveiligheid?

- 0 1) ochtend ---GA NAAR VRAAG 27
- 0 2) middag ---GA NAAR VRAAG 27
- 0 3) avond(tot 23.00) ---GA NAAR VRAAG 27
- 0 4) koopavond ---GA NAAR VRAAG 27
- 0 5) nacht ---GA NAAR VRAAG 27
- 0 6) neen

verschillende antwoorden mogelijk

---GA VERDER MET VRAAG NUMMER 29---

27) Welke plekken mijdt u dan?

- ☐ 1) parkeer garages
- ☐ 2) afgesloten trappenhuizen
- ☐ 3) liften
- ☐ 4) traverses
- ☐ 5) winkels
- ☐ 6) heel H.C
- ☐ 7) anders ---GA NAAR VRAAG 28

verschillende antwoorden mogelijk
---GA VERDER MET VRAAG NUMMER 29---

28) anders, nl....

29) Vindt u dat er overdag voldoende geuniformeerd personeel , zoals politie en bewakingsdienst rondloopt in H.C?

- ☐ 1) ja
- ☐ 2) neen
- ☐ 3) weet niet

30) Hoe vaak ziet u overdag geuniformeerd personeel in H.C, is dat vaak soms of nooit?

- ☐ 1) vaak
- ☐ 2) soms
- ☐ 3) nooit
- ☐ 4) weet niet

31) Hoe zou u de sfeer die overdag in H.C. heerst omschrijven?

- ☐ 1) (voornamelijk) prettig
- ☐ 2) (voornamelijk) onprettig
- ☐ 3) zowel prettig als onprettig
- ☐ 4) weet niet

32) Voelt u zich s'avonds/s'nachts wel eens onveilig in H.C?

- ☐ 1) ja ---GA NAAR VRAAG 33
- ☐ 2) neen

---GA VERDER MET VRAAG NUMMER 37---

33) Waar voelt u zich dan onveilig?

- ☐ 1) parkeergarages
- ☐ 2) overdekte trappenhuizen
- ☐ 3) liften
- ☐ 4) traverses
- ☐ 5) winkels
- ☐ 6) heel H.C.
- ☐ 7) anders ---GA NAAR VRAAG 34

verschillende antwoorden mogelijk

---GA VERDER MET VRAAG NUMMER 37---

34) anders, nl.....

---GA VERDER MET VRAAG NUMMER 37---

37) Vindt u dat er s'avonds/s'nachts voldoende geuniformeerd personeel, zoals politie en bewakingsdienst, in H.C rond loopt?

- ☐ 1) ja
- ☐ 2) neen
- ☐ 3) weet niet

38) Hoe vaak ziet u s'avonds/s'nachts geuniformeerd personeel in H.C?

- ☐ 1) vaak
- ☐ 2) soms
- ☐ 3) nooit
- ☐ 4) weet niet

39) Hoe zou u de sfeer die s'avonds/s'nachts in H.C heerst omschrijven?

- 0 1) (voornamelijk) prettig
- 0 2) (voornamelijk) onprettig
- 0 3) zowel prettig als onprettig
- 0 4) weet niet

40) Met welk vervoermiddel komt doorgaans naar H.C?

- 0 1) te voet ---GA NAAR VRAAG 42
- 0 2) per fiets
- 0 3) per auto ---GA NAAR VRAAG 42
- 0 4) met de trein ---GA NAAR VRAAG 42
- 0 5) met de bus ---GA NAAR VRAAG 42
- 0 6) met de sneltram ---GA NAAR VRAAG 42
- 0 7) anders ---GA NAAR VRAAG 41

---GA VERDER MET VRAAG NUMMER 43---

41) anders, nl.....

42) Komt u ook wel eens met de fiets naar H.C?

- 0 1) ja ---GA NAAR VRAAG 43
- 0 2) neen

---GA VERDER MET VRAAG NUMMER 46---

43) Hoe vaak komt u per fiets naar H.C?

- 0 1) altijd
- 0 2) geregeld
- 0 3) soms
- 0 4) zelden

44) Is in de afgelopen 12 maanden bij het station, of rondom H.C wel eens een fiets van u gestolen?

- 0 1) ja ---GA NAAR VRAAG 45
- 0 2) neen

---GA VERDER MET VRAAG NUMMER 46---

45) Hoe vaak is uw fiets op die plekken in de afgelopen 12 maanden gestolen?

- ☐ 1) 1 maal
- ☐ 2) 2 maal
- ☐ 3) 3 maal
- ☐ 4) meer dan 3 maal

46) Bent u weleens lastig gevallen in H.C?

- ☐ 1) ja ---GA NAAR VRAAG 47
- ☐ 2) neen

---GA VERDER MET VRAAG NUMMER 48---

47) Is dat langer dan 12 maanden geleden?

- ☐ 1) ja
- ☐ 2) neen

48) Bent u in de afgelopen 12 maanden in H.C op een andere manier slachtoffer geworden, bijv. van zakkenrollerij?

- ☐ 1) ja ---GA NAAR VRAAG 49
- ☐ 2) neen

---GA VERDER MET VRAAG NUMMER 55---

49) Van welk misdrijf bent u in de afgelopen 12 maanden slachtoffer geweest in H.C?

- ☐ 1) autodiefstal
- ☐ 2) auto-inbraak
- ☐ 3) zakkenrollen
- ☐ 4) bedreiging
- ☐ 5) geweld
- ☐ 6) seksueel geweld
- ☐ 7) anders ---GA NAAR VRAAG 50

verschillende antwoorden mogelijk
---GA VERDER MET VRAAG NUMMER 55---

50) anders, nl.....

51) Heeft u daarvan aangifte gedaan?

- ☐ 1) ja, altijd
- ☐ 2) ja, niet altijd
- ☐ 3) neen

---GA VERDER MET VRAAG NUMMER 55---

55) Heeft u weleens gezien dat er een winkeldiefstal werd gepleegd in H.C?

- 0 1) ja ---GA NAAR VRAAG 56
- 0 2) neen

---GA VERDER MET VRAAG NUMMER 57---

56) Wat heeft u toen gedaan?

- 0 1) gemeld bij het winkelpersoneel of anderen
- 0 2) zelf ingegrepen
- 0 3) niets gedaan

57) Vindt u dat winkeldiefstal altijd geoorloofd is, soms geoorloofd is of eigenlijk nooit geoorloofd is?

- 0 1) altijd geoorloofd
- 0 2) soms geoorloofd ---GA NAAR VRAAG 58
- 0 3) nooit geoorloofd
- 0 4) weet niet

---GA VERDER MET VRAAG NUMMER 60---

58) In welke gevallen vindt u winkeldiefstal acceptabel?

- 0 1) bij groot winkel bedrijven
- 0 2) als mensen te weinig geld hebben
- 0 3) als je te langg moet wachten bij de kassa
- 0 4) als je geen of te weinig geld bij je hebt
- 0 5) anders ---GA NAAR VRAAG 59

---GA VERDER MET VRAAG NUMMER 60---

59) anders, nl....

60) Vindt u dat er voldoende gedaan wordt aan de bestraffing van winkeldieven?

- 0 1) ja
- 0 2) neen
- 0 3) weet niet

61) Zijn er groepen mensen in H.C waaraan u zich ergert?

- 0 1) ja ---GA NAAR VRAAG 62
- 0 2) neen
- 0 3) weet niet

---GA VERDER MET VRAAG NUMMER 64---

62) Welke groepen mensen zijn dat?

- 0 1) zwervers
- 0 2) dronken mensen
- 0 3) druggebruikers
- 0 4) jongeren(algem)
- 0 5) buitenlandse jongeren
- 0 6) rondhangers
- 0 7) winkeldieven
- 0 8) politie/bewakingspersoneel
- 0 9) anders ---GA NAAR VRAAG 63

verschillende antwoorden mogelijk
---GA VERDER MET VRAAG NUMMER 64---

63) anders, nl.....

64) Vindt u dat H.C er in het algemeen van binnen schoon uitziet?

- ☐ 1) ja
- ☐ 2) soms wel/soms niet
- ☐ 3) neen
- ☐ 4) weet niet

65) Vindt u dat H.C er in het algemeen van buiten schoon uitziet?

- ☐ 1) ja
- ☐ 2) soms wel/soms niet
- ☐ 3) neen
- ☐ 4) weet niet

---GA VERDER MET VRAAG NUMMER 79---

72) Tot slot wil ik vragen naar een aantal achtergrondgegevens.

Wat is uw woonplaats?

- ☐ 1) Utrecht
- ☐ 2) Bunnik, De Bilt, Zeist
- ☐ 3) Groenekan/Maartensdijk
- ☐ 4) Maarsen, Vleuten/De Meern
- ☐ 5) Nieuwegein, Houten
- ☐ 6) Elders

73) Mag ik vragen hoe oud u bent?

- ☐ 1) 15 - 24 jaar
- ☐ 2) 25 - 34 jaar
- ☐ 3) 35 - 44 jaar
- ☐ 4) 45 - 54 jaar
- ☐ 5) 55 - 64 jaar
- ☐ 6) 65 - 74 jaar
- ☐ 7) ouder dan 74

74) Voordat ik u de laatste vraag ga stellen wil ik u bedanken voor uw medewerking.

Wat is gewoonlijk de reden voor uw aanwezigheid in H.C?

- ☐ 1) winkelen
- ☐ 2) passant
- ☐ 3) winkelier/pers.H.C
- ☐ 4) overig werk H.C
- ☐ 5) bezoeker bedrijf, instelling H.C
- ☐ 6) bewoner H.C
- ☐ 7) pauze verblijf

75) Nogmaals hartelijk dank voor uw medewerking en een prettige dag.

Sexe

(NIET VRAGEN)

- ☐ 1) man
- ☐ 2) vrouw

76) dag (niet vragen)

- ☐ 1) maandag
- ☐ 2) dinsdag
- ☐ 3) woensdag
- ☐ 4) donderdag
- ☐ 5) vrijdag
- ☐ 6) zaterdag

77) tijdstip

- ☐ 1) 10 - 12 uur
- ☐ 2) 12 - 16 uur
- ☐ 3) 16 - 18 uur
- ☐ 4) 18 - 21 uur
- ☐ 5) 21 - 23 uur
- ☐ 6) na 23.00 uur

78) meting (niet vragen)

- ☐ 1) 1988
- ☐ 2) 1989

EINDE VAN VRAGENLIJST

79) Is volgens u de veiligheid binnen Hoog Catharijne het afgelopen jaar veranderd?

- ☐ 1) Ja, toegenomen
- ☐ 2) Ja, afgenomen
- ☐ 3) Nee, niet veranderd ---GA NAAR VRAAG 83
- ☐ 4) Weet niet ---GA NAAR VRAAG 83

80) Wat is volgens u hiervoor de belangrijkste reden?

81) U heeft het afgelopen jaar een verandering in Hoog Catharijne opgemerkt wat betreft veiligheid. Heeft u anderen op deze verandering attent gemaakt?

- ☐ 1) ja
- ☐ 2) neen
- ☐ 3) weet niet

82) Heeft die verandering ertoe geleid dat u tegenwoordig vaker Hoog Catharijne bezoekt of juist minder vaak of maakt het geen verschil?

- ☐ 1) Vaker
- ☐ 2) Minder vaak
- ☐ 3) Maakt geen verschil
- ☐ 4) Weet niet

83) Is het u bekend dat er een aantal maatregelen is getroffen in verband met het terugdringen van veel voorkomende criminaliteit in Hoog Catharijne?

- ☐ 1) Ja
- ☐ 2) Neen ---GA NAAR VRAAG 85

84) Kunt u een of enkele van de maatregelen opnoemen?

85) Bent u bekend met het feit dat er meer politiemensen surveilleren in Hoog Catharijne, namelijk de zogenaamde toezichthouders?

- ☐ 1) Ja
- ☐ 2) Neen ---GA NAAR VRAAG 87

86) Beoordeelt u deze maatregel positief of negatief?

- ☐ 1) positief
- ☐ 2) negatief
- ☐ 3) weet niet

87) Bent u bekend met het feit dat een gedeelte van Hoog Catharijne
's avonds na 23.00 uur voor publiek wordt afgesloten?

- ☐ 1) Ja
- ☐ 2) Nee ---GA NAAR VRAAG 72

88) Beoordeelt u deze maatregel positief of negatief?

- ☐ 1) positief
- ☐ 2) negatief
- ☐ 3) weet niet

---GA VERDER MET VRAAG NUMMER 72---

BIJLAGE 2 Onderzoeksverantwoording

1. Publieksonderzoek

Tabel 1. Spreiding publieksbezoek (passantentelling HC-beheer en de spreiding van afname enquêtes bij voor- en nameting)

dag	pass. telling (n=360.000)	voormeting (n=888)	nameting (n=885)
ma t/m vrijdag	71%	85%	83%
koopavond	5%	4%	6%
zaterdag	24%	11%	11%

Tabel 2. De vergelijking tussen hoogfrequente en laag frequente bezoekers bij voor- en nameting

woonplaats	voormeting		nameting	
	hoogfreq (n=539)	laagfreq (n=349)	hoogfreq (n=652)	laagfreq (n=233)
Utrecht	48%	5%	44%	5%
directe omgeving	14%	9%	18%	7%
elders	38%	86%	38%	88%
leeftijd				
15-24 jaar	37%	25%	45%	19%
25-34 jaar	19%	23%	18%	24%
35-44 jaar	15%	18%	11%	22%
45 jaar en ouder	29%	32%	26%	35%

Tabel 3. De vergelijking tussen voor- en nameting

	voormeting (n=539)	nameting (n=652)
sexeverdeling		
man	49%	46%
vrouw	51%	54%
doel bezoek		
winkelen	63%	61%
passant	21%	19%
werk in HC	10%	12%
overig	6%	8%
frequentie bezoek		
dagelijks	29%	30%
wekelijks	45%	47%
2 à 3 keer per maand	26%	23%
tijdstip bezoek		
alleen overdag	71%	63%
alleen 's avonds	2%	2%
overdag en 's avonds	28%	35%
leeftijd		
15-24 jaar	37%	45%
25-34 jaar	19%	18%
35-44 jaar	15%	11%
45 jaar en ouder	29%	26%

2. Avondbezoekers

Tabel 4: De vergelijking tussen voor- en nameting

	voormeting (n= 124)		nameting (n= 18)	
	abs	%	abs	%
woonplaats				
Utrecht	50	40	34	29
aangrenzende gemeenten	17	14	17	14
elders	57	46	65	55
onbekend	-	-	2	2
leeftijd				
15-24 jaar	52	42	41	35
25-34 jaar	37	30	41	35
35-44 jaar	19	15	20	17
45-54 jaar	10	8	8	7
55-64 jaar	5	4	2	2
65-74 jaar	1	1	5	4
75 jaar en ouder	-	-	1	1
geslacht				
vrouw	46	37	47	40
man	76	61	71	60
onbekend	2	2	-	-
bezoekfrequentie				
dagelijks	11	9	9	8
wekelijks	42	34	42	36
2 à 3 keer per maand	27	22	17	14
minder dan 2 keer per maand	44	35	50	42

3. Ondernemersonderzoek

Tabel 5. De vergelijking tussen panelgroep en populatie (per 1-6-88) wat betreft vestigingsplaats

vestigingsplaats	populatie (n=170)	panelgroep (n=51)
Stationskwartier	5%	2%
Radboudkwartier	25%	30%
Godebaldkwartier	17%	22%
Gildenkwartier	15%	14%
Clarenburgkwartier	24%	22%
Vredenburgkwartier	14%	12%

Tabel 6. De vergelijking tussen de onderzoeksgroepen van voor- en nameting en de panelgroep (in %)

soort branche	voormeting (n=129)	nameting (n=131)	panel (n=51)
horeca	8%	8%	6%
voeding/genotmiddelen	12%	13%	16%
kleding/schoeisel	41%	41%	43%
drogisterij/parfumerie	5%	5%	8%
radio/t.v. e.d.	3%	3%	4%
overig	31%	30%	23%
aantal personeelsleden			
geen personeel	2%	1%	2%
1-4 personeelsleden	19%	18%	16%
4-10 personeelsleden	63%	59%	67%
meer dan 10 personeelsleden	16%	23%	16%
sexe			
man	63%	58%	67%
vrouw	37%	42%	33%
functie			
eigenaar	23%	20%	23%
filiaalhouder	17%	15%	14%
bedrijfsleider	40%	47%	43%
leidinggevend personeel	14%	8%	12%
personeel	6%	10%	8%
leeftijd			
15-24 jaar	24%	22%	22%
25-34 jaar	29%	25%	27%
35-44 jaar	25%	28%	22%
45-54 jaar	15%	18%	22%
55-64 jaar	7%	6%	8%
65 en ouder	-	-	-

Tabel 7. De vergelijking tussen voormeting en panelgroep ten aanzien van inhoudelijke kenmerken

	voormeting (n=129)	panel (n=51)
onveiligheidsgevoelens v66r de experimenten		
ja	49%	51%
nee	51%	49%
vermijding		
ja	51%	53%
nee	49%	47%
voldoende politie overdag		
ja	39%	42%
nee	52%	47%
weet niet	9%	11%
voldoende politie 's avonds		
ja	8%	2%
nee	34%	43%
weet niet	58%	55%

4. Bewonersonderzoek

Tabel 8. De vergelijking tussen de onderzoeksgroepen van voor- en nameting en de panelgroep

	voormeting (n=37)	nameting (n=53)	panelgroep ¹ (n=19)
sexe			
man	41%	46%	10(53%)
vrouw	59%	54%	9(47%)
leeftijd			
15-24 jaar	6%	6%	
25-34 jaar	12%	15%	2(10%)
35-44 jaar	16%	11%	2(10%)
45-54 jaar	15%	15%	3(16%)
55-64 jaar	22%	20%	7(37%)
65-74 jaar	22%	20%	1(5%)
75 jaar en ouder	7%	13%	4(21%)
frequentie bezoek HC			
dagelijks	78%	87%	16(84%)
wekelijks	15%	7%	1(5%)
1-3 keer per maand	7%	4%	2(10%)
minder dan 1 keer per maand	-	2%	-

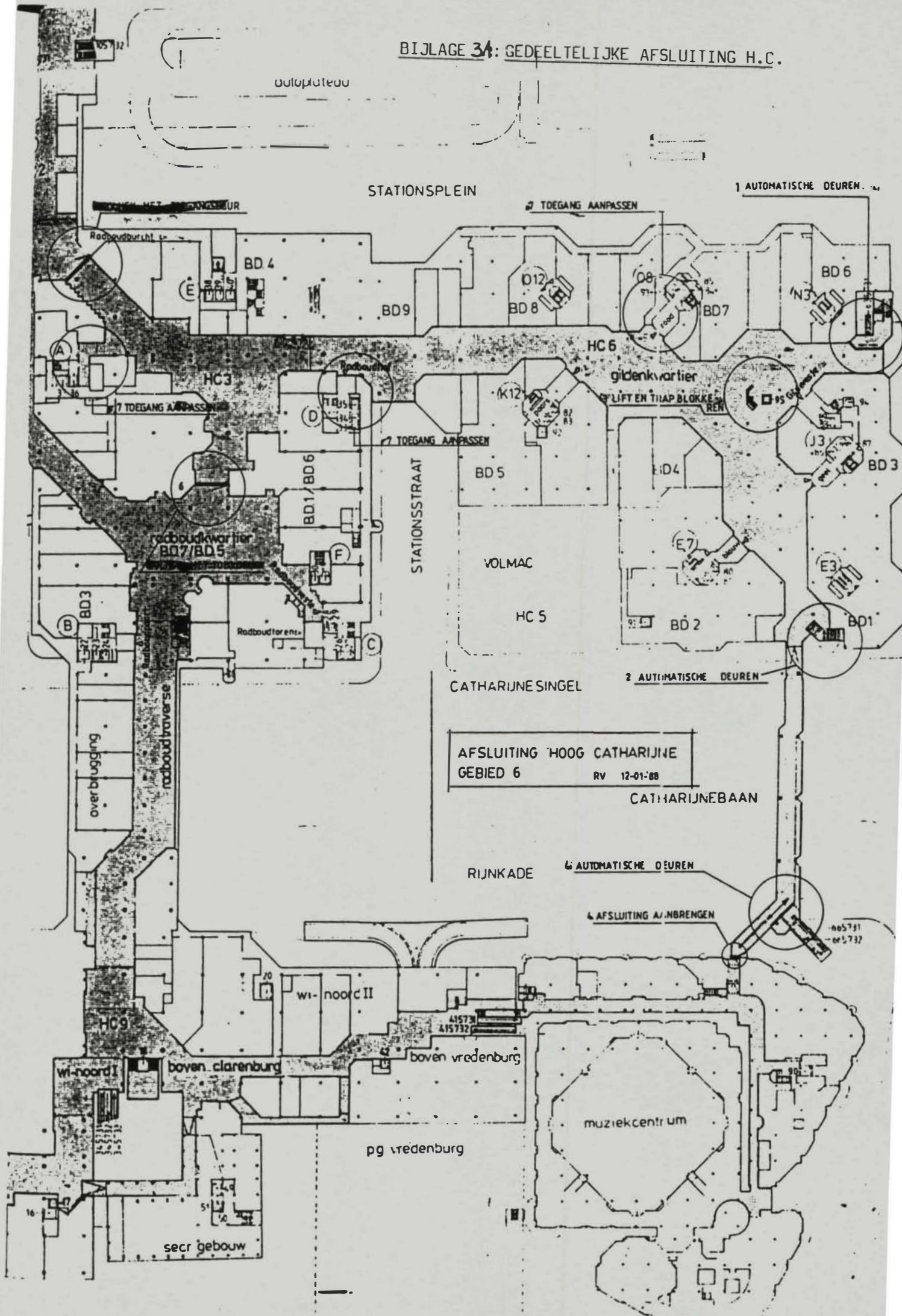
Tabel 9. De verdeling naar woonveste voor de populatie, de onderzoeksgroepen en de panelgroep

	populatie (n=137)	panel (n=19)	voormeting (n=73)	nameting (n=54)
woonhoven				
Gildenveste	31%	3(16%)	31%	18%
Radboudveste	52%	12(63%)	49%	63%
Moreelseveste	17%	4(21%)	19%	18%

1 Wegens de kleine aantallen bij de panelgroep zijn de percentages tussen () weergegeven.

Tabel 10. De vergelijking tussen voormeting en panelgroep ten aanzien van inhoudelijke kenmerken

	voormeting (n=73)	panel (n=19)
onveiligheid 's avonds		
ja	57%	7(64%)
nee	43%	4(36%)
vermijding		
ja	86%	18(94%)
nee	14%	1(6%)
onveiligheid overdag		
ja	18%	4(22%)
nee	82%	14(78%)
voldoende politie overdag		
ja	41%	11(61%)
nee	37%	4(22%)
weet niet	18%	3(17%)

BIJLAGE 3b: De voorlichtingscampagne

Vlak voor de aanvang van het project 'uitbreiding preventieve politiezorg' is besloten de voorlichting niet alleen te betrekken op het project 'bestrijding winkelcriminaliteit', maar op het hele Hoog Catharijne-project. Een grotere bekendheid van alle maatregelen, door goede voorlichting, kan de resultaten in gunstige zin beïnvloeden. Van het oorspronkelijke plan, opgesteld door de afdeling Voorlichting en Public Relations van de Gemeente Utrecht, is niet alles gerealiseerd¹. Deels is dit te wijten aan het vrij late stadium waarin de betreffende afdeling bij het Hoog Catharijne-project is betrokken.

De voorlichtingsactiviteiten rondom het project hebben er als volgt uitgezien:

- publiciteit rondom de installatie van de toezichthouders
- posters ter attendering op het project zijn op diverse plekken in Hoog Catharijne opgehangen
- algemene folders met informatie over alle projecten zijn onder het publiek en de ondernemers van Hoog Catharijne verspreid
- in het Utrechts Nieuwsblad heeft een aantal artikelen gestaan over de toezichthouders en de fietsenwagsleepacties van het Hoog Catharijne-team
- twee maal heeft er in Hoog Catharijne een stand gestaan met informatie over het project
- sinds juli worden in bioscopen dia's getoond ter promotie van de fietsenstallingen van Hoog Catharijne
- in januari zijn (herziene) folders ter attendering op de fietsenstallingen uitgezet bij de fietsenstallingen en het publiek
- er is een kleurwedstrijd georganiseerd, waarbij de speciaal voor het project ontworpen posters gewonnen kunnen worden.

Al met al lijkt het bereik van deze campagne niet groot genoeg te zijn geweest, om de resultaten van de metingen op welke manier dan ook te beïnvloeden.

1 Zie voor een volledig overzicht van de voorlichtingscampagne 'Tussenrapport evaluatie beleidsexperimenten veel voorkomende criminaliteit Hoog Catharijne'.

In deze notitie wordt een uitleg gegeven aan de grafieken, die zijn opgemaakt over de werkzaamheden per lokatie, gedurende de maanden maart tot en met december 1989. De grafieken geven het aantal bestede uren per maand weer betreffende de preventieve en repressieve werkzaamheden op met name genoemde lokaties. Niet alle lokaties zijn genoemd op Hoog Catharijne. Het is slechts een overzicht van 9 met name genoemde lokaties, die in de zogenaamde doorgaande lijn voor het publiek liggen in hoog Catharijne. De grafieken geven dan ook geen totaaloverzicht van het aantal bestede manuren door de leden van het Hoog Catharijne-team. De totale capaciteit per maand kan daardoor afwijken, hetgeen te maken heeft met het niet noemen van alle lokaties, het niet noemen van de bureau-werkzaamheden en het niet noemen van andere niet toezichthoudende activiteiten.

Op 13 maart 1989 is het HC-team van start gegaan. Getracht werd door middel van preventieve en repressieve werkzaamheden in het gebied het gevoel van onveiligheid van de bewoners, de winkeliers en het winkelend publiek te verlagen. Bij de aanvang werd het team geconfronteerd met grote groepen personen, die overlast veroorzaakten op met name het Gildenkwartier, het Boven Clarenburg en het Radboudkwartier. Door aldaar intensief preventief toezicht te houden, werden daar de problemen opgelost. In april werd tevens extra repressief toezicht gehouden in het Gildenkwartier, hetgeen leidde tot verbaliserend optreden terzake art.10 A.P.V. en art 461 Wetboek van Strafrecht. (Zie werkzaamheden per lokatie maand maart en april)

In mei verplaatsen de groepen die overlast veroorzaakten zich naar met name het Godebaldkwartier, het Stationsplein en de Stationstraverse. Met name het Stationsplein kwam in trek omdat aldaar de zogenaamde oude fietsenstalling druk bezocht werd.

De tot stand koming van de gedeeltelijke afsluiting van hoog Catharijne begin mei 1989 betekende dat de groepen, die overlast veroorzaakten vertrokken uit het Gildenkwartier en zich verplaatsten naar boven genoemde lokaties. Tevens werden in de maand mei veel fietsen gestolen op het Stationsplein, waardoor repressieve actie nodig was. Na aanhouding van enkele fietsendieven was dit probleem opgelost. (Zie werkzaamheden per lokatie mei 1989).

Juni 1989 kenmerkt zich door een rommelig beeld. De groepen, die overlast veroorzaken kunnen hun stek niet vinden en worden door de teamleden door preventieve surveillance her en der over Hoog Catharijne verspreid. Overdag lijkt het Stationsplein (de oude fietsenstalling) en de Stationstraverse favoriet. 's-Nachts lijkt het Godebaldkwartier erg aantrekkelijk (Zie werkzaamheden per lokatie juni 1989).

Juli 1989 geeft een rustig beeld. Eén uitzondering is het Stationsplein, alwaar door repressief optreden, met name in de oude fietsenstalling, getracht wordt de overlast tot een minimum te beperken. (Zie werkzaamheden per lokatie juli 1989)

Augustus 1989 kenmerkt zich door de afsluiting van de oude fietsenstalling op het Stationsplein en een massale trek van de groep die overlast veroorzaakt naar het Godebaldkwartier, alwaar zij zich met name in de avonduren ophouden.

Enige repressieve acties op het stationsplein resulteerden in aanhoudingen van dealers. (Zie werkzaamheden per lokatie augustus 1989)

GEMEENTEPOLITIE
UTRECHT

In september 1989 is er overdag een rustige en beheersbare situatie ontstaan. De groep die overlast veroorzaakt heeft zich zodanig over Hoog Catharijne verspreid dat zij nagenoeg geen hinder veroorzaken. Uitzonderingen zijn overdag de Stationstraverse, waar met name zich nu de groep bevindt, die eerst in de oude fietsenstalling aanwezig was, en 's-avonds het Godebaldkwartier waar de dealers hun klanten kunnen vinden. Diverse akties hebben dan ook plaatsgevonden op het Godebaldkwartier, hetgeen aanhoudingen van dealers opleverden. (Zie werkzaamheden september 1989)

Door de druk die het team in de maand oktober uitoefende op de aanwezigheid op het Godebaldkwartier verplaatsen de groepen, die overlast veroorzaken zich met name 's-avonds naar een nieuwe plaats nl. de Radboudtraverse, waar zij na sluitingstijd van de winkels aanwezig zijn. Overdag blijft het team preventief aanwezig op de Stationstraverse omdat de Stationstraverse met al haar eet- drankgelegenheden toch een bepaalde aantrekkingskracht blijft houden. (Zie werkzaamheden per lokatie oktober 1989)

In november blijft de situatie nagenoeg het zelfde als in oktober. De Stationstraverse behoeft extra aandacht. Het preventieve toezicht wordt dan ook op deze lokatie aanzienlijk verhoogd. Het probleem blijft echter bestaan, daar de eigenaren van de eetgelegenheden eetwaren blijven verkopen aan de groepen, die overlast veroorzaken, waardoor genoemde groepen terug blijven komen en het voor het team bijna ondoenlijk is om bijvoorbeeld terzake art 9 c.q. 10 A.P.V. op te treden. Gesprekken met de eigenaren eet- drankgelegenheden over het al of niet meer verkopen aan genoemde groepen, leverden tot op dit moment niets op. 's-Avonds is de Radboudtraverse erg in trek. Door aldaar enkele gerichte akties te houden wordt getracht het probleem aldaar op te lossen. (Zie werkzaamheden per lokatie november 1989)

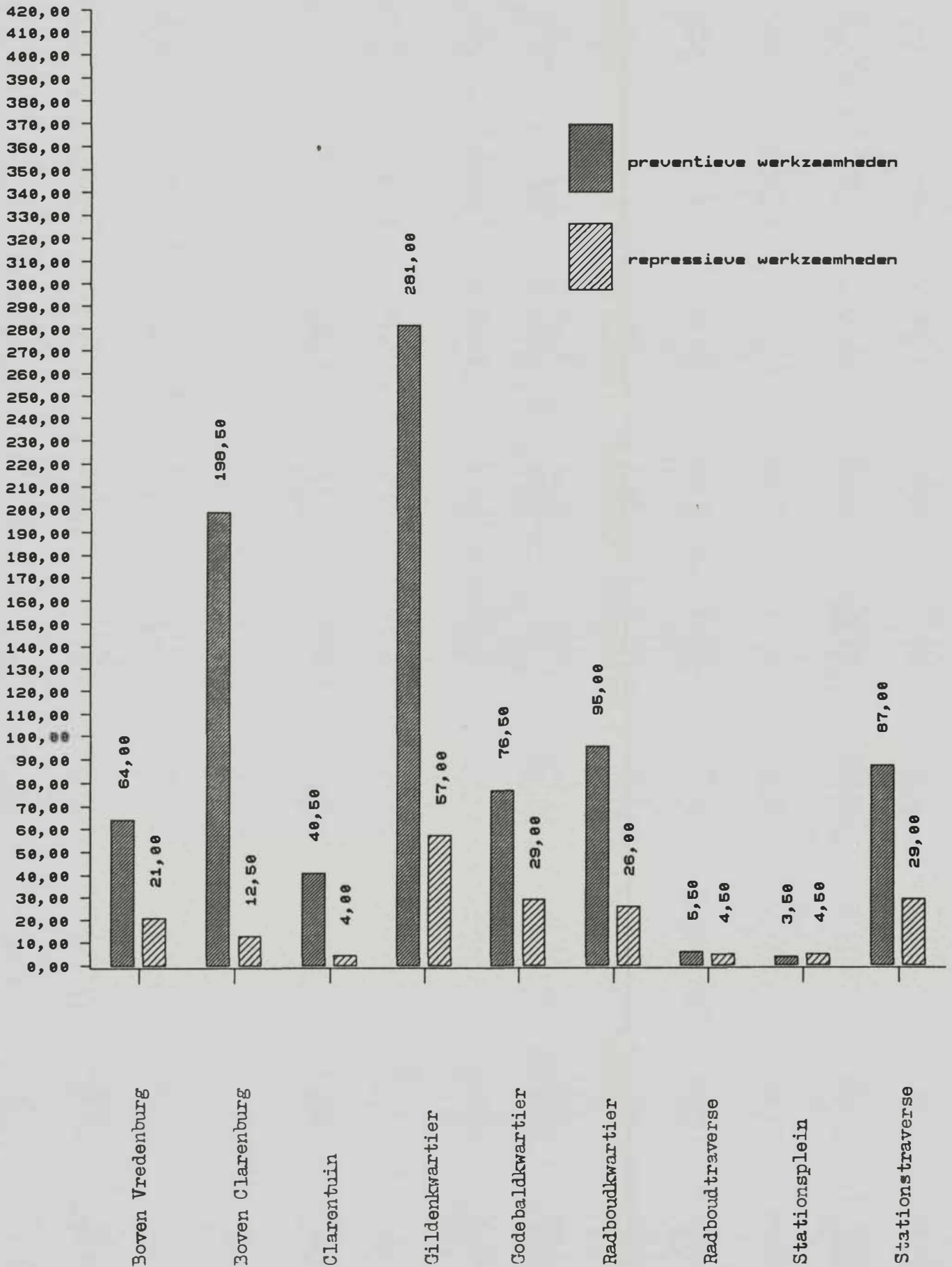
De december maand is het beeld in Hoog Catharijne weer stabiel. Door met name de gehouden akties op de Radboudtraverse waar ook diverse dealers konden worden aangehouden is aldaar weer een rustig beeld ontstaan. Ook de Stationstraverse lijkt minder in trek bij de groepen, die overlast veroorzaken. De situatie is daar redelijk in de hand te houden, hoewel er wel preventief toezicht noodzakelijk blijft. (Zie werkzaamheden per lokatie december 1989).

Tenslotte is op de grafieken te zien, dat met name op het Stationsplein in de verhouding preventieve werkzaamheden en repressieve werkzaamheden vaak de repressieve werkzaamheden hoger scoren dan de preventieve werkzaamheden. Dit komt omdat de groepen die overlast veroorzaken, met name de dealers, Hoog Catharijne proberen te mijden en zich dan op de aanlooproutes naar Hoog Catharijne ophouden. Het Stationsplein schijnt een geliefde plaats te zijn. Controle van deze groep resulteert nagenoeg altijd in repressieve werkzaamheden. Teven zijn in de maanden mei, juli, augustus, september, oktober en december 1989 op het Stationsplein fietsenwegsleepakties gehouden, welke tot de repressieve werkzaamheden gerekend worden.

Utrecht, 20 januari 1990.
Rob Koerse
Teamchef Hoog Catharijne.1

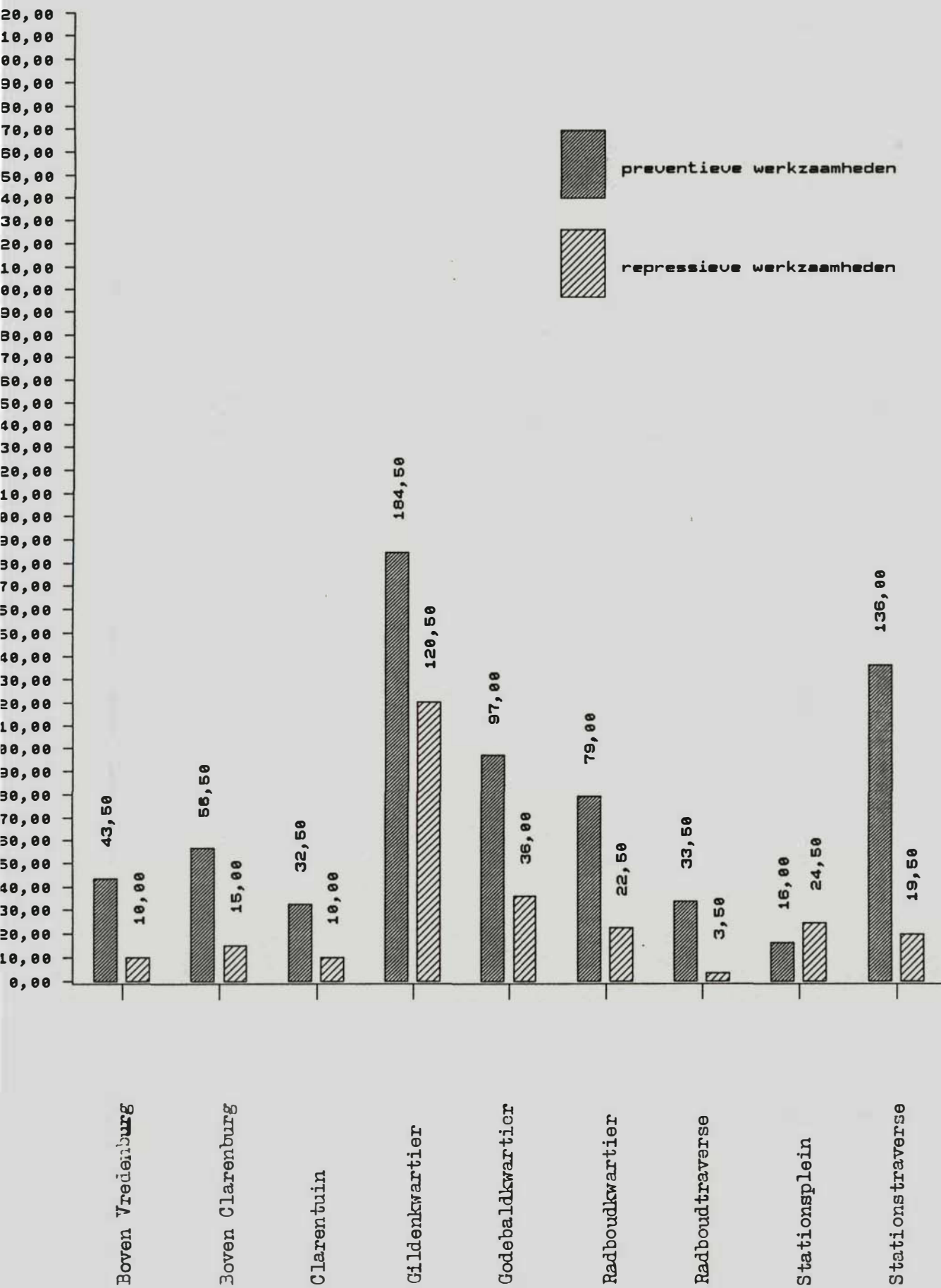
WERKZAAMHEDEN PER LOKATIE

MAART 1989

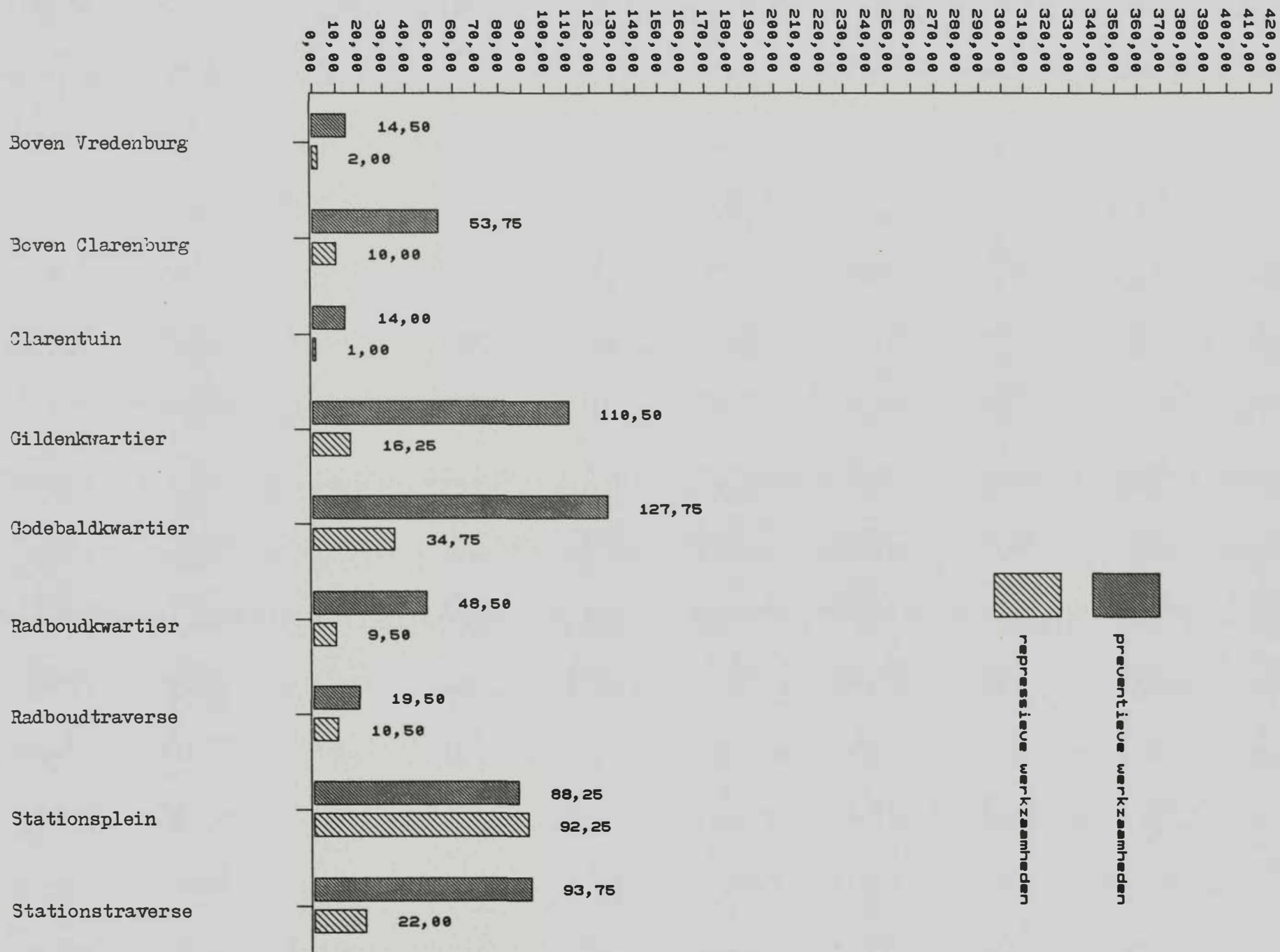
WERKZAAMHEDEN PER LOKATIE

APRIL 1989

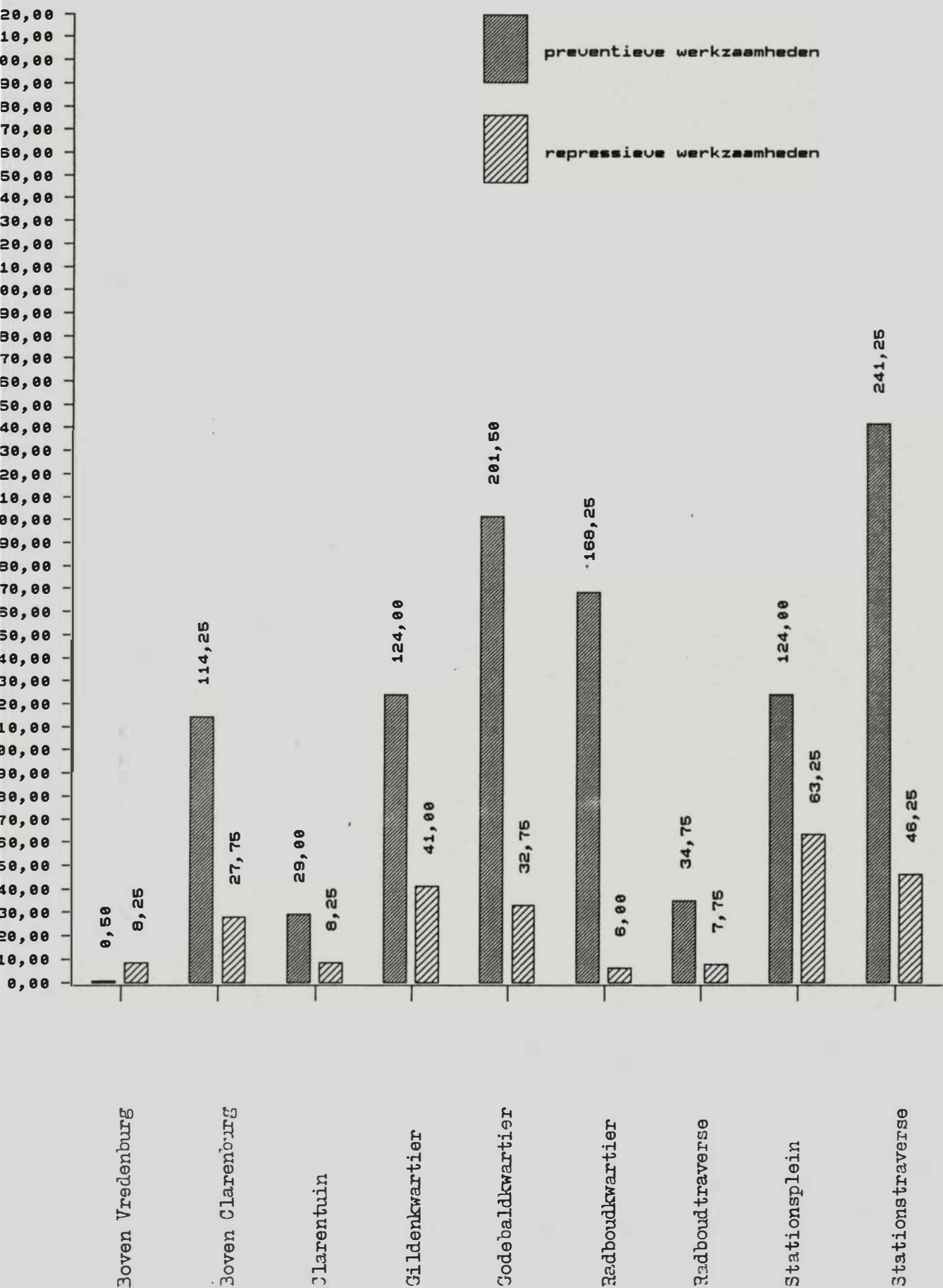
WERKZAAMHEDEN PER LOKATIE

MEI 1989

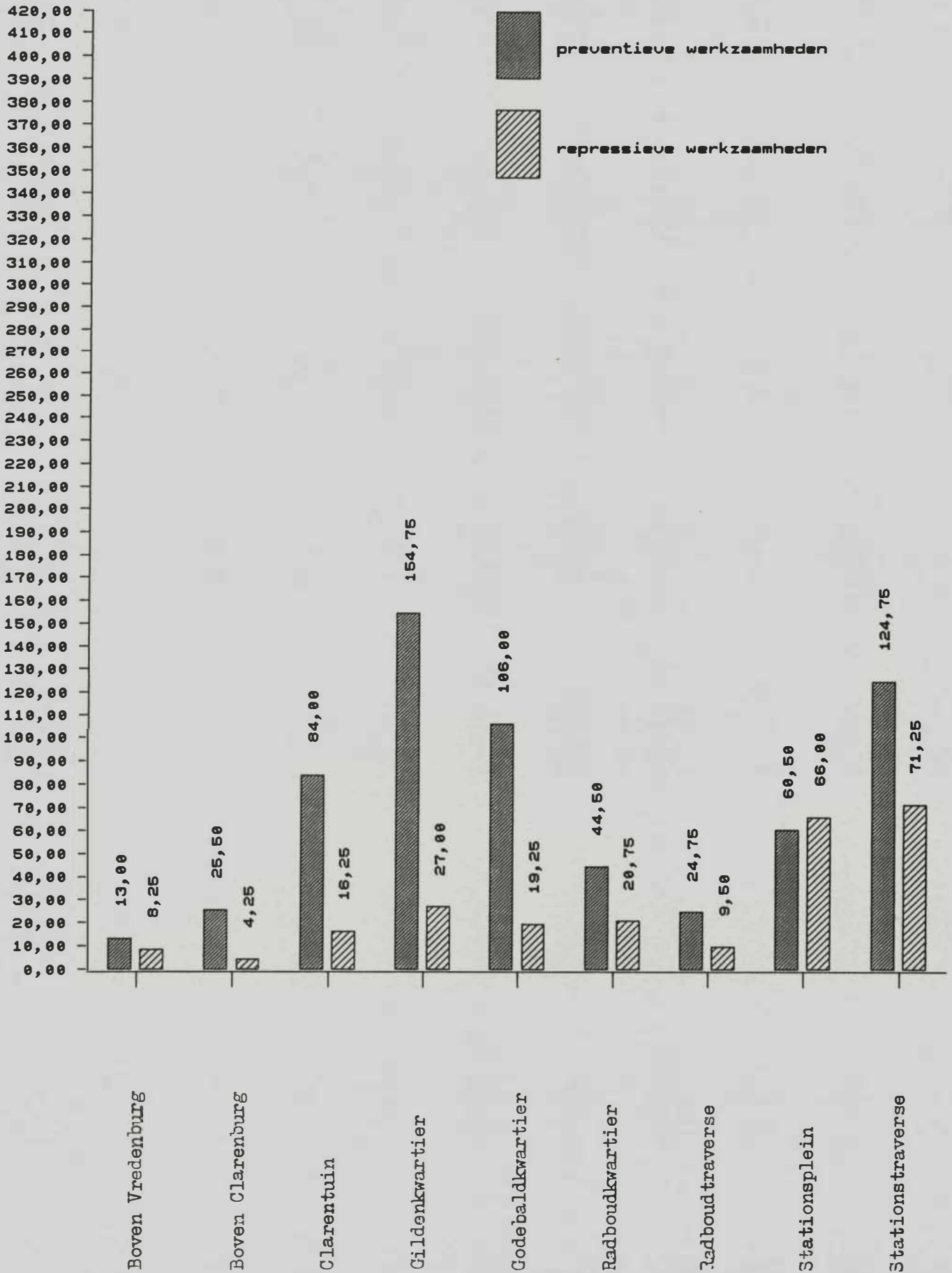
WERKZAAMHEDEN PER LOKATIE

JUNI 1989

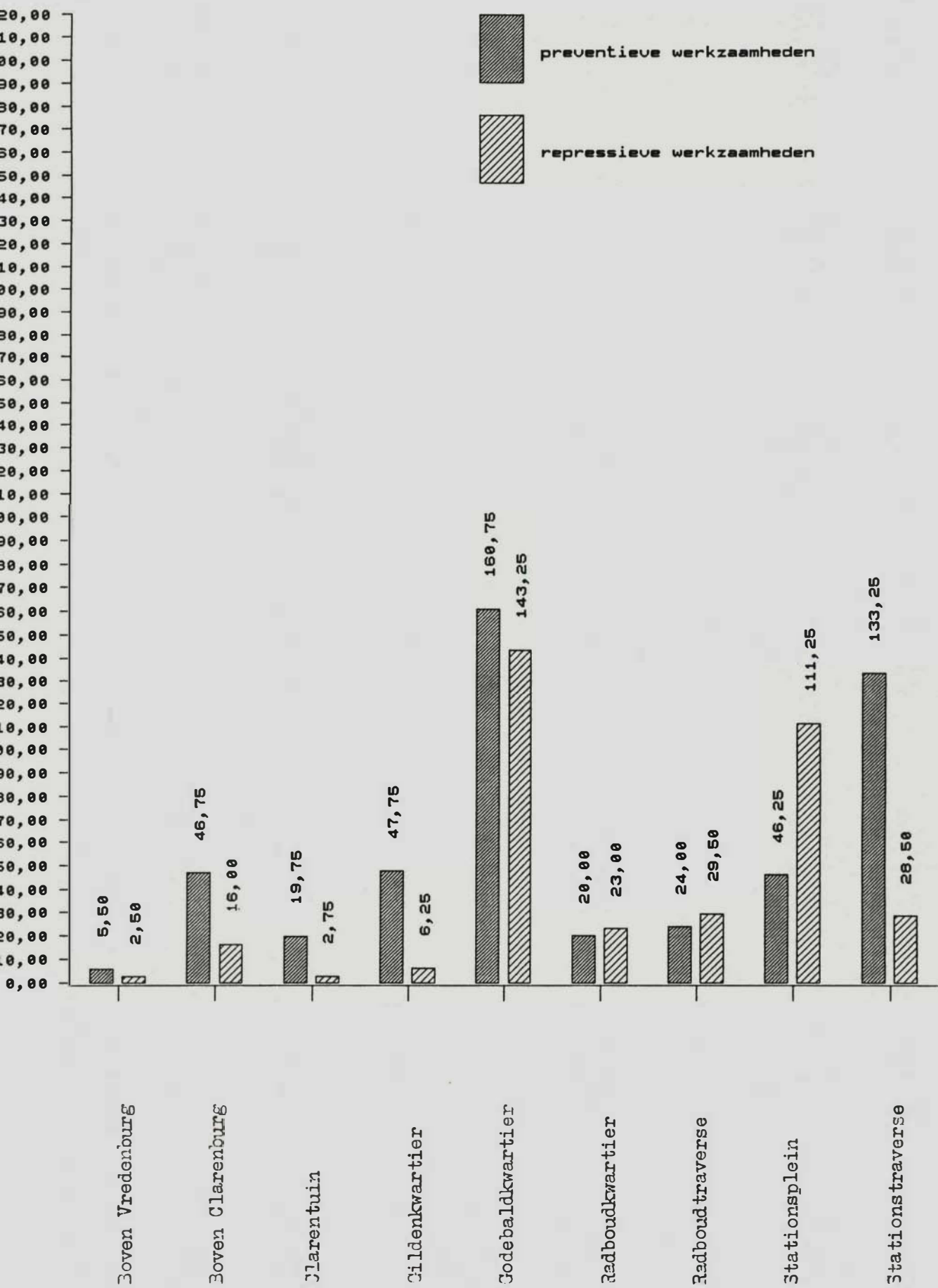
WERKZAAMHEDEN PER LOKATIE

JULI 1989

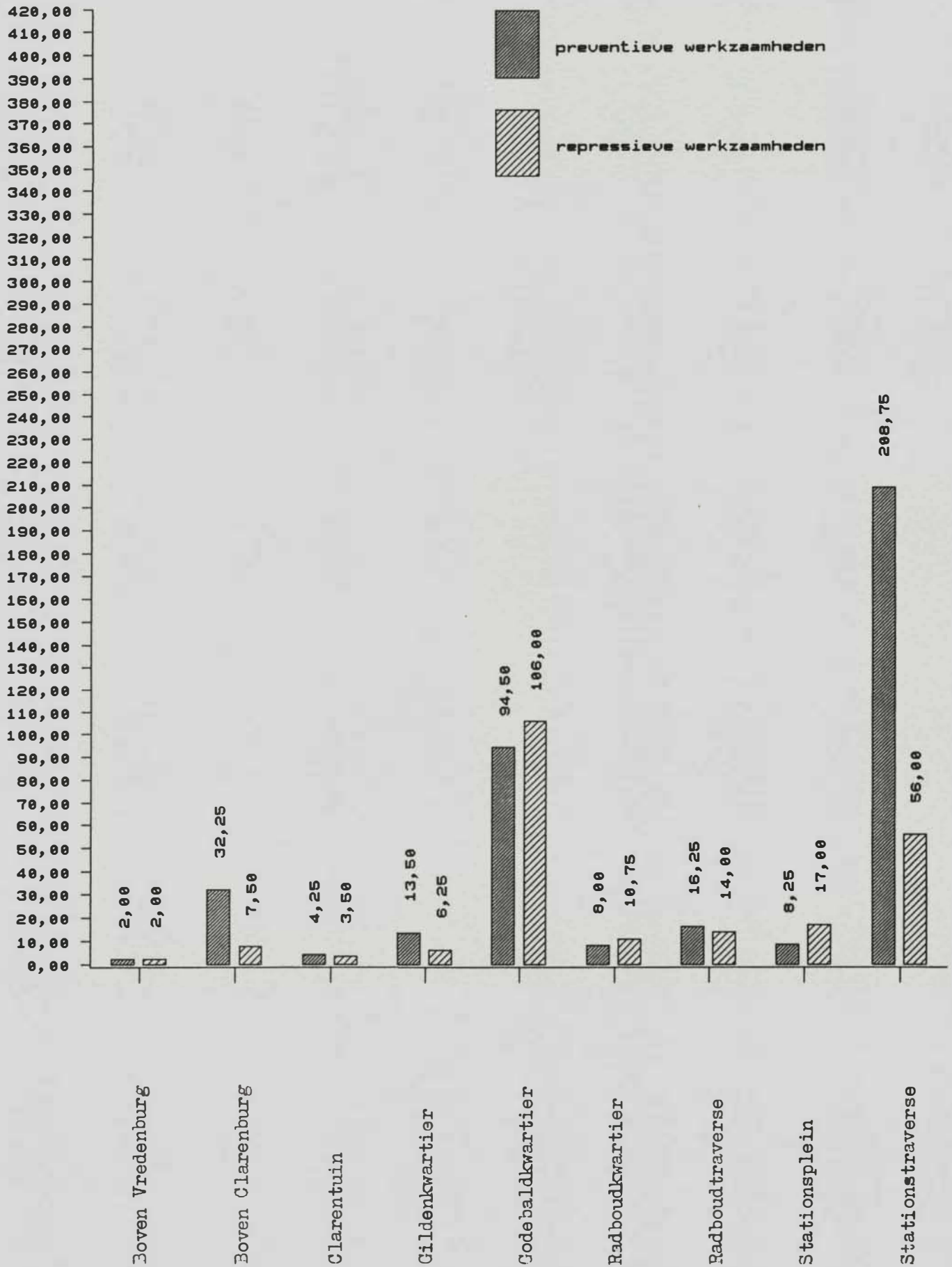
WERKZAAMHEDEN PER LOKATIE

AUGUSTUS 1989

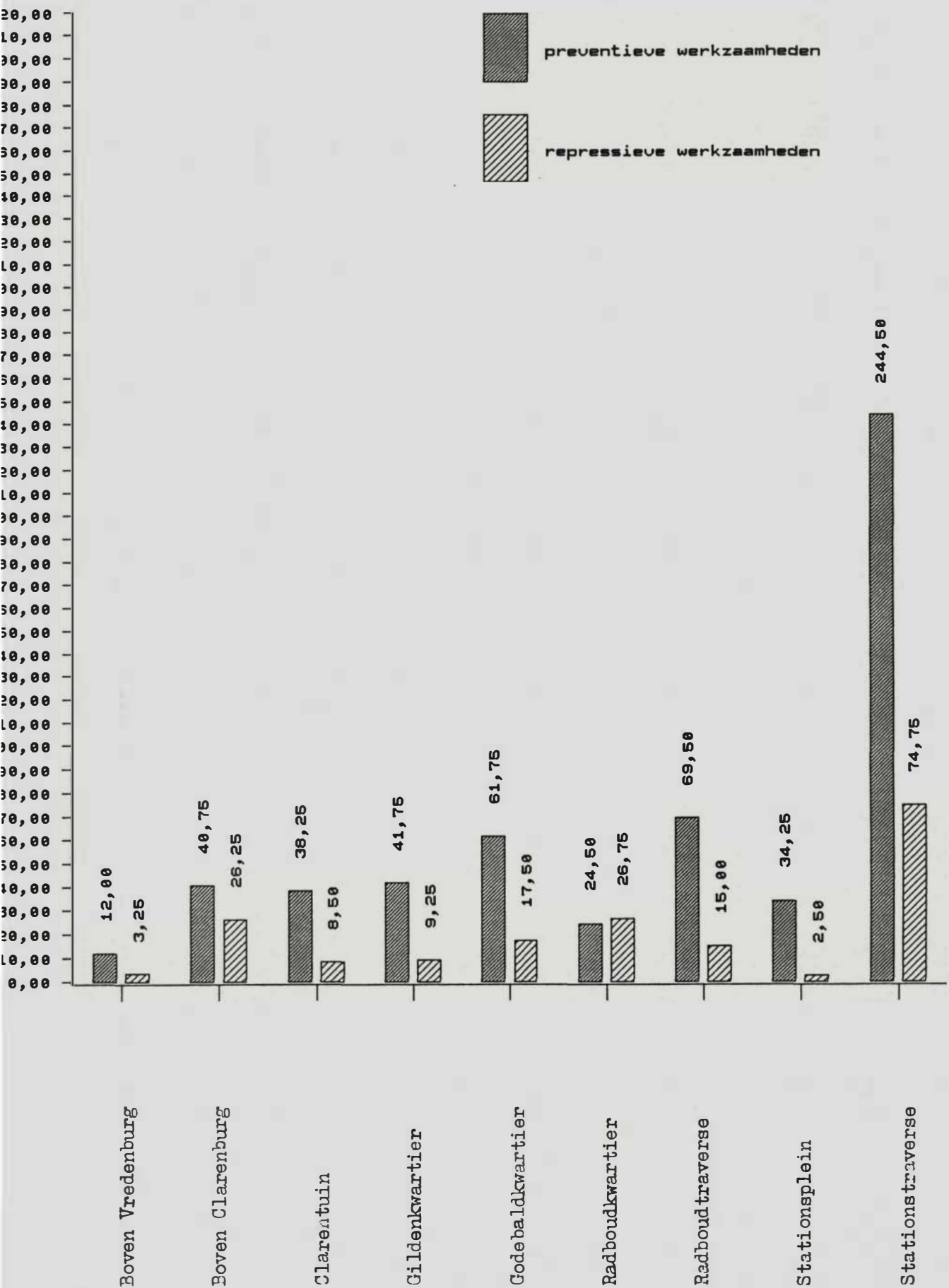
WERKZAAMHEDEN PER LOKATIE

SEPTEMBER 1989

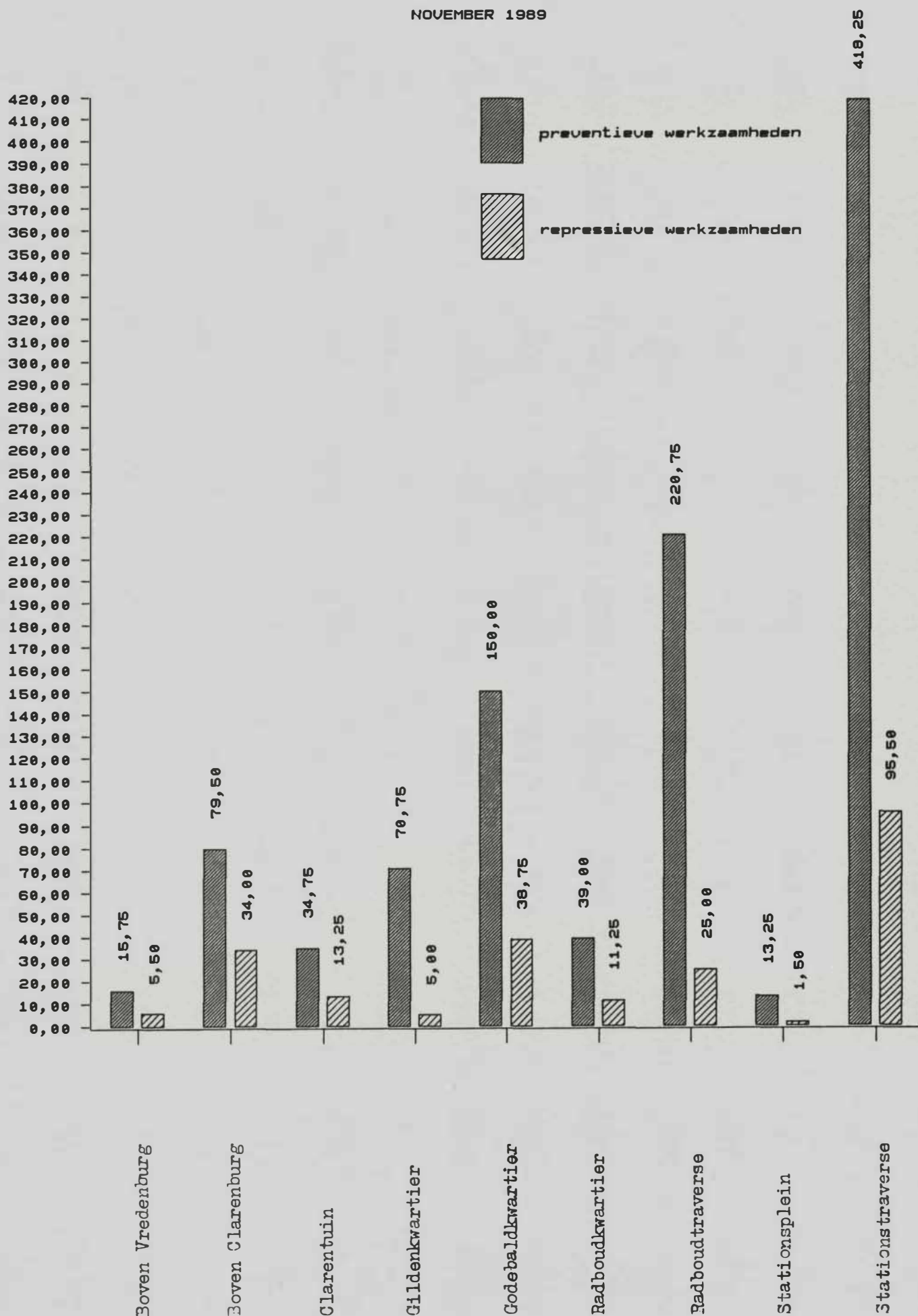
WERKZAAMHEDEN PER LOKATIE

OKTOBER 1989

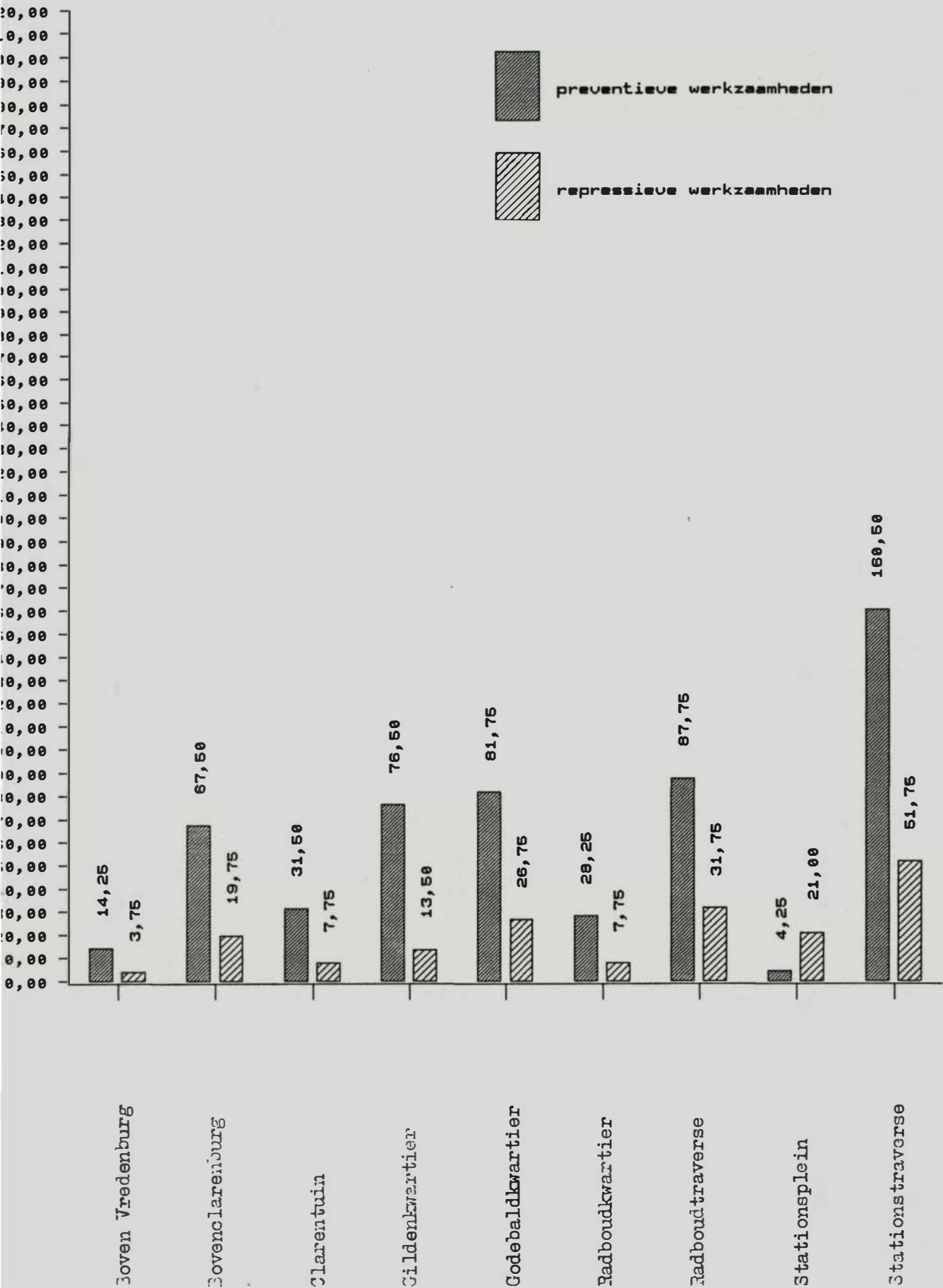
WERKZAAMHEDEN PER LOKATIE

NOVEMBER 1989

WERKZAAMHEDEN PER LOKATIE

DECEMBER 1989

BIJLAGE 5: Het project drugshulpverlening

Formeel valt dit project buiten het kader van de door de Werkgroep Hoog Catharijne ontwikkelde beleidsexperimenten. Het vormt onderdeel van het structurele gemeentelijke welzijnsbeleid.

In relatie tot de beleidsexperimenten kan het project in principe echter een goede opvangfunctie vervullen voor verslaafden in Hoog Catharijne. Een belangrijk effect van de experimenten 'preventieve politiezorg' en 'gedeeltelijk afsluiting' is namelijk het voortdurend verplaatsen van verslaafden door - en naar plekken buiten Hoog Catharijne. Tegenover dit toch als repressief te kenmerken effect kan het project drugshulpverlening de jongere verslaafden een uitweg met meer perspectief bieden. Om deze reden vormde het verloop van dit project wel een aandachtspunt voor de Werkgroep Hoog Catharijne.

Ook de evaluatie van dit project valt formeel buiten de opdracht tot evaluatie-onderzoek van de Vakgroep Stads -en Arbeidsstudies. De reden daarvoor is het gegeven geweest dat het hier om een intensief en langdurig evaluatie-onderzoek zou gaan. De effecten van een dergelijk project zijn namelijk vermoedelijk pas goed zichtbaar en meetbaar op een langere termijn dan de looptijd van de beleidsexperimenten van een jaar. (zie van Burik, Starmans en Turpijn, 1989, p. 26).

Omdat het project drugshulpverlening wel een aandachtspunt vormde voor de Werkgroep Hoog Catharijne, werden de ontwikkelingen rond dit project voor zover mogelijk echter toch gevolgd door het onderzoeksteam. Dit gebeurde door steeds aanwezig te zijn bij vergaderingen van de Werkgroep Drugshulpverlening.

Onderstaand is de beschrijving en de stand van zaken van het project weergegeven. Auteur van deze beschrijving is Mevr. Drs. M. Ridder-Padt, voorzitter van de Werkgroep Drugshulpverlening werkzaam bij de Gemeente Utrecht.

Beschrijving van de stand van zaken

Na een vertraagde start van het deelproject drugshulpverlening in september 1989 is er in weinig tijd veel werk verzet door alle participanten van de werkgroep drugshulpverlening.

In het vierde kwartaal 1989 heeft de Gemeente Utrecht een tijdelijke subsidie verstrekt om door middel van het inzetten van veldwerkers op Hoog Catharijne -speciaal gericht op autochtone verslaafden- zicht te krijgen op deze groep. Het project is inmiddels beëindigd. Een evaluatie komt in het voorjaar van 1990 ter beschikking. Globaal bestaat de indruk dat er weinig bij de hulpverlening onbekende verslaafden zijn aangetroffen. Wel heeft het project nuttige achtergrondinformatie opgeleverd.

Drugshulpverlening, jeugdhulpverlening, politie, GG&GD en Gemeentelijke secretarie hebben daarnaast gezamenlijk drie deelprojecten uitgewerkt, die -met name op langere termijn- aan een positief resultaat kunnen bijdragen als het gaat om een vermindering van de onveiligheidsgevoelens van het publiek op HC.

Hieronder volgt een korte omschrijving van de drie deelprojecten en de huidige stand van zaken.

Vroeghulp

In dit deelproject is nagegaan of er -in overleg met het Openbaar Ministerie- mogelijkheden zijn om verslaafden die frequent op het politiebureau vastzitten binnen in hun verzekering stelling een aanbod van vroeghulp doen, bevattende een alternatief voor verdere vrijheidsbeneming mits wordt deelgenomen aan activiteiten gericht op maatschappelijk herstel. Dit kan zijn ambulante of klinische hulpverlening en/of detoxificatie, beroepenoriëntatie en -opleidingen, huisvesting, banenbemiddeling en nazorg. De justitiële sanctie blijft daarbij voorwaardelijk -als stok achter de deur- aanwezig. Een dak boven het hoofd in de vorm van eigen huisvesting of opname in de Detox is een absolute voorwaarde.

De bereidheid is zowel door Justitie als hulpverlening uitgesproken om dit project met onmiddellijke ingang te starten. Knelpunt is: de maatschappelijke-herstelcapaciteit bij de hulpverlening.

Met de Dienst Woningbeheer is inmiddels overeenstemming bereikt over een huisvestingsmogelijkheid.

Maatschappelijk herstel

De doelstelling van dit deelproject is: het in kaart brengen van de (on)mogelijkheden en wensen die er in het Utrechtse bestaan bij de tot stand bringing c.q. de uitbreiding van die faciliteiten die een verbetering inhouden van de maatschappelijke en sociale positie van gebruikers en ex-gebruikers van hard drugs in Utrecht; voorlopig toegespitst op de problematiek van drugsverslaafden op en om HC.

Onderdelen van dit project zijn de oprichting van een Stichting Uitkeringenbeheer, waardoor verslaafden geholpen kunnen worden in het ordenen van hun chaotische financiële positie en hun manier van omgaan met geld.

Over dit onderdeel is overeenstemming bereikt met de GSD en dit deelproject kan zo spoedig mogelijk starten.

Huisvesting, scholing en arbeid zijn de andere invalshoeken. Op die terreinen worden de mogelijkheden geïnventariseerd en de lacunes zichtbaar gemaakt.

Knelpunt is in elk geval de capaciteit van het verslavingscircuit voor voorbereidende werkzaamheden. Een subsidieverzoek daarvoor is in een fase van afronding bij het verslavingscircuit in bespreking.

Het derde deelproject betreft een laagdrempelig inloopcentrum in of vlakbij HC. Dit is het meest controversiële en kostbare deelproject. Na intensieve discussie is gekozen voor twee hoofdaccenten: de vermindering van de openbare ordeproblematiek op HC en het aanbieden van gezondheidszorg (AIDS-preventie, sociaal-medische zorg en TBC-preventie). Een eerste aanbod en contactlegging vanuit de hulpverlening is eveneens gewenst, maar geen hoofddoelstelling. Terwille van de veiligheid en de beheersbaarheid van zo'n centrum zal gebruik van en handel in drugs niet getolereerd worden, zal er voldoende en kwalitatief stevig personeel moeten zijn en wordt de voorkeur gegeven aan organisatorische inkadering bij de gemeentepolitie.

Knelpunten zijn onder andere huisvesting en financiën, alsmede de politieke gevoeligheid van zo'n project. De directeur GG&GD en de hoofdcommissaris van Politie hebben zich inmiddels achter het projectvoorstel geschaard.

BIJLAGE 6: Geregistreeerde criminaliteit in Hoog Catharijne, binnenstad en geheel Utrecht

Specificatie van de weergegeven delicten

- **diefstal fiets:** eenvoudige diefstal van fiets of bromfiets
- **diefstal voertuig:** betreft eenvoudige diefstal uit voertuig + (eenvoudige)diefstal door middel van braak uit voertuig
- **winkeldiefstal:** (eenvoudige)diefstal uit winkel + diefstal gekwalificeerd uit winkel
- **winkeldiefstal met geweld**
- **diefstal/inbraak woning:** diefstal uit woning + diefstal door middel van braak uit woning
- **inbraak winkel/bedrijf:** diefstal door middel van braak uit winkel + diefstal door middel van braak uit bedrijf
- **zakkenrollen/tassenrollen:** diefstal zakkenrollerij + diefstal tassenrollerij
- **vernieling:** vernieling openbare gebouwen + vernieling overige
- **geweld:** bedreiging met 7 delicten + eenvoudige mishandeling + openlijke geweldpleging
- **sexueel geweld:** feitelijke aanranding + feitelijke verkrachting + poging aanranding + poging verkrachting

HOOG CATHARIJNEPROJECT.	RAMING JULI 1989	VERWERKT	NOG TE VER- WERKEN
- PREVENTIEVE POLITIEZORG			
- arbeidskosten (12 x 52.000,-)	624.000,00	0,00	624.000,00
- werving enz. (12 x 10.500,-)	126.000,00	0,00	126.000,00
- voorbereidingskosten	15.000,00	0,00	15.000,00
	(765.000,00)	(0,00)	(765.000,00)
- GEDEELTELIJKE AFSLUITING HOOG CATHARIJNE			
Kosten ad 300.000,- worden niet via gemeente maar rechtstreeks door ABP betaald.	0,00	0,00	0,00
- BESTRIJDING FIETSENDIEFSTALLEN EN FOUT PARKEREN			
- verdichting/bijplaatsen fietsenklemmen/-rekken	70.000,00	0,00	70.000,00
- verhoging bezettingsgraad fietsenstallingen	20.000,00	0,00	20.000,00
- beter zichtbaar maken parkeerverbodsborder	5.000,00	0,00	5.000,00
- inlichten slachtoffers/VM-acties	20.000,00	0,00	20.000,00
- vergroten zichtbaarheid en aantrekkelijkheid parkeerlocaties	25.000,00	0,00	25.000,00
	(140.000,00)	(0,00)	(140.000,00)
- BESTRIJDING WINKELCRIMINALITEIT			
- opleidingsprogramma	40.000,00	0,00	40.000,00
- voorlichtingscampagne	15.000,00	0,00	15.000,00
	(55.000,00)	(0,00)	(55.000,00)
- BESTRIJDING VANDALISME EN VERVUILING			
- bijplaatsen papierbakken (RMID)	16.685,00	16.685,00	0,00
- herstel schade enz. (DOW)	20.000,00	0,00	20.000,00
	(36.685,00)	(16.685,00)	(20.000,00)
- EVALUATIEONDERZOEK	199.000,00	115.253,00	83.747,00
- VOORLICHTING	50.000,00	14.972,70	35.027,30
- VIDEOPRODUCTIE	20.000,00	20.000,00	0,00
	1.265.685,00	166.910,70	1.098.774,30
	=====	=====	=====
- RIJK	300.000,00	300.000,00	0,00
- ABP	200.000,00	200.000,00	0,00
Naast deze bijdrage komen ook de kosten van de gedeeltelijke afsluiting van HC voor rekening van het ABP (300.000,-).			
- BELANGENVERENIGING HC	95.000,00	0,00	95.000,00
- INFRASTRUCTUURCIE HC	200.000,00	0,00	200.000,00
- V&D	80.000,00	80.000,00	0,00
- NS	25.000,00	25.000,00	0,00
- AANGESCHREVEN ONDERNEMERS	155.000,00	155.000,00	0,00
- BEWONERS	3.334,00	3.334,00	0,00
- GEMEENTE	200.000,00	200.000,00	0,00
	1.258.334,00	963.334,00	295.000,00
- TEKORT	7.351,00	0,00	7.351,00
	1.265.685,00	963.334,00	302.351,00
	=====	=====	=====

Meijlof(AZ)
11-7-1989.

Provincie kan vijf miljoen extra besteden

(Van een onzer verslaggevers)
— UTRECHT — Het dagelijks bestuur van de provincie Utrecht wil een bedrag van meer dan vijf miljoen gulden, dat

het als meevaller heeft geboekt, aan diverse doeleinden besteden. Provinciale staten moeten over de keus van gedeputeerde staten beslissen.

GS willen 1,3 miljoen, een hogere uitkering uit het provinciefonds van het rijk, uitgeven om:
● het openbaar vervoer te bevorderen (4 ton) doormiddel van de aanleg van vrije busbanen e.d.;
● de compostering van groente-, fruit- en tuinafval te bevorderen in plaats van verbranding (3,5 ton);
● het provinciaal centrum voor beeldende kunst leven in te blazen (3 ton);
● projecten uit het natuurbeheersplan uit te voeren (2½ ton), wat onder meer betekent behoud van de legakkers in de omliggende gebieden, die door de provincie niet meer worden beschermd.
Dit is niet de enige meevaller.

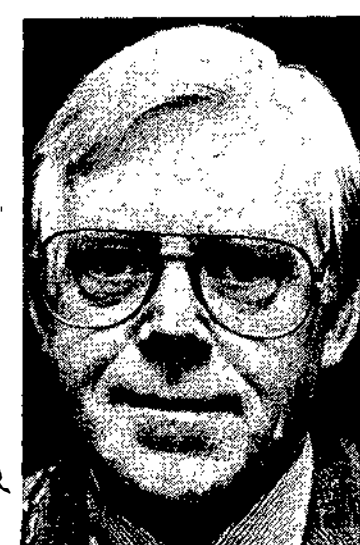
Blijkens de voorjaarsnota kunnen provinciale staten ook beslissen over de eenmalige besteding van 3,8 miljoen gulden en is ruim een half miljoen beschikbaar voor jaarlijks terugkerende uitgaven. De meevallers zijn ontstaan door een fors saldo op de begroting van vorig jaar, extra rente-inkosten en inkosten als gevolg van het nog steeds toenemend aantal auto's (openen op de motorrijtuigenbelasting en een uitkering van het rijk op grond van de wet wegen).

Baggerplan

Het dagelijks bestuur wil één miljoen gebruiken voor extra af-

schrijving op de bijdrage in de aanleg van de A 27. Tot de bestedingsvoorstellen, die GS verder doen, behoren:
● 465.000 eenmalig als bijdrage in de verlegging van de A 12 bij Bunnik;
● 120.000 gulden jaarlijks voor het baggerplan;
● 100.000 gulden eenmalig voor uitvoering van het milieubeheersplan;
● 126.000 gulden eenmalig voor herstel van stormschade langs provinciale wegen;
● 100.000 gulden eenmalig voor de sanering van autosloopterreinen;
● 120.000 gulden eenmalig voor de ondersteuning van patiëntenorganisaties;
● 270.000 gulden eenmalig voor hulpverlening aan kinderen met MBD (minimaal brain damage);
● 100.000 eenmalig voor een nieuwjaarsmuziekfeest.

Als maar aan één kant van de cirkel huizen en bedrijven komen

BURGER (VNG)
...te veel vanuit de stad...

VROM vreest voor behoud centrumpositie stad Utrecht

(Van een onzer verslaggevers)
UTRECHT — Behoudt de stad Utrecht haar centrumfunctie als er maar aan één kant van de cirkel wordt gebouwd, als er alleen woningbouwlokaties komen aan de west, zuid-west en zuid-oostkant van de stad? De hoofdingenieur-directeur van de Utrechtse inspectie volkshuisvesting van het ministerie van VROM heeft deze vraag voorgelegd aan het dagelijks

bestuur van de provincie Utrecht. Gedeputeerde staten hebben de eerste opmerkingen en vragen gekregen op hun karversconcept van een perspectieven-schets voor de ruimtelijke ontwikkeling in de provincie Utrecht tot 2015, waarin ze de groeirichtingen aangeven. Dat gebeurde gistermiddag in een voor het eerst in het openbaar gehouden vergadering van de provinciale planologische commissie, een adviesorgaan.

In grote lijnen heeft de nota 'De toekomst getekend' deze eerste confrontatie doorstaan en was er waardering voor de ideeën. Eén van de aanwezigen stipte de betrekkelijkheid aan van een werkstuk als dit, gemaakt voor een plan van vijfentwintig jaar. Hij zou de titel willen veranderen in 'Een toekomst getekend'.

De hoofdingenieur-directeur volkshuisvesting Van der Harst, de hoogste ambtenaar van VROM in dit gebied, zei bang te zijn, dat het bouwen van huizen al op kortere termijn problemen zal geven in de eerste plaats omdat volgens hem ten onrechte wordt uitgegaan van plaats voor 60.000 woningen in het huidige streekplan voor de provincie, dat tot 1995 geldt. Van de in de Domstadnota genoemde 20.000 huizen in het stadsgewest

Utrecht zullen er niet meer dan 15.000 gebouwd kunnen worden", meldde hij.

Spanning

Spanning verwacht hij ook omdat de uitwerking van de helft van de nota van GS voor de eeuwwisseling zal moeten zijn verwezenlijkt om de woningbouwproblematiek in de hand te houden. Zijn klemmende vraag is: benen we de groei bij? Wat de uitbreidingsmogelijkheden van bedrijven betreft werd die vraag voor het stadsgewest Utrecht onderschreven door Berculo, sprekend namens de Kamers van Koophandel Utrecht en Amersfoort.

Van de kant van de verschillende ministeries, die in deze planologische adviescommissie zijn vertegenwoordigd, werd akkoord gegaan met het situeren van flinke woningbouwlokaties in Vleuten/De Meern en Houten. Vraagtekens werden echter gezet bij de polder Rijnburg ten zuiden van De Meern en grotere delen liggend op grondgebied van Nieuwegein en IJsselstein.

Inspecteur ruimtelijke ordening Voorendt vroeg zich af of het draagvlak van Vleuten en Houten voldoende is en sprak duidelijk twijfel uit over Rijnburg. Er is geen aansluiting op bestaande kernen en de ontsluiting wordt dus volgens hem een moeilijke zaak.

De rijksverkeersinspectie aarzelt over aansluitingsmogelijkheden op het openbaar vervoer van een tweede groeikern Houten tussen de huidige kern en het Amsterdam-Rijnkanaal en is bang voor de lokatie Rijnburg. Berculo zei duidelijk: „Daar is helemaal niets op het gebied van infrastructuur“.

Flevoland

De gedachte van het provinciaal bestuur, dat de overloop naar Flevoland moet als de provincie vol is, stuitte op tegenstand uit diverse hoeken. Mevrouw Hazelaar van het ministerie van economische zaken verzette zich ertegen. Ook woordvoerder Stam van de directie landbouw, natuur en openluchtrecreatie van het ministerie van

landbouw zette vraagtekens, vooral met het oog op de verkeersstroom. Berculo (Kamers van Koophandel) wees eveneens op het woon-werkverkeer als er huizen in het nieuwe land worden gezet en het bedrijfsleven zich er niet vestigt. Den Hertog van rijkswaterstaat opperde de gedachte de glastuinbouw naar Flevoland te verplaatsen, waardoor Vleuten/De Meern meer ruimte krijgt.

Harmelens burgemeester Burchard, sprekend namens de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, legde de groene-hartproblematiek op tafel, noemde de ideeën van GS een mengvorm tussen lobbyen en satellietstad en vond de nota te veel geschreven vanuit de stad Utrecht („Alsof het de laatste van de Dom het middelpunt van de wereld is“).

In het verlengde hiervan vroegen de vertenwoordigers van landbouw en met name Van de Wolfshaar van het Landbouwschap aandacht voor het landelijk gebied. Volgens hem gaat de nota uit van verstedelijking en ecologische structuren en worden de landelijke gebieden een soort reservaten.

Sukkelten

Bezwaren werden ingebracht tegen de afgrenzing van de kernen Twijfelen en De Ronde Venen. En met name mevrouw van de Kar van de vrouwenadviescommissie vroeg aandacht voor de overige kernen, die helemaal op slot moeten. „Om plekken te worden waar alleen wat bejaarden rondsukkelten?“, vroeg ze.

Provinciebestuurder Schapenik, gedeputeerde van ruimtelijke ordening, meldde dat voor de kleine kernen eenzelfde beleid zal worden gevoerd als nu: voorzien in de eigen behoefte zo lang het kan. Hij vindt de verwevenheid van de ruimtelijke problematiek in delen van de provincie groot. Hij pleit wel voor de wet op de ruimtelijke ordening de instrumenten aangeeft, maar is van mening, dat er bindende overeenkomsten tussen rijk, provincie en gemeenten moeten worden gesloten, voorzien van een financieel plaatje.

Deelname D66 aan Utrechts college onzeker

(Vervolg van pagina 1)

UTRECHT — Deelname van D66 aan een nieuw college van b. en w. samen met PvdA, CDA en VVD is nog hoogst onzeker. De eerste besprekingen achter gesloten deuren hebben gisteravond niet tot resultaat geleid. Het overleg wordt vandaag voortgezet. D66 wil sowieso twee wethouders in het nieuwe college. Vooralsnog gaan PvdA en CDA uit van drie wethouders voor de PvdA, twee voor het CDA en voor D66 en VVD elk één. Ook konden de partijen het niet eens worden over de formulering van de paragraaf over de sneltram in het werkprogramma voor het nieuwe college. In hoeverre D66 de brandbrief van de directeur van de dienst ruimtelijke ordening, M. de Jong laat meewegen, is onduidelijk.

Kort voordat PvdA, CDA, D66 en VVD zich vergaderden voor de onderhandelaar van Groen Links. Zij deed dit in haar toelichting op de garantie die haar partij wilde van de PvdA en het CDA, voordat verder zou kunnen worden gesproken over samenwerking in een nieuw college. Deze garantie hield in dat PvdA en CDA op voorhand zouden moeten verklaaren af te zien van een bovengrondse optie voor de sneltram door de binnenstad. Volgens Rijkensberg wilde Groen Links deze uitspraak als garantie tegen kiezersbedrog. Daar zouden wij ons akkoord zouden gaan met allerlei vage formules en straks zouden moeten meewerken aan een besluit dat uit eindelijk toch tot een bovengrondse oplossing zou leiden”, zo zei ze. Ze voegde eraan toe dat het stellen van deze voorwaarde de enige mogelijkheid was voor Groen Links om eventueel met opgeheven hoofd aan een college van PvdA en CDA te kunnen deelnemen.

PvdA-onderhandelaar J. van Lidth de Jeude betreurde de opstelling van Groen Links. Hij benadrukte dat de PvdA onmogelijk op de voorwaarde van Groen Links kon ingaan, omdat de tramontwikkeling niet in een fase is die het mogelijk maakt bepaalde varianten uit te sluiten. Hij benadrukte dat de PvdA zich tot het uiterst wil inspannen om een ondergrondse oplossing mogelijk te maken. Ook gaf hij aan dat zijn partij bereid is alle mogelijke alternatieven te onderzoeken die tot een vergelijkbare oplossing van de openbare vervoersbehoefte kunnen leiden. J. Zwart bevestigde de opstelling van Groen Links. „Eerst was er de formele afwijzing van het CDA. Nu die van de baan is wordt een nieuwe dan opgeworpen“, VVD-onderhandelaar, W. van Willigenburg beperkte zich met te zeggen: „Met het argument geen kiezersbedrog te willen plegen, wordt dit van anderen gevraagd“. Volgens Van Lidth de Jeude wordt het door de onmogelijkheid om met Groen Links een nieuw college te vormen problematischer in de komende vier jaar het zware accent te leggen op het bestrijden van achterstanden. Daarom leek het hem wenselijk een college van een bredere samenstelling te formen, dat zou moeten bestaan uit PvdA, CDA, D66 en VVD. Als uitgangspunt van dit 'programma' zou een minder gedetailleerd werkprogramma dienen te worden opgesteld, zo meende hij.

De brief van de Jong werd gisteren ter sprake gebracht door,

Eerste plaats leerlingen 'Gildenburg'

(Van een onzer verslaggeefsters)

UTRECHT — Drie leerlingen van ITO-school Gildenburg in Utrecht zijn in de prijzen gevallen bij de landelijke finale van een veiligheidswedstrijd die was uitgeschreven door het Nederlands Instituut voor Arbeidsomstandigheden. Ze haalden een eerste plaats bij de scholen voor individueel technisch onderwijs en een derde in het totaalklassement.

De veiligheidswedstrijd was bedoeld voor derdeklassers van alle technische scholen in het land. Aan de voorrondes hebben in totaal twintigduizend leerlingen meegedaan. Tien scholen, waaronder Gildenburg, mochten gisteren meedoen aan de finale in Amsterdam. Satis Poeran uit IJsselstein, René Simons uit Nieuwegein en Pieter van Eck van de Sluis uit Utrecht moesten tijdens de finale zes technische opdrachten uitvoeren en teksten verzinnen voor een veiligheidsposter.

Foto Jong van Dethlefs

Scholieren geven start NS-pendel officieel tintje

DE NEDERLANDSE SPOORWEGEN HEBBEN gisteren de pendeldienst tussen het NS-station en het Spoorwegmuseum voor het komend seizoen officieel in gebruik genomen. Hiervoor had het Spoorwegmuseum kinderen uit de kerke van de Zusters Augustinessen aan de Adriaan van Bergen- en de Waterstraat uitgenodigd voor een middagprogramma in het museum. De kinderen, in totaal 25, en hun begeleiders werden op het Maliebaanstation opgevoerd door de heer Van Marion van het Spoorwegmuseum.

De pendeldienst is vorig jaar in verband met de viering van het 150-jarig bestaan van de NS voor het eerst geïntroduceerd. Toen zo succesvol was, heeft de NS besloten de dienst dat jaar voort te zetten en er een dagtocht van te maken. Vorig jaar bezochten ruim 200.000 mensen het museum. Dit jaar worden er 180.000 verwacht. De pendeldienst rijdt gedurende de paasvakantie driemaal daags.

College: 'Anderen beter in staat onderhoud monument te betalen'

(Vervolg van pagina 1)

UTRECHT — Particulieren, woningbouwverenigingen, monumenten-instellingen, aannemers en anderen zijn de aangevozen personen en instellingen om het verbeteren, behouden en onderhouden van monumentale panden op zich te nemen. Die zijn daar financieel beter toe in staat. Op basis van hun ervaringen zeggen burgemeester en wethouders tot dit inzicht te zijn gekomen.

Volgens het college vraagt het monumentale bezit om grote onrendabele investeringen en levert het beheer en het onderhoud de gemeente problemen op. De anderen zijn hiertoe beter uitgerust, menen b. en w. Zij willen zich daarom in de toekomst richten op uitgifte in erfpacht en niet meer op het in eigen beheer verbeteren van monumentale woningen.

Het rijk stelt voor het onderhoud van monumenten een normbedrag per woning beschikbaar, maar volgens burgemeester en wethouders van Utrecht is dat te weinig om rekening te kunnen houden met de uiteenlopende eisen die zijn verbonden aan de monumentale status. Die eisen zijn vooral een gevolg van de gespreide ligging in de stad en van het feit dat het om totaal verschillende en unieke panden gaat.

De monumenten die nu al in redelijke tot goede staat verkeeren, wil Utrecht zelf behouden. Dit is volgens b. en w. echter alleen verantwoord als er een oplossing is te vinden voor het onderhoudprobleem. De Dienst Woningbeheer gaat een nota uitbrengen over de problemen van beheer en onderhoud van het monumentale bezit. Om 50 in matige tot slechte staat van onderhoud verkerende monumentale panden en tien panden uit een proefproject te verbeteren, is per jaar 615.000 nodig. Als vanaf 1991 per jaar zes tot zeven panden worden verbeterd, heeft de gemeente na tien jaar de achterstand in het onderhoud van gemeentelijke monumenten weggevoerd.

Twijfels

Het Utrechts Monumenten Fonds heeft zo z'n twijfels over de plannen van burgemeester en wethouders. Het wijst erop dat in de afgelopen vier jaar is geadviseerd 48 monumentale panden in erfpacht uit te geven, maar dat het advies slechts in dertien gevallen is opgevolgd. De belangrijkste oorzaak hiervan was

het probleem van de herhuisvesting van de zittende huurders.

Dit probleem doet zich niet voor als de huizen aan instellingen voor monumentenzorg worden overgedaan, want die nemen de huurders ook over. Het UMF vraagt zich daarom af waarom in de afgelopen jaren geen panden aan de NV Utrechts Maatschappij voor Stadsbestel en aan het fonds zijn overgedragen. UMF-secretaris Wynand Thoomes geeft op die vraag zelf al een antwoord: de gemeente vraagt voor een huis met huurders een koopprijs alsof er sprake is van lege oplevering. „Dan

mag niet worden verwacht dat overeenstemming tussen partijen mogelijk is“, aldus het UMF.

Het Utrechts Monumenten Fonds meent dat het fonds en de NV Stadsbestel, meer dan tot nu toe is gebeurd, kunnen bijdragen aan het herstel van het gemeentelijk monumentaal bezit. Maar dan moet de gemeente bij het bepalen van de koopprijs niet alleen van winstmaximalisatie uitgaan, aldus het UMF. Het wijst er met nadruk op dat bij verkoop van deze huizen aan het fonds de zittende huurders kunnen blijven zitten.

Geld voor Utrechts bezoekerscentrum

(Van een onzer verslaggevers)
UTRECHT — Het dagelijks bestuur van de provincie Utrecht wil 25.000 gulden subsidie uit de pot voor toeristisch-recreatieve projecten toekennen voor de voorbereiding van een bezoekerscentrum bij het Domein in Utrecht. Hier zal informatie worden gegeven over de historie, de cultuur en de sociaal-economische ontwikkeling van de stad.

Verder stellen gedeputeerde staten voor om uit deze pot toe te kennen:
● 20.000 gulden voor renovatie en inrichting tot galerie van de Wintertuin de grote kas in het Cantuinspark in Baarn.
● 500 gulden als bijdrage in de reconstructie van een brugge over de Oude Waver in het vaar-circuit in de Ronde Venen.
● 10.000 gulden voor het Caribbeaan festival in Utrecht

Uit de pot beeldende kunst krijgt het Grafisch Atelier Utrecht 60.000 gulden. GS hebben uit deze pot 180.000 gulden gehaald. Bijdragen gaan verder naar de Hogeschool voor de Kunst en in Utrecht, de volkshogeschool Drakenburgh in Baarn, de gemeenten Zeist en Loosdrecht, de kunstenaar Bob Nagtijn en het project Kunstroute Amersfoort.

(ADVERTENTIE)

DuizendSchoon:
"de ommez meer dan de mooie waard"
Pietbroeken, shorts, tuitbroeken, band-
plooi-broeken en gaudes natuurlijk alle-
maal in katoot; wijde rokken, lange rok-
ken en korte rokken, bloemetjes, offen en
stropjes natuurlijk allemaal in katoot;
prachtig gebreide vesten, truien en over-
slag vesten, natuurlijk allemaal in katoot;
en dan de shirts: oversize, getailleerd, van-
der mous, overslag of plooi-model natuurlijk
allemaal in katoot. Alleen onze schitteren-
de badpakken van Marielle Baker en
Jerry Hall zijn niet van katoot!

**MORGEN
IN HET UN**
U en Cultuur

TOT MORGEN

Het UN biedt méér, probeer 'm eens.

☐ Proefabonnement van 6 weken voor f 24,-
☐ Kwartalabonnement voor f 74,-
Ik ontvang het UN de eerste 14 dagen gratis!
Ik betaal nadat ik bericht van u heb ontvangen.

Naam: _____
Straat: _____
Postcode: _____ Plaats: _____
Tel.: _____

(voor controle bestelling)

Bon in open envelop naar:
Utrechts Nieuwsblad,
afz/Abonnee-Service,
Antwoordnummer 2650,
3970 VJ Houten

Stadsschouwburg Utrecht

TINEKE SCHOUTEN

terug met „Tien met een gniffel“
13, 14, 15 en 16 april

Kaarten: 030-310241 (11-14 uur).

Studie naar experimenten in koopcentrum vanmorgen gepresenteerd

Kwart HC-publiek voelt zich veiliger

(Van een onzer verslaggevers)

UTRECHT — Een kwart van de bezoekers van Hoog Catharijne vindt dat de veiligheid in het winkelcentrum de laatste twaalf maanden is toegenomen. De meesten onder hen schrijven de ver-

betering toe aan de uitbreiding van de politiezone (63%). Volgens 37% van de bezoekers is er echter niets veranderd aan de situatie. Het merendeel (58%) vindt HC 's nachts nog steeds onveilig.

Deze conclusies zijn te lezen in het vandaag verschenen eindrapport over de beleids-experimenten die het afgelopen jaar in Hoog Catharijne zijn uitgevoerd. De aanstelling van twaalf toezichtshouders vormde daarvan het meest opvallende onderdeel.

Hoewel in de eindevaluatie, uitgevoerd door de vakgroep Stads- en Arbeidsstudies van de Rijksuniversiteit Utrecht, wordt geconstateerd dat noch de feitelijke criminaliteit, noch de gevoelens van onveiligheid aantoonbaar zijn afgenomen, wordt het experiment met de toezichtshouders toch positief beoordeeld. De tevredenheid bij de politie, de Nederlandse Veiligheids Dienst en de gebruikers van HC is hierin doorslaggevend. Er wordt dan ook geadviseerd de maatregel voort te zetten. Uitbreiding van het werkgebied met het taxi-plateau en de reconstructies wordt wenselijk geacht.

Afsluiting

Ook de gedeeltelijke afsluiting in de avond en nacht wordt een succes genoemd. De ervaringen met de afsluiting van het Gildenkwartier en het Vredenburgkwartier geven aanleiding om afsluiting van andere delen, met name het Godebaldkwartier, serieus te overwegen. Over de andere deel-experimenten, gericht op preventie van winkeldiefstal, de bestrijding van vandalisme en vervuiling en de regulering van de fietsengedrag rondom het winkelcentrum, is het rapport minder positief. De eerste twee zijn onvoldoende van de grond gekomen, het laatste heeft maar een beperkt resultaat gehad. De conclusies en aanbevelingen uit het rapport worden op 24 april besproken in de commissie Algemeen en Bestuurszaken van de gemeenteraad. De genoemde beleids-experimenten zijn uitgevoerd in het kader van het beleidsplan 'Samenleving & Criminaliteit', dat stelt dat bestrijding van de laatste maanden duidelijk afgenomen.

'LeZikkaron' wil Joodse synagogen en begraafplaatsen Utrecht renoveren

(Van onze correspondent)

AMERSFOORT — Joodse monumenten in de provincie Utrecht zijn dringend aan een opknappbeurt toe. Daartoe is opgericht de stichting 'LeZikkaron' tot instandhouding van joodse monumenten.

Synagogen en begraafplaatsen in Utrecht, Amersfoort en andere plaatsen moeten worden opgeknapt. Het gaat om synagogen in de steden en begraafplaatsen in Utrecht, Amersfoort, Nijkerkerveen, Maarssen, Rhenen en Veendam.

De stichting LeZikkaron, wat in het Nederlands 'ter herinnering' betekent, gaat de renovatie van de verzorging van voor ieder waardevolle monumenten op zich nemen. Voor het geld zal een beroep worden gedaan op het bedrijfsleven en de inwoners. Er is een comité van aanbeveling opgericht, waarin onder anderen commissaris van de koning Beelaerts van Blokland zitting heeft.

Beroep verworpen tegen woonwagens

(Van onze Haagse redacteur) DEN HAAG — De gemeente Utrecht heeft in 1986 de woonwageneigenaren op het voormalige parkeerterrein van de renbaan Merewald terecht niet verwijderd. De afdeling rechtspraak van de Raad van State heeft het door J.C. van de Maat en P.M. Smit, handelend onder de naam Smit-Ingenieur Smit, aangespannen beroep verworpen.

Van de Maat en Smit hadden de gemeente Utrecht verzocht de woonwagens te verwijderen. Toen de gemeente dat weigerde en de woonwageneigenaren tijdelijke ontheffingen verleende gingen de twee Ut echters in beroep bij de Arob-rechter.

Van de Maat en Smit verzetten zich tegen de vestiging van de woonwageneigenaren, omdat deze voor 'grote onrust' zouden zorgen, ondermeer door het slopen van auto's. Bovendien zou er van integratie tussen woonwageneigenaren en de vestiging de bewoners geen sprake zijn. De woonwageneigenaren waren afkomstig van het voormalige regionale woonwagencentrum De Huppel. Dit hadden zij uit eigen beweging verlaten om zich aan de Merewaldseweg te gaan vestigen. De gemeente heeft ze toen tijdelijke ontheffingen verleend in afwachting van de aanleg van definitieve standplaatsen.

wel organisatorisch als financieel heeft getrokken, waren dan ook alle betrokken partijen tegenwoordig: de gemeentelijke en rijksoverheid, de beheerder-eigenaar, het bedrijfsleven, de bewoners, politie en justitie en de NS. De kosten (1,5 miljoen) werden in gelijke delen gedragen door de overheid, de eigenaar (het ABP) en het bedrijfsleven.

Bij het onderzoek naar de effecten van de ingestelde maatregelen heeft de vakgroep onderzoekers afgenomen aan bezoekers, ondernemers en bewoners. Door vergelijking van de uitkomsten met die van een gelijksoortig vooronderzoek ontstond een beeld van de eventuele veranderingen.

De evaluatie maakt duidelijk dat de situatie het afgelopen jaar zeker niet spectaculair is verbeterd. Uit de enquêtes blijkt weliswaar dat ondernemers, bewoners en publiek de uitbreiding van het politietoelicht bij na unaniem positief beoordeelen, maar het publiek zegt in meerderheid niets of nauwelijks iets te hebben gemerkt van het toegenomen toelicht. Een meerderheid (65%) vindt dat er overdag voldoende gezuiverd wordt, maar 77% vindt het toelicht 's nachts nog steeds onvoldoende.

Ergernis

Het toegenomen toezicht blijkt vrijwel geen verandering teweeg te hebben gebracht in de onveiligheidsbeelden bij het publiek: 18% vindt HC overdag onveilig (was 19%), 58% vindt het 's nachts niet veilig (was 53%). Ook het oordeel over de sfeer, die na winkelsluiting door 78% onprettig wordt gevonden, is nauwelijks veranderd. 63% van de bezoekers zegt zich nog steeds te ergeren aan bepaalde groepen (was 64%), met name aan de drugsgebruikers. Eveneens 63% van de bezoekers gaf aan Hoog Catharijne wel eens te mijden, met name in de avonduren. Alleen onder de ondernemers is het verminderd gedrag de laatste maanden duidelijk afgenomen.

De cijfers omtrent de feitelijke criminaliteit geven evenmin re-

den tot juichen. De in HC geregistreerde criminaliteit is het afgelopen jaar met 18% toegenomen, tegen 8% voor heel Utrecht. De stijging is vooral veroorzaakt door de diefstal van fietsen en diefstal uit auto's. De politie tekent hierbij aan dat uitbreiding van het toezicht automatisch een toename van het aantal geconstateerde misdrijven met zich meebrengt. Ook een vergrote aangiftebereikbaarheid kan het cijfer verstoren.

De politie zelf is tevreden over de verkleining van de gebruikersgroep die is gerealiseerd. Overdag is er nauwelijks meer sprake van overlast door probleemgroepen. Doordat de gebruikers zich in kleinere groepjes over het hele winkelcentrum hebben verspreid, zijn ze minder zichtbaar geworden voor het publiek, al is ook de beheersbaarheid erdoor verminderd. Een ander neven-effect is de verplaatsing van het probleem naar plekken buiten HC, onder andere naar het Lepelenburg.

Over de gedeeltelijke afsluiting 's nachts oordeelde het publiek in meerderheid positief (72%). Alleen de bewoners van de appartementen aan het Godebaldkwartier waren minder tevreden; door de afsluiting van de andere 'poort' is de overlast daar toegenomen.

De belangstelling bij de ondernemers voor het winkeldiefstalpreventie-programma is duidelijk beneden de verwachting gebleven, zo constateren de onderzoekers. Een speciaal verzorgde video-bank bleek niet aan de verwachtingen te voldoen. Een vernieuwde opzet, waarin een rollenspel als instructiemethode werd gebruikt, sloeg beter aan, maar niet voldoende om de totaal-indruk nog in positieve richting om te buigen.

Het experiment met elektronische winkelveiligheid werd in aantal praktische knelpunten op, waarvan het ontbreken van voldoende aanbod voor de collectieve zittingen de belangrijkste was. Het OM heeft niettemin tot gaan (bijplaatsen klemmen, plaatsen van verbodsborden, wegsleepplaatsen en voorlichting), hebben vruchten afgeworpen, maar het aantal aangiftes van fietsdiefstal blijkt met 40% te zijn toegenomen.

GROOTWINKELCENTRUM Hoog Catharijne in Utrecht: lopen en kopen. Roltrappen, veel publiek, winkels en politie. De laatste heeft de afgelopen maanden uitbreiding ondergaan met toezichtshouders. Een verandering die weinig effect heeft gehad op de gevoelens van onveiligheid van het publiek.

Foto: Utr. Jong de Boer

doende bestraft worden. Dat vindt ook 58% van het publiek. Het deelexperiment dat tot doel had diefstal en het fout parkeren van fietsen terug te dringen, leverde uiteenlopende resultaten op. De inspanningen om het illegaal parkeren tegen te gaan (bijplaatsen klemmen, plaatsen van verbodsborden, wegsleepplaatsen en voorlichting), hebben vruchten afgeworpen, maar het aantal aangiftes van fietsdiefstal blijkt met 40% te zijn toegenomen.

Foto: Utr. Jong de Boer

doende bestraft worden. Dat vindt ook 58% van het publiek. Het deelexperiment dat tot doel had diefstal en het fout parkeren van fietsen terug te dringen, leverde uiteenlopende resultaten op. De inspanningen om het illegaal parkeren tegen te gaan (bijplaatsen klemmen, plaatsen van verbodsborden, wegsleepplaatsen en voorlichting), hebben vruchten afgeworpen, maar het aantal aangiftes van fietsdiefstal blijkt met 40% te zijn toegenomen.

Het beleids-experiment bestrijding vandalisme en vervuiling is beperkt gebleven tot het bijplaatsen van afvalbakken en een eenmalige schoonmaakactie. Aan het oordeel over de vervuiling aan de buitenkant van HC hebben deze acties niets veranderd. De meeste bezoekers vinden het publiek vindt HC niet schoon, bij de betrokkenen (ondernemers en bewoners) is dit ongeveer een derde.

Huizen Leidsekade mogen niet worden samengevoegd

(Van onze Haagse redacteur)

DEN HAAG — De woningen Leidsekade 83 en 83 bis in Utrecht mogen niet worden samengevoegd. Raad van State-rechter mr. P.J. Boukema heeft een streep gehaald door de hiervoor verleende vergunning van gedeputeerde staten van Utrecht. De beschikking is vernietigd.

GS hadden de door burgemeester en wethouders bestreden vergunning verleend na een beroep van R. Brands en G.A.M. Kathman tegen de wegering van de gemeente om toestemming te verlenen voor het samenvoegen van de beneden- en bovenwoning.

Burgemeester en wethouders van Utrecht zijn tegen omdat door de samenvoeging één woning aan de Leidsekade wordt onttrokken. Bovendien heeft het pand na samenvoeging een zodanige economische waarde (ca. twee ton) dat het niet of nauwelijks nog een functie kan vervullen voor de leniging van Utrecht bestaande woning-nood.

De eigenaren van het pand stellen dat de souterrainwoning niet of minder geschikt is voor bewoning door een gezin van vier personen wegens gebrek aan lichtinval en te laag plafond en vochtoverlast. In het rijtje langs de Leidsekade zijn daarom al meer woningen samengevoegd. Burgemeester en wethouders menen dat in dit geval de private belangen bij een grotere woning niet opwegen tegen het volksgezondheidsbelang van instandhouding van de woningvoorraad. Als de eigenaren groter willen wonen dan moeten ze op de gebruikelijke wijze maar ergens anders een grotere woning kopen, vindt de gemeente.

'Toch is er wel sprake van 'n goed project'

(Door Bart van Oortmerssen)

UTRECHT — Hoewel de eindevaluatie van het Hoog Catharijne-project geen aanleiding geeft om van een doorslaand succes te spreken, zijn de betrokken partijen toch overdeeld positief in hun reactie op het rapport. De zonnige kijkt lijkt niet zozeer gebaseerd op de harde cijfers, als wel op constructieve wijze waarop in de afgelopen periode is samengewerkt.

Charles Verheyen, beleidsmedewerker bij de Kamer van Koophandel en voorzitter van de Werkgroep Hoog Catharijne, verwoordt het als volgt: 'Ik heb de afgelopen drie maanden heel veel plezier gehad aan de beleidsveranderingen kunnen constateren bij de verschillende deelnemers in de werkgroep. Er is meer begrip gekomen voor elkaars visies op de problemen en de mogelijke oplossingen'. De conclusies in het rapport komen volgens Verheyen op dit ooreen met wat verwachting mocht worden. 'Op onderdelen valt best wat af te dingen, maar het totaalbeeld is toch positief. Het is allemaal niet heel eindoornd, maar we moeten ook reest zijn. Veel voorkomende criminaliteit los je niet zomaar even op. Als mensen dan toch vinden dat de veiligheid is toegenomen vind ik dat je in die zin van een geslaagd project kunt spreken. Het is in elk geval een pad gebleken waarop je verder kunt, zowel wat de concrete maatregelen als de werkwijze betreft'.

Ook Th. Macrander, directeur van het beheerskantor van Hoog Catharijne roemt in zijn reactie de manier waarop de partijen binnen de werkgroep hebben samengewerkt. Verder is hij zeer te spreken over het resultaat van de gedeeltelijke afsluiting. 'Het buitengewoon positief' uittevalen, zeker ook wat betreft het uitstralingseffect overdag'.

Het ABP heeft zich al bereid verklaard de kosten van verdere uitlatingen te dragen. De eigenaar van het winkelcentrum heeft zich in het contract met de gemeente verbonden de gedeelten die tot de openbare weg worden gerekend 24 uur per dag open te houden. Formeel heeft de gemeenteraad hiervoor het laatste woord als het om afsluiting gaat.

Positief is ook Macranders oordeel over de toezichtshouders. 'Wat ons betreft heeft dat project zeker voldaan. De basis van de hele onderneming lag toch in het gevoel van onveiligheid, vooral na sluiting van winkels en kantoren. We kunnen nu constateren dat de toezichtshouders overdag een positief effect hebben gehad, maar ook dat uitbreiding in de nachtelijke uren aanbeveling verdient'.

Macrander vindt het van belang dat de ondernemers zich over het algemeen positiever uitlaten over de veranderingen dan het publiek. 'De bezoekers baseren hun oordeel op een momentopname, terwijl de ondernemers de situatie van dag tot dag kunnen beoordelen'.

Bij de tegenvallende belangstelling voor het winkeldiefstalpreventie-project maakt de beheerder graag wat kanttekeningen. 'In de eerste plaats moet je onderscheid maken tussen bedrijven die echt behoefte hebben aan beveiliging en de rest. Een kapper of een bloemist heeft vrijwel nooit met winkeldiefstal te maken. Verder zijn in ons winkelcentrum veel filiaalbedrijven gevestigd, en dat betekent dat de besluitvorming altijd via het hoofdkantoor loopt'.

Innoveren

Martin van Bochove, chef dienst L, waaronder het HC-team valt, ziet de winst

vooral in de werkwijze die is gehanteerd. 'Het is een vorm van innoverend beleid die per se specifiek bleef voor de toekomst. We hebben kunnen zien dat één plus één drie kan opleveren. De resultaten mogen niet allemaal tot de verbeelding spreken, maar wat langzaam is gegroeid, krijg je ook niet zo snel weer weg'. Het intensieve toezicht heeft er in elk geval toe geleid dat de politie inmiddels alle druggebruikers in Hoog Catharijne kent. 'Je kunt op HC geen anonieme gebruiker meer zijn. Dat betekent dat de echt vervelende types hier niet zo gauw meer komen'. Van Bochove had graag gezien dat de geïntegreerde opvang van verslaafden wat eerder op gang was gekomen, maar het ziet er nu naar uit dat de vaart er eindelijk inzet.

Uitstraling

Ronald van Gangelen, beleidsmedewerker algemene zaken bij de gemeente, hoopt dat het HC-project eenzelfde uitstraling zal hebben als gelijksoortige, zij het kleinschaliger projecten op Kanaleneiland en Overvecht. 'Die projecten zijn in 1987 afgerond, maar de bewoners die destijds zijn aangesteld lopen er nog steeds rond. De winkeliers hebben die aanpak met eigen middelen in stand gehouden. Je ziet dus dat dit soort projecten belanghebbenden kan opwekken zelf initiatieven te ontplooiën'.

Volgens onderzoeker Wouter Turplijn van de vakgroep Stads- en Arbeidsstudies zijn de geringe veranderingen die zijn geconstateerd mogelijk te verklaren uit de korte periode die is verstreken tussen de twee metingen. Een aantal projecten begon pas in maart 1989, een half jaar later dan gepland. Voorwaarde voor de rijkssubsidie was echter dat de evaluatie uiterlijk in januari van dit jaar op tafel zou liggen. Turplijn: 'We hebben de naamling moeten verrichten acht maanden na het begin van de meeste projecten. Dat is eigenlijk niks. Het is goed denkbaar dat de effecten over een jaar duidelijker zichtbaar zijn. Verder hebben we de voormeting in de maand juni en de naming in november moeten doen, dat is methodologisch natuurlijk ook raar'. Graag zou Turplijn nog nader onderzoek doen: 'Bijvoorbeeld onder mensen die nooit in Hoog Catharijne komen. Maar ik heb begrip voor de financiële beperkingen'.

Met het aanbieden van het rapport aan de gemeente is de taak van de werkgroep formeel afgelopen, maar volgens Verheyen zijn alle partijen ervan overtuigd dat er een vervolg komt. 'De samenwerking zal dan wellicht minder formeel zijn, maar zeker niet minder intensief'. Zodra de gemeenteraad zich heeft uitgesproken over de evaluatie kunnen daarover nieuwe afspraken worden gemaakt. Met name voor de toezichtshouders een aantrekkelijk perspectief, want formeel zal eind februari hun dienstverband erop. De betrokkenen hebben zich echter garant gesteld voor voortzetting totdat duidelijkheid is ontstaan over de toekomst.

Wijkcomité in verzet tegen verkoop van huizen Wittevrouwen

(Van onze Haagse redacteur)

DEN HAAG — Het Wijkcomité Wittevrouwen is er niet in geslaagd de gemeente Utrecht via een beroep op de Raad van State-rechter te dwingen opheldering te verschaffen over haar plannen met het verspreid liggende woningbezit in stadsvernieuwingswijken.

Volgens het wijkcomité hebben b. en w. het besluit genomen woningbezit van de gemeentelijke dienst woningbeheer af te stoten, of te verkopen aan de zittende huurders. Het college van w. ging echter niet in op verzoeken om dat besluit openbaar te maken.

Het wijkcomité deed daarop bij de Raad van State-rechter een beroep op de Wet openbaarheid van bestuur. De Arob-rechter neemt het verzoek van het wijkcomité niet in behandeling, omdat het comité geen rechtspersoonlijkheid bezit. Het verzoek is dan ook niet-ontvankelijk verklaard.

Overigens heeft het wijkcomité inmiddels wel van de gemeente te horen gekregen dat er onderzoek zal worden verricht naar de gevolgen van het afstoten van bedoelde woningen. Maar volgens het comité krijgen mensen met veel te grote klachten over hun gemeentewoning nu al het aanbod van de

dienst woningbeheer om hun woning over te nemen. Het comité verzet zich tegen het afstoten van de woningen, omdat daarmee enerzijds het bestand aan huurwoningen vermindert en anderzijds de gemeente onvoldoende oog heeft voor de praktische consequenties van de verkoop van de woningen.

UTRECHT — De 19-jarige W. van R. is gisterenocht omstreeks een uur met zijn Mercedes tegen een verkeerspaal midden op de rotonde tussen de Marixlaan en de Van Houtelaan in Utrecht terechtgekomen.

Vlak voor het ongeval stond Van R. op de Marixlaan voor rood licht te wachten. Toen het op groen sprong, trok hij met een noodgang op. Hij raakte daardoor in een slip en vernielde de verkeerspaal en zijn auto. Van R. is WA verzekerd.

Foto: Utr. F. Kalkman

Gillen van opwindend op kermis

GILLEN VAN opwindend. Tot en met Paasmaandag kan dat nog op de kermis die deze week is ingericht op het parkeerterrein nabij het centrum aan de Churchillaan op het Utrechtse Kanaleneiland. Grote publiekstrekker is het reuzenrad, maar het 'stijfpaleis', waar hij op een rij stoele zittende bezoekers ten aanschouwen van het publiek wordt heen en weer worden geslingerd, trekt ook erg veel belangstelling. Voorts zijn er de traditionele kramen met bukschieten, darts en ballen gooien en de onvermijdelijke botsautootjestent.